

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2559

**บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อ
การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น**

**The Role of Cultivating Morality of Monk Teachers the Dhamma in Schools
Affecting Modify Unwanted Behaviors of Adolescents**

วิญญู กิณะเสน และคณะ

**สถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**

ตุลาคม 2559

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2559

บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อ
การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

The Role of Cultivating Morality of Monk Teachers the Dhamma in Schools
Affecting Modify Unwanted Behaviors of Adolescents

วิญญู กิณะเสน

เจริญ ทุนชัย

บุญวรานันท์ กิณะเสน

สุวรรณ์ จันทอนแก่น

พระสุรนาท ญาณสมปฺโน

สถาบันวิจัยญาณสังวร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สนับสนุนโดย สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัย

ในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น” นี้ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ของสถาบันที่คอยอำนวยความสะดวกและติดต่อประสานงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.มานพ นักการเรียน ที่ปรึกษางานวิจัย และขอขอบพระคุณ อาจารย์เวชยันต์ เฮงสุวนิช ผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้กรุณาอ่านตรวจแก้ไขปรับปรุงงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดจนผู้บริหารและคณาจารย์ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณพระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์, ผศ.ดร., พระสมชัย กิตติญาโณ, ดร., พระพงษ์ศิริ สิริสมปโน, นางสาวปรานี อังติลานนท์ และนางสุดารัตน์ เกิดบัวเพชร ที่กรุณาตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัยให้มีคุณภาพสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ที่ได้อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามและได้ให้สัมภาษณ์ด้วยความเมตตาอย่างยิ่ง จึงทำให้การวิจัยสำเร็จลงไปได้

ขอขอบคุณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลองรูปแบบ

ผู้วิจัยคาดหวังว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่งานที่เกี่ยวข้องกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะได้นำไปเป็นแนวทางเพื่อกำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นให้บรรลุผลตามเป้าหมายต่อไป

คุณความดีและประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขออุทิศให้แด่บุพการีและผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน อนึ่งหากความผิดพลาด บกพร่องถ้าจะมี คณะผู้วิจัยขออภัยขอรับเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

วิญญู กิณะเสน และคณะ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (2) เพื่อศึกษาคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (3) เพื่อศึกษาบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น (4) เพื่อสร้าง ทดลอง และประเมินผลประสิทธิภาพรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น และ (5) เพื่อจัดทำคู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม จำนวน 113 คน พร้อมทั้งได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า (1) สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเพื่อน และด้านครอบครัว อยู่ในระดับมาก (2) คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสีลาจารวัตร ด้านอุดมการณ์ และด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ (3) บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนด้านการให้ความรู้ อยู่ในระดับมาก (4) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นและคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (5) รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น คือ SCOTT MODEL = การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ (Support) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Coordinating) การให้ความรู้ (Teaching) การฝึกอบรม (Training) และ (6) คู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ประกอบด้วย ความเป็นมาของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ กิจกรรม 4 อย่าง และนิทานชาดก 7 เรื่อง

คำสำคัญ : 1. บทบาท 2. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 3. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 4. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 5. วัยรุ่น

ABSTRACT

The objectives of this research were as follows: (1) to study the relationship status of adolescents causing unwanted behavior, (2) to study the qualities of monk teachers the Dhamma in schools, (3) to study the role of cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents, (4) to create experiments and evaluate the efficacy, model of cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents, and (5) to prepare a guide to cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents. This research was mixed both quantitative and qualitative methods. The sample group was the 113 people who were monk teachers the Dhamma in schools under the responsibility of Mahamakut Buddhist University, Sirindhornrajavidyalaya Campus, Nakhon Pathom Province, including in-depth interviews with key informants 5 people. The tools were questionnaires and structured in-depth interviews. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. The results of research were found that (1) the relationship status of adolescents causing unwanted behavior had on a high level in 3 aspects; social and cultural, Friends and family. (2) The qualities of monk teachers the Dhamma in schools had on a high level in 3 aspects; behavior, Ideology, knowledge, ability and experience. (3) The role of cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents had on a moderate level in 3 aspects; training, supporting creative activities, coordination with related agencies. The education had on a high level. (4) The results of hypothesis testing were found that the relationship status of adolescents and the qualities of monk teachers the Dhamma in schools, and the role of cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents, were positively correlated significantly. Statistically significant at .05 level. (5) The morality model of moral ministry in schools that affect adolescent behavior modification were SCOTT MODEL; Support creative activities, Coordinate with relevant agencies, Teaching, Train, and (6) the guide to cultivating morality of monk teachers the Dhamma in schools affecting modify unwanted behaviors of adolescents; Background of the model, Elements of the model, Activities 4 and Jataka 7.

Key Word: 1. Role 2. Cultivating morality 3. Unwanted behaviors 4. Monk teachers the Dhamma in schools 5. Adolescents.

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญเรื่อง	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
สารบัญภาพ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อที่ใช้ในการวิจัย	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1-7
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 สมมติฐานการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.6 นิยามศัพท์	4
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.8 หน่วยงานที่นำไปใช้	7
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8-65
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	8
2.1.1 ความหมายของบทบาท	8
2.1.2 ประเภทของบทบาท	11
2.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาท	12
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม	14
2.2.1 ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม	14
2.2.2 แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	15

2.2.3	วิธีการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติ ในสังคมไทย	17
2.2.4	แนวทางและวิธีการปลูกฝังจริยธรรม	18
2.2.5	แนวทางปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมสามารถปลูกฝังได้ ตั้งแต่เล็ก	20
2.3	แนวคิดเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	21
2.3.1	ความหมายของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	21
2.3.2	คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	21
2.3.3	ความสัมพันธ์ระหว่างพระสอนศีลธรรมกับครูและผู้บริหาร ของโรงเรียน	22
2.3.4	คุณธรรมของพระสอนศีลธรรมในฐานะเป็นพระนักเผยแผ่	23
2.3.5	คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของพระสอนศีลธรรมในฐานะของ นักเผยแผ่พระพุทธศาสนา	26
2.3.6	ลักษณะการสอนศีลธรรม (จริยศึกษา)	29
2.3.7	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	34
2.3.8	ประวัติความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	41
2.4	แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม	45
2.4.1	ความหมายของพฤติกรรม	45
2.4.2	ประเภทของพฤติกรรม	46
2.4.3	รูปแบบของพฤติกรรม	48
2.4.4	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม	48
2.5	แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น	49
2.5.1	ความหมายของวัยรุ่น	49
2.5.2	พัฒนาการของวัยรุ่น	50
2.5.3	พฤติกรรมเบี่ยงเบนในช่วงวัยรุ่น	52
2.5.4	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น	53
2.5.5	การป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น	55
2.6	สถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น	56
2.6.1	จังหวัดนครปฐมจัดกิจกรรมฝึกอบรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติด	56
2.6.2	จังหวัดนครปฐมจัดโครงการฝึกอบรมเยาวชนอาสารักษาดินแดน	56

2.6.3	สคร.9 ร่วมประชุมโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการส่งเสริม ป้องกัน ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มวัยรุ่น	57
2.7	ข้อมูลพื้นที่ที่ทำวิจัย	58
2.7.1	ประวัติความเป็นมา	58
2.7.2	ที่ตั้ง	59
2.7.3	การปกครอง	59
2.7.4	ประชากร	59
2.9	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	60
2.10	กรอบแนวความคิดในการทำวิจัย	65
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	66-75
3.1	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	66
3.2	เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	67
3.3	กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร	67
3.4	ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	67
3.5	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	68
3.6	การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย	69
3.7	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	71
3.8	การวัดค่าตัวแปร	71
3.9	การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล	72
3.10	การนำเสนอผลการวิจัย	75
3.11	การสร้างคู่มือ	75
บทที่ 4	ผลการวิจัย	76-112
4.1	ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	76
4.2	สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์	78
4.3	คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	82
4.4	บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	86
4.5	การทดสอบสมมติฐานการวิจัย	93

4.6	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น	95
4.7	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	96
4.8	การสร้างรูปแบบ	102
4.9	การทดลองและประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ	103
4.10	การจัดทำคู่มือ	112
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	113-127
5.1	สรุปผลการวิจัย	113
5.2	อภิปรายผลการวิจัย	118
5.3	ข้อเสนอแนะ	127
บรรณานุกรม		128-132
ภาคผนวก		133-185
ภาคผนวก ก	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	134
ภาคผนวก ข	เครื่องมือวิจัย	136
ภาคผนวก ค	แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม	151
ภาคผนวก ง	ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาค	155
ภาคผนวก จ	ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเกรจซี่และ มอร์แกน	158
ภาคผนวก ฉ	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก	160
ภาคผนวก ช	คู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ในกลุ่มวัยรุ่น	162
ประวัติผู้วิจัย		186-188

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 2.1	ศูนย์ปฏิบัติการโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2559	43
ตารางที่ 2.2	จำนวนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2559 จำแนกตามจังหวัด	44
ตารางที่ 2.3	จำนวนประชากรในจังหวัดนครปฐม จำแนกตามอำเภอต่าง ๆ	60
ตารางที่ 3.1	หัวข้อและกิจกรรมการฝึกอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น	73
ตารางที่ 3.2	กิจกรรมการฝึกอบรมตามรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น	74
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุ พรรษา	76
ตารางที่ 4.2	จำนวนและร้อยละพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับ การศึกษาทางโลก	77
ตารางที่ 4.3	จำนวนและร้อยละพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับ การศึกษาทางธรรม	77
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลสถานภาพ ความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยรวมทั้ง 3 ด้าน	78
ตารางที่ 4.5	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึง ประสงค์ ด้านครอบครัว	79
ตารางที่ 4.6	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึง ประสงค์ ด้านเพื่อน	80

ตารางที่ 4.7	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านสังคมและวัฒนธรรม	81
ตารางที่ 4.8	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมทั้ง 3 ด้าน	82
ตารางที่ 4.9	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านอุดมการณ์	83
ตารางที่ 4.10	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านสืลาจารวัตร	84
ตารางที่ 4.11	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านความรู้ความสามารถ และประสบการณ์	85
ตารางที่ 4.12	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน	86
ตารางที่ 4.13	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการให้ความรู้	87
ตารางที่ 4.14	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการฝึกอบรม	88
ตารางที่ 4.15	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์	90
ตารางที่ 4.16	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	91
ตารางที่ 4.17	การหาความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่น ด้านครอบครัว (X_1) ด้านเพื่อน (X_2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (X_3) กับ บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น (Y)	93

ตารางที่ 4.18	การหาความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านอุดมการณ์ (X_1) ด้านสีลาจารวัตร (X_2) ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ (X_3) กับ บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น (Y)	94
ตารางที่ 4.19	จำนวนและร้อยละข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น	95
ตารางที่ 4.20	จำนวนและร้อยละปัจจัยส่วนบุคคลของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เข้าอบรม	104
ตารางที่ 4.21	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคะแนนก่อนและหลังการเข้าอบรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	105
ตารางที่ 4.22	การเปรียบเทียบระดับคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	106
ตารางที่ 4.23	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคะแนนความพึงพอใจของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อการเข้าอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม	107
ตารางที่ 4.24	จำนวนและร้อยละปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนที่เข้าอบรม	108
ตารางที่ 4.25	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคะแนนก่อนและหลังการเข้าอบรมของนักเรียน	109
ตารางที่ 4.26	การเปรียบเทียบระดับคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรมของนักเรียน	110
ตารางที่ 4.27	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าอบรมกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น	111

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 2.1 สรุปกรอบแนวความคิดในการทำวิจัย

65

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

103

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อที่ใช้ในการวิจัย

คำอธิบายสัญลักษณ์

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{x}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation of Coefficient)
Sig.	แทน	นัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
P	แทน	ความน่าจะเป็น (Probability)
IOC	แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้องในการหาคูณภาพของเครื่องมือวิจัย (Index of Item Objective Congruence)

คำย่อที่ใช้ในการวิจัย

ตำราที่ใช้ในการค้นคว้าหลักธรรมในพระพุทธศาสนา สำหรับการเขียนรายงานการวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2535 ในการอ้างอิงได้ใช้ชื่อย่อของคัมภีร์พระไตรปิฎกไว้ในเชิงอรรถของรายงานการวิจัย ซึ่งชื่อย่อนี้มีคำเต็ม ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม
พระสุตตันตปิฎก	
วิ.ม.	วินยปิฎก มหาวคค
ที.ม.	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มหาวคค

สำหรับการอ้างตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อคัมภีร์ ผู้วิจัยใช้แบบ 3 ตอน คือ เลขเล่ม/เลขข้อ/เลขหน้า ตัวอย่าง เช่น ที.ม. 10/90/50-51. หมายถึง พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มหาวรรค เล่ม 10 ข้อ 90 หน้า 50-51.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัญหาของวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบันถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติเนื่องจากมีปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหาหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมสมัยใหม่อย่างไร้ขีดจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับอิทธิพลที่ไม่พึงประสงค์ของโลกวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้วัยรุ่นกล้าแสดงออกมามากขึ้น ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศทั้งในสังคมเมืองและชนบท เช่น การมีวามสัมพันธ์ทางเพศ แสดงความรักกันในที่สาธารณะ ขยายบริการทางเพศทั้งหญิงและชาย เป็นต้น โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมและไม่มีความพร้อมที่จะรับเอาสิ่งที่ดี ไม่สอดคล้องกับค่านิยมและทัศนคติของคนไทยที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น เป็นปัญหาสังคมที่รุนแรงมากขึ้น ปัจจุบันวัยรุ่นส่วนหนึ่งรับวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาในประเทศไทยจนลืมนับรักษานับธรรมเนียมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย เช่น การแต่งกาย การคบเพื่อนต่างเพศ การรักรักนวลสงวนตัว เป็นต้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ อธิปไตยกรมการแพทย์ ได้เปิดเผยว่า ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และกระแสวัฒนธรรมทางชาติตะวันตก ตลอดจนสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ส่งผลให้พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและก่อให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคเอดส์ จากข้อมูลของสำนักระบาดวิทยา พบว่า โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ยังคงเป็นปัญหาสำคัญของไทย เมื่อจำแนกอายุของผู้ป่วยพบว่ากลุ่มที่มีอายุน้อย 15-24 ปี ซึ่งเป็นเยาวชนและอยู่ในวัยเรียนพบในสัดส่วนมากที่สุดและมีสัดส่วนการป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มากขึ้นทุกปี และพบว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมากกว่า ร้อยละ 80 เป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ จึงขอแนะนำให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญในการแสดงความรักอย่างถูกต้องเหมาะสม ช่วงวันวาเลนไทน์ ทั้งนี้ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรแนะนำบุตร หลาน ให้เกิดความตระหนักถึงผลเสียของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา โดยหลีกเลี่ยงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม งดเว้นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสารเสพติด หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงและการแต่งกายที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งนี้ ควรมีการทำกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันในครอบครัว เช่น ปลูกต้นไม้ ดูทีวี ทำอาหาร สำหรับปีที่มีความพิเศษคือวันวาเลนไทน์ตรงกับวันมาฆบูชา จึงขอเชิญชวนให้คูรักหนุ่มสาวร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนา รักษาศีล เจริญสมาธิภาวนา และเวียนเทียน เพื่อสืบ

ทอดพระพุทธศาสนาและเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต¹ ดังนั้นจากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงเป็นบทบาทหน้าที่ของพ่อ แม่ ครู อาจารย์และญาติผู้ใหญ่ที่จะต้องช่วยกันดูแล ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลาน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้บุตรหลานที่เป็นวัยรุ่นให้ปลอดภัยจากการถูกล่อลวงหรือคุกคามทางเพศ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐก็ต้องสนใจและร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าองค์กรหรือหน่วยงานทางพระพุทธศาสนาเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนสำคัญยิ่ง เพราะมีหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มุ่งเน้นสอนให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี โดยสามารถควบคุม กาย วาจา ใจ ให้เกิดกระบวนการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ และเป็นหลักคิดให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประกอบกับการมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ทำให้วิถีชีวิตคนไทยมีความผูกพันกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน หากนำหลักธรรมต่าง ๆ ด้านคุณธรรมจริยธรรมมาใช้อบรมสั่งสอนวัยรุ่นให้ได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธี โดยเฉพาะการนำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาคือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาแสดงบทบาทในการช่วยอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่วัยรุ่น เพื่อช่วยในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้แก่วัยรุ่นได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมการเสพยาเสพติด การเล่นการพนัน การเที่ยวเตร่ พฤติกรรมชู้สาว และอื่น ๆ เหล่านี้ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะใช้วิธีให้ความรู้ ให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษาพร้อมทั้งนำเอาไปบูรณาการกับหลักการสอนของพุทธศาสนา เช่น นิ่งสมาธิ สวดมนต์ เล่นนิทานธรรมะ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีบทบาทเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะร่วมมือกับครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร ผู้ปกครองนักเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียน และมีการสร้างกิจกรรมหนึ่งคนหนึ่งสัจจะให้แก่นักเรียน โดยนักเรียนจะเขียนสัจจะของตนเองเอาไว้กับพระสอนศีลธรรมและจะปฏิบัติตนตามนั้น เช่น เป็นคนดี รักพ่อแม่ ซื่อสัตย์ มุ่งเรียน มุ่งกีฬา ตรงต่อเวลา มีความเป็นระเบียบ รักการอ่าน สะอาด มีสัมมาคารวะ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้สามารถมองเห็นพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางพัฒนาตัวเด็กนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ² ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยมีส่วนร่วมด้วยชุมชน ที่เรียกว่า “ประชาสังคมบวร” บ้าน วัด โรงเรียน มุ่งที่การช่วยกันปลูกฝังความรู้คู่คุณธรรมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของวัยรุ่นให้อยู่ในกรอบที่ดีของสังคม เพราะการแก้ไขปัญหาวัยรุ่นใน

¹“สถิติการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร”, 12 กุมภาพันธ์ 2557, <<http://www.naewna.com/local/90108>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

²กระทรวงศึกษาธิการ, โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่เขตตรวจราชการที่ 6 และ 7 ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2549), หน้า 6.

ปัจจุบัน จำเป็นต้องเร่งดำเนินการอย่างเร่งด่วนโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม ก่อนที่พลังของวัยรุ่นซึ่งเป็นพลังแห่งอนาคตของประเทศชาติจะถูกบั่นทอน จนไม่สามารถเป็นทรัพยากรบุคคลที่ดี เพื่อรองรับความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในวันข้างหน้าได้

ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดังกล่าว จึงมีความพยายามในการที่จะค้นหารูปแบบและจัดทำคู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น โดยอาศัยบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สำหรับใช้ในการฝึกอบรมวัยรุ่นให้เข้าใจถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ และควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลจากพฤติกรรมเหล่านั้นต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นอย่างไรบ้าง

1.2.2 คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างไรบ้าง

1.2.3 บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นเป็นอย่างไรบ้าง

1.2.4 การสร้าง ทดลอง และประเมินผลประสิทธิภาพรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นเป็นอย่างไรบ้าง

1.2.5 คู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นเป็นอย่างไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

1.3.2 เพื่อศึกษาคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

1.3.3 เพื่อศึกษาบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1.3.4 เพื่อสร้าง ทดลอง และประเมินผลประสิทธิภาพรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1.3.5 เพื่อจัดทำคู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1.4.2 คุณสมบัตินี้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 4 ด้าน คือ

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาหรือตัวแปรที่วิจัย ได้แก่

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

1.1) สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านครอบครัว (2) ด้านเพื่อน และ (3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.2) คุณสมบัตินี้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านอุดมการณ์ (2) ด้านสีลาจารวัตร และ (3) ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์

2) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น ใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการให้ความรู้ (2) ด้านการฝึกอบรม (3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และ (4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรที่วิจัย ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

1.5.3 ขอบเขตด้านสถานที่ทำวิจัย ได้แก่ พื้นที่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย คือ จังหวัดนครปฐม

1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่วิจัย ได้แก่ ระยะเวลาในการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นเวลา 1 ปี (ระหว่างเดือนตุลาคม 2558 - กันยายน 2559)

1.6 นิยามศัพท์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการนิยามศัพท์ไว้ดังนี้

1.6.1 บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ บทบาทจึงเป็นสิ่งที่กลุ่มและสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มนั้น ๆ กำหนดขึ้น เป็นแบบแห่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่งที่มีต่อบุคคลในสถานะอื่นอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

1.6.2 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การปลูกฝังหรือการอบรมสั่งสอน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่วัยรุ่นจนเกิดความรู้คู่คุณธรรม

1.6.3 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้ง ด้านปริยัติ และปฏิบัติ เข้าไปอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนใน สถานศึกษาต่าง ๆ

1.6.4 บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง บทบาทหรือหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยการให้ความรู้ การฝึกอบรม การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และการประสานงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1.6.5 การให้ความรู้ หมายถึง การที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ความรู้ คำแนะนำ สั่งสอน การรับฟังปัญหา การอธิบายและการตอบปัญหาแก่วัยรุ่น เพื่อให้วัยรุ่นนำไปปรับใช้ในการ ดำเนินชีวิตประจำวัน

1.6.6 การฝึกอบรม หมายถึง การที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจัดการฝึกอบรมวัยรุ่น ทั้งที่ดำเนินการด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น

1.6.7 การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ หมายถึง การที่พระสอนศีลธรรมใน วิทยาลัยเข้าไปสนับสนุนกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ในเชิงสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์แก่วัยรุ่น ทั่วไปในรูปของปัจเจกบุคคลและในรูปของกลุ่มวัยรุ่น

1.6.8 การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การที่ครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อมาให้ความรู้ ให้การสนับสนุนงบประมาณ ให้การสนับสนุนบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนด้านพื้นที่ให้แก่วิธีรุ่นในการจัด กิจกรรม เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่น

1.6.9 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หมายถึง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน และสังคมและวัฒนธรรม

1.6.10 ครอบครัว หมายถึง การดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว ความผูกพันในครอบครัว การมีความพึงพอใจต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัวรวมถึงความรู้สึกรู้สึกว่ามีความสำคัญเป็นที่รัก และต้องการของครอบครัว

1.6.11 เพื่อน หมายถึง การคบเพื่อนซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตของวัยรุ่นเพราะ เพื่อนจะมีอิทธิพลในเรื่องความคิดความเชื่อตลอดจนให้คำปรึกษาหรือแนะนำในเรื่องต่าง ๆ และ อาจชักจูงไปในทางที่ดีและไม่ดี

1.6.12 สังคมและวัฒนธรรม หมายถึง สถานภาพทางสังคมไทยที่มีความเหลื่อมล้ำ และช่องว่างทางฐานะทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ทำให้มีภาวะคนตกงานช่องว่างระหว่างคนรวย และคนจนมีมากขึ้น การประกอบอาชีพบางอย่างจึงก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคม

1.6.13 คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของพระสงฆ์เข้าไปอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนในสถานศึกษาต่าง ๆ

1.6.14 อุดมการณ์ หมายถึง การมีเป้าหมายในการบวชที่ชัดเจน มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแน่วแน่ ตั้งใจปฏิบัติธรรม ฝึกฝนตนเอง มุ่งพระนิพพาน และเผยแผ่ธรรมแก่บุคคลอื่น บำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านตามโอวาทของพระบรมศาสดา

1.6.15 สีลาจารวัตร หมายถึง การสำรวมกาย วาจา ใจ ให้เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา รักษาศีลและอาจารย์ของตนให้ดีไม่ให้เผลอลงไปเฝ้าที่เสื่อม หมั่นเตือนตนอยู่เสมอ มีสติระมัดระวังตั้งใจฝึกฝนตัวเอง

1.6.16 ความรู้ความสามารถ หมายถึง การมีความรู้ทั้งพระปริยัติธรรมและธรรมปฏิบัติ ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนสำคัญในทางพระพุทธศาสนาอย่างดี มีความรอบรู้ที่กว้างขวาง รู้จักโลก เข้าใจโลก สามารถแนะนำบุคคลอื่นให้นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ และแนะนำการปฏิบัติธรรมได้

1.6.17 วิทยฐานะ หมายถึง วิทยที่กำลังย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ มีการเจริญเติบโตทางร่างกายสูงสุดมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ การเข้าสังคม การเรียน การงาน และการค้นหาอุดมคติในชีวิต

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.7.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

1.7.2 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

1.7.3 ได้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1.7.4 ได้คู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1.7.5 นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการฝึกอบรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1.7.6 นำเสนอผู้บริหารเพื่อกำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1.8 หน่วยงานที่นำไปใช้

1.8.1 กระทรวงศึกษาธิการ

1.8.2 กระทรวงวัฒนธรรม

1.8.3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1.8.4 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

1.8.5 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.8.6 จังหวัดนครปฐม

1.8.7 จังหวัดอื่น ๆ

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น” นี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาสาระที่สำคัญทั้งแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีหัวข้อดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
 - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
 - 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
 - 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม
 - 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น
 - 2.6 สถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น
 - 2.7 ข้อมูลพื้นที่ที่ทำวิจัย
 - 2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.9 กรอบแนวความคิดในการทำวิจัย
- ซึ่งแต่ละหัวข้อมียรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

2.1.1 ความหมายของบทบาท

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู³

นักวิชาการได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ดังนี้

รศ.ทัศนีย์ ทองสว่าง กล่าวว่า เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งในสังคมหรือกลุ่มคน บุคคลนั้นย่อมต้องแสดงบทบาท (Role) ตามตำแหน่งนั้น ๆ เพราะฉะนั้น โดยปกติวิสัยแล้ว สถานภาพและบทบาทจึงเป็นสิ่งควบคู่กันไป บทบาทหรือการปฏิบัติหน้าที่ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคล

³ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, 2546), หน้า 602.

ที่ได้เข้าดำรงตำแหน่งนั้น ๆ เพราะฉะนั้น บทบาทจึงเป็นรูปการ (Aspect) ที่เคลื่อนไหวหรือรูปการทางพฤติกรรมของตำแหน่ง⁴

สุพัตรา สุภาพ ได้กล่าวถึงสถานภาพและบทบาท (Status and Role) คือ การที่เรากำหนดเรียกบุคคลหนึ่งว่าเป็นข้าราชการหรือตำแหน่งใด ๆ นั้นเป็นการเรียกตามสถานภาพ (Status) ของผู้นั้น สถานภาพจะเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมโดยรวม สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคลทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น และมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง⁵

ณรงค์ เส็งประชา ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ⁶

งามพิศ สัตย์สงวน ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพนั้น ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร (Role Expectation) เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมถึงสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้⁷

นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ การแสดงออกหรือพฤติกรรมหรือการปะทะสัมพันธ์เกี่ยวกับตำแหน่งนั้น ๆ ของบุคคลในกลุ่มสังคม⁸

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ ฟังกระทำ นั่นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพอย่างไรแล้ว บุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้⁹

⁴รศ.ทัศนีย์ ทองสว่าง, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2549), หน้า 69.

⁵สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ 22, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2545), หน้า 52.

⁶ณรงค์ เส็งประชา, **มนุษย์กับสังคม**, (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2530), หน้า 89.

⁷งามพิศ สัตย์สงวน, “การจัดระเบียบสังคม” ใน **สังคมและวัฒนธรรม**, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 73.

⁸นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม, **จิตวิทยาสังคม**, (ภูเก็ต: ภาคจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์, 2524), หน้า 69.

⁹สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา, 2520), หน้า 46.

อุทัย หิรัญโต ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ หน้าที่ (Function) หรือ พฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ บทบาทเป็นสิ่งที่กลุ่มและสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มนั้น ๆ กำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาท จึงเป็นแบบแห่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่ง ที่พึงมีต่อบุคคลในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน¹⁰

ไพบุลย์ ช่างเรียน ได้อธิบายถึงคำว่า “บทบาท” ตามแนวคิดทางสังคมวิทยาว่า คำว่า “บทบาท” (Role) โดยทั่วไปอาจพิจารณาความหมายได้ใน 2 นัย คือ นัยแรก พิจารณาในด้านโครงสร้างสังคม (Social Structure) บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น อีกนัยหนึ่ง พิจารณาในด้านการแสดงบทบาทหรือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction) บทบาท หมายถึง ผลต่อเนื้อที่มีแบบแผนการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปะทะสังสรรค์นั้น (Socially Interacted)

ตามนัยแรก “บทบาท” เป็นการจำแนกชนิดของบุคคลในสังคมซึ่งถูกทำให้แตกต่างกัน โดยคุณสมบัติ และพฤติกรรมของเขามีปทัสถาน บทบาทแสดงให้เห็นถึงการจำแนกกิจกรรมต่าง ๆ และลักษณะซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคมของสมาชิกสังคม ตามนัยหลัง บทบาทเป็นวิธีแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังสรรค์กันนั้นว่าจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร หรือคาดว่าผู้อื่นจะปฏิบัติต่อตนเองอย่างไร ซึ่งเมื่อพิจารณารวมกันทั้งสองนัยแล้ว บทบาทจึงเป็นตัวกลางระหว่างสังคมกับบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในสถานการณ์ ซึ่งพฤติกรรมของเขากลายเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคม ดังนั้นสังคมจึงต้องมีการวางรูปแบบของบทบาทที่ควรจะเป็น (Ought-to-Role) เอาไว้เมื่อสถานภาพ (Status) เป็นที่รวมแห่งสิทธิและหน้าที่แล้ว บทบาทก็เป็นลักษณะที่เคลื่อนไหว (Dynamic) ของสถานภาพ คือการใช้สิทธิและหน้าที่ให้บังเกิดผล นั่นคือสถานภาพแสดงให้เห็นทราบว่าบุคคลนั้นเป็นใคร

ประภาส ศิลปรัตน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งดำรงอยู่ในสังคม โดยแบบแผนดังกล่าวจะสืบเนื่องเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานหรือขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมอย่างแนบแน่น ดังนั้น แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์จึงเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งทางสังคมคาดหวัง หรือกำหนดไว้นั่นเอง¹¹

¹⁰อุทัย หิรัญโต, สังคมวิทยาประยุกต์, (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2530), หน้า 89.

¹¹ประภาส ศิลปรัตน์, บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของคณะทำงาน สหัชสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล, (กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน, 2529), หน้า 14.

จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทเป็นสิ่งที่ควบคู่กับสถานภาพ เป็นโครงสร้างของสังคม เป็นนามธรรมที่อยู่ในความคิดความเข้าใจร่วมกันของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้ เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่¹²

จากความหมายของบทบาทที่นักวิชาการได้ให้มาข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์ซึ่งดำรงอยู่ในสังคม โดยแบบแผนดังกล่าวจะสืบเนื่องและเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐาน (Norms) ขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมอย่างแนบแน่น ดังนั้นแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์จึงเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งทางสังคมที่สังคมคาดหวัง หรือกำหนดไว้

2.1.2 ประเภทของบทบาท

การแสดงบทบาทให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ขึ้นอยู่กับบุคคลจะใช้วิจารณญาณ โดยอาศัยความรู้ทักษะและประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วยกำหนดบทบาทบุคคลในสังคมจะแสดงบทบาท ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นแตกต่างกันออกไป ถ้าตำแหน่งนั้น ๆ ต่างกับบทบาทในสังคมทั่ว ๆ ไป แบ่งได้ 5 ตำแหน่ง ดังนี้

1) **บทบาทตามเพศ และบทบาทตามวัย** ได้แก่ ผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นบทบาทที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของตนตลอดชีวิต

2) **บทบาททางอาชีพ** ได้แก่ คนขายของ ครู ทนายความ บทบาทประเภทนี้สามารถเปลี่ยนได้อย่างอิสระเสรีมากกว่าบทบาทอื่น

3) **บทบาทเสถียรภาพ** ได้แก่ บทบาทของหัวหน้า ลูกน้อง คนรับใช้

4) **บทบาททางครอบครัว** ได้แก่ แม่บ้าน ลูก พ่อ

5) **บทบาทในกลุ่มเพื่อน** หรือกลุ่มที่มีความสนใจคล้าย ๆ กัน ได้แก่ บทบาทของสมาชิกในชมรมต่าง ๆ¹³

จำนง อติวัฒนสิทธิ์และคณะ ได้แยกลักษณะของบทบาทเป็น 3 ประเภท คือ

1) **บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role)** เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

¹²จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2543), หน้า 45.

¹³ปราณี หมอนทอง, “ทิศทางการพึ่งตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป”, **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2543, หน้า 26.

2) บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่คาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

3) บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual or Enacted Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและสังคม เช่น การกอดตัวของกลุ่มต่าง ๆ และบทบาทที่กระทำจริงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ได้¹⁴

อรุณ รักธรรม ได้แบ่งประเภทของบทบาทออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) บทบาทจริง (Actual Role) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล ที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และปัญหาในการปฏิบัติงาน บทบาทที่ถูกกำหนด

2) บทบาทคาดหวัง (Expectation Role) เป็นความคาดหวังของบุคคลอื่น หรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่ง และเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้น ๆ¹⁵

ทิตยา สุวรรณชฎ ได้แบ่งประเภทของบทบาทออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) บทบาทอุดมคติ (Ideal Role) คือ บทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ ซึ่งถูกกำหนดโดยการอบรม คำแนะนำ คำสั่งสอน หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

2) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) คือ บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งถูกกำหนดโดยผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคม นำเอาบทบาททางอุดมคติไปแปลความ เพื่อที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้น จะมีลักษณะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลความ โดยมีสภาพแวดล้อมเป็นข้อจำกัดและเป็นสิ่งเกื้อกูล¹⁶

จากการศึกษาประเภทของบทบาท พบว่า นักวิชาการได้แบ่งประเภทของบทบาทแตกต่างกันไป แต่ในงานวิจัยนี้เลือกศึกษาเพียงบทบาทที่ปฏิบัติจริง คือเป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคลที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และเป็นบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะต้องปฏิบัติ

2.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาท

สุนทร ทองคง ได้แสดงความเห็นว่า การที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

¹⁴จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 73.

¹⁵อรุณ รักธรรม, พฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2546), หน้า 18.

¹⁶ทิตยา สุวรรณชฎ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2547), หน้า 9 – 10.

- 1) ลักษณะเฉพาะของสังคม ชุมชน
- 2) วัฒนธรรม ประเพณี และความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง
- 3) บุคลิกภาพของตน ซึ่งหมายถึง ลักษณะส่วนบุคคล¹⁷

ชุตินา คูหาทอง ได้แสดงความเห็นว่า บุคคลจะมีการแสดงพฤติกรรมในขณะที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ คือ

1) บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectation) คือ บทบาทตามความคาดหวังของสังคมที่อยากให้เราปฏิบัติ เมื่อดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในสังคม

2) มโนทัศน์ของบทบาท (Role Conceptual) คือ การที่บุคคลจะมองเห็นบทบาทตามการที่รับรู้ของตนเอง ความต้องการของตนเอง อาจสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ก็ได้

3) การยอมรับบทบาท (Role Acceptance) คือ การยอมรับบทบาทของบุคคลที่จะเกิดขึ้นได้ในภายหลัง เมื่อมีความสอดคล้องกันเองของบทบาทที่คาดหวังและมโนทัศน์ของบทบาท

4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ (Role Performance) คือการแสดงบทบาทหน้าที่ตามสภาพที่เป็นจริง (Actual Role) ซึ่งอาจจะแสดงบทบาทที่คาดหวังตามการรับรู้และเข้าใจของตนเอง ตลอดจนการที่บุคคลจะแสดงบทบาทได้ดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่เนื่องจากความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม¹⁸

สรุปได้ว่า บทบาททางสังคมจะถูกกำหนด และวางระเบียบไว้เพื่อการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าบุคคลอยู่ในบทบาทนั้น จะต้องมียุติและหน้าที่ที่กระทำอะไรบ้างในองค์กรนั้น ๆ และสังคมได้วางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลในองค์กรดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่อย่างไร เพราะฉะนั้นบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจน ว่าตำแหน่งในองค์กรดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติอย่างไรเกี่ยวกับบทบาทที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ดี ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ถือปฏิบัติจะต้องทราบถึงบทบาทของตนว่า ตนมีขอบเขตในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร เพื่อจะได้แสดงบทบาทตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดี

¹⁷สุนทร ทองคง, “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), 2544.

¹⁸ชุตินา คูหาทอง, “การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทงานอนามัยแม่และเด็กและงานวางแผนครอบครัวแม่ตัวอย่างที่อบรมแล้วในจังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล), 2543, หน้า 33.

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

2.2.1 ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

คำว่า “คุณธรรมจริยธรรม” นี้ เป็นคำที่คนส่วนใหญ่จะกล่าวควบคู่กันเสมอ จนทำให้เข้าใจผิดได้ว่า คำทั้ง 2 คำ มีความหมายอย่างเดียวกันหรือมีความหมายเหมือนกัน แท้ที่จริงแล้วคำว่า “คุณธรรม” กับคำว่า “จริยธรรม” เป็นคำแยกออกได้ 2 คำ และมีความหมายแตกต่างกัน คำว่า “คุณ” แปลว่า ความดี เป็นคำที่มีความหมายเป็นทางนามธรรม ส่วนคำว่า “จริย” แปลว่า ความประพฤติกริยาที่ควรประพฤติเป็นคำที่มีความหมายทางรูปธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า “คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี” ส่วน “จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม”

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ยุตโต) ได้กล่าวว่า คุณธรรมเป็นภาพของจิตใจกล่าวคือ คุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ เช่น เมตตา คือ ความรักปรารถนาดี เป็นมิตร อยากให้ผู้อื่นมีความสุข, กรุณา คือ ความสงสารอยากช่วยเหลือผู้อื่นมีความสุข, มุทิตา คือ ความพลอยยินดีพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนผู้ที่ประสบความสำเร็จให้มีความสุขหรือก้าวหน้าในการทำสิ่งที่ดีงาม, อุเบกขา คือ การวางตัววางใจเป็นกลาง เพื่อรักษาธรรมเมื่อผู้อื่นควรจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาตามเหตุและผล, จาคะ คือ ความมีน้ำใจเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว

วาทิน อินทสระ กล่าวตามหลักจิตวิทยาว่า คุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน... คุณธรรมสัมพันธ์กับหน้าที่อย่างมาก เพราะการทำหน้าที่จนเป็นนิสัย จะกลายเป็นอุปนิสัยอันดีงามที่สั่งสมในดวงจิตเป็นบารมี มีลักษณะอย่างเดียวกันนี้ ถ้าเป็นฝ่ายชั่ว เรียกว่า “อาสวะ” คือ กิเลสที่หมักหมมในดวงจิต ย้อมจิตให้เศร้าหมองเกราะกรังด้วยความช้วนานาประการกลายเป็นสันดานชั่ว ทำให้แก้ไขยากสอนยาก กล่าวโดยสรุป คุณธรรมคือความล้ำเลิศแห่งอุปนิสัยซึ่งเป็นผลของการกระทำหน้าที่จนกลายเป็นนิสัยนั่นเอง

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต) กล่าวว่า คุณธรรมคือคุณสมบัติที่ดีของจิตใจ ถ้าปลูกฝังเรื่องคุณธรรมได้จะเป็นพื้นฐานจรรยาบรรณ... จรรยาบรรณนี้เป็นเรื่องพฤติกรรมในการที่จะพัฒนาต่อตีความออกไปว่า พฤติกรรมเหล่านี้มีพื้นฐานจากคุณธรรมข้อใด เช่น เบญจศีลเป็นจริยธรรม เบญจธรรมเป็นคุณธรรมคือ ความเมตตา กรุณา ถ้ามีความเมตตา กรุณาจะมีฐานของศีลข้อที่ 1 เป็นต้น และท่านกล่าวว่า จริยธรรม คือ หลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางการปฏิบัติ หมายถึง แนวทางของการปฏิบัติ หมายถึง แนวทางของการประพฤติปฏิบัติจนให้เป็นคนดีเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม นอกจากนี้พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต) ยังให้แนวคิดว่าคุณธรรมคือหลักแห่งความประพฤติดีงามสำหรับทุกคนใน

สังคม ถ้าเป็นข้อปฏิบัติทั่วไป เรียกว่าจริยธรรม ถ้าเป็นข้อควรประพฤติที่มีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เราเรียกว่า ศีลธรรม แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า จริยธรรมอิงอยู่กับหลักคำสอนทางศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่ที่จริงนั้นยังหยั่งรากอยู่บนขนบธรรมเนียมประเพณี แม้นักปราชญ์คนสำคัญ เช่น อริสโตเติล คานท์ มหาตมะคานธี ก็มีส่วนสร้างจริยธรรมสำหรับเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของคนจำนวนหนึ่ง¹⁹

จากทัศนะดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าจริยธรรมไม่แยกเด็ดขาดจากศีลธรรม แต่มีความหมายกว้างกว่าศีลธรรม ศีลธรรมเป็นหลักคำสอนที่ว่าด้วยความประพฤติชอบ ส่วนจริยธรรมหมายถึง หลักแห่งความประพฤติดีประพฤติชอบอันวางรากฐานอยู่บนหลักคำสอนของศาสนา ปรัชญาและขนบธรรมเนียมประเพณี ท่านผู้นี้มองจริยธรรมในฐานะที่เป็นระบบ อันมีศีลธรรมเป็นส่วนประกอบสำคัญ แต่ก็มีแนวคิดปรัชญา ค่านิยม ตลอดจนธรรมเนียมประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยจากที่กล่าวมาทั้งหมดพอสรุปได้ว่า คำว่า คุณธรรม จริยธรรม สองคำนี้เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันในด้านคุณงามความดี กล่าวคือ จริยธรรมคือความประพฤติที่ถูกต้องดีงามทั้งกายและวาจา สมควรที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ตนเองและคนในสังคมรอบข้างมีความสุขสงบเยือกเย็น จริยธรรมเป็นเรื่องของการฝึกนิสัยที่ดี โดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ผู้มีความประพฤติดีงามอย่างแท้จริงจะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกในด้านที่อยู่ตลอดเวลา คือ มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจหรืออาจกล่าวได้ว่าจริยธรรมเป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติเป็นพฤติกรรมภายนอก ส่วนคุณธรรมเป็นสภาพคุณงามความดีภายในจิตใจ ซึ่งทั้งสองส่วนต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน พฤติกรรมของคนี่แสดงออกมาทั้งทางกายและวาจานั้น ย่อมเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์และเป็นไปตามความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจและสติปัญญา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลจึงต้องพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ควบคู่กันไป คือ การพัฒนาด้านสติปัญญา ด้านจิตใจและด้านพฤติกรรม

2.2.2 แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมในปัจจุบัน หากคนในสังคมปัจจุบันยึดมั่นหลักธรรมทางศาสนา คำหนึ่งถึงศีลธรรมที่เกิดจากศาสนา มีการใช้หลักธรรมเป็นมาตรฐานในการยกย่องคนในสังคมให้มากขึ้น และยอมรับในสิ่งที่เปลี่ยนแปลง สิ่งที่ทำให้สังคมหรือคนเกิดข้อบกพร่องไปบ้างว่าเป็นเรื่องของความเจริญทางวัตถุ ซึ่งปัจจุบันมีมากขึ้น ทำให้ความคิดทางจิตใจถดถอยลงไป จึงทำให้เกิดความไม่ดีขึ้นในสังคม เกิดความเสียหายและเสื่อมโทรม การนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เป็นพื้นฐานของศีลธรรมมาส่งเสริมให้คนเป็นคนดี ที่ยึดหลักธรรมให้มีจำนวนมากขึ้น สังคมจึงจะอยู่ได้อย่างสงบ จากผลของการประชุมสัมมนาได้แนวทางการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิตของประชาชน คือ

¹⁹ดร.สำราญ ศรีคำมูล, “จริยธรรม”,

<http://www.baanjomyut.com/library_3/extension-2/ethics/01.html> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2558)

1) แนวทางของบุคคล แนวทางการดำเนินชีวิตให้ดำเนินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเริ่มต้นจากที่ตัวเองของทุกคน ในการกำหนดคุณธรรมประจำใจของตนเอง ต่อมา กำหนดหลักธรรมประจำครอบครัว จากนั้นมีการกำหนดคุณธรรมในลักษณะที่กว้างออกไป โดยอาศัยความมุ่งมั่นศรัทธาในการทำทุกสิ่งด้วยความจริงใจให้เป็นไปตามหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ ปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติกาย วาจา ใจ ส่งเสริมการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ความกตัญญูกตเวทีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะกิน อยู่ดี พังเป็น (ภาวนา 4) ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุข การรักษาศีลและการปฏิบัติภาวนาและศึกษาศาสตร์ ให้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันตามวิถีพุทธ การยกย่องคนดี โดยเน้นเรื่องคุณธรรมกลุ่มเยาวชน จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรม กลุ่มประชาชน ชักชวนให้เข้าวัดน้อมนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมสำหรับบุคคลแต่ละกลุ่มเป้าหมายมาประพฤติปฏิบัติสร้างสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็งด้วยมิติทางศาสนา

2) แนวทางของหน่วยงาน องค์กร ชุมชน มีกิจกรรมทางศาสนาเกื้อกูลความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน เช่น หล่อเทียนพรรษา ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ทำบุญในวันธรรมสวนะ เป็นต้น มีการยกย่องเชิดชูเกียรติของผู้ทำความดี ทั้งครู นักเรียน บุคลากรของสถานศึกษาและบุคคลในชุมชนเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป ส่งเสริมสนับสนุนให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้โรงเรียนวิถีพุทธเป็นวิถีชีวิตของคนทั้งชุมชน จัดอบรมแกนนำของแต่ละชุมชนให้เห็นเป็นรูปธรรม มีคณะทำงานเพื่อเยี่ยมแต่ละชุมชนว่าชุมชนใดสามารถนำหลักธรรมสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งเผยแพร่ผลของความสำเร็จต่อชุมชน ขยายกิจกรรมทางพุทธศาสนาจากส่วนใหญ่ลงสู่ส่วนย่อย เผยแพร่เอกสารสิ่งพิมพ์ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชุมชนร่วมเฝ้าระวังสิ่งที่ไม่เหมาะสม บ้าน วัด และโรงเรียนต้องประสานสัมพันธ์กัน โดยให้ศูนย์กลางอยู่ที่โรงเรียนส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในสถานศึกษาให้มากขึ้น และกำหนดนโยบายที่ผู้ปกครองสามารถนำไปปฏิบัติพร้อมกับบุตรหลานที่บ้าน มีการร่วมจัดกิจกรรมพร้อมกันที่โรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ ส่งเสริมให้ชุมชนได้รับฟังหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาสร้างศรัทธาประชาชนเน้นด้านจิตใจโดยนำเข้าสู่ภาคปฏิบัติกรรมฐานให้ได้ฝึกปฏิบัติจริงทั้งระยะสั้น ระยะยาว ตามโอกาสของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมให้มีการจัดพิมพ์หลักธรรมคำสอนประเภทที่อ่านง่ายและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแพร่หลาย เพื่อให้คำสอนเหล่านี้ไปสู่ประชาชนถึงรากแก้ว ส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้แห่งธรรมะ และมีวิธีการที่เผยแพร่ให้เหมาะสมกับยุคสมัย สร้างสังคมอุดมปัญญาและเมตตาธรรม สร้างจิตสำนึกให้ชาวพุทธยึดหลักธรรมะ ไม่ยึดติดวัตถุนิยมอำนาจนิยม และชนนิยม ปรับปรุงระบบการสื่อสาร การเรียนการสอนเรื่องศาสนาให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามหน่วยงานและองค์การบริหารท้องถิ่น และส่งเสริมวันอาทิตย์เป็นวันครอบครัวและจัดกิจกรรมศีลธรรมที่หลากหลาย

2.2.3 วิธีการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติในสังคมไทย

วิธีการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติในสังคมไทย ด้วยการปฏิบัติของคนในสังคม ซึ่งคนส่วนใหญ่มีคุณสมบัติของการเป็นผู้ตาม ดังนั้นการปฏิบัติตนโดยนำหลักธรรมมาใช้ต้องเริ่มต้นจากตนเองเป็นสำคัญ โดยเริ่มจากการศึกษาให้รู้จริงและครบถ้วน ต่อจากนั้นก็บูรณาการทุกหลักธรรมให้เข้ากับตน สุดท้ายคือ เมื่อนำไปใช้ก็ต้องใช้ให้ถูกสถานการณ์ ถูกกาลเทศะ ถูกบุคคลด้วย เพื่อให้การนำทฤษฎีมาปฏิบัติจริงเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด และเป็นแบบอย่างให้คนอื่น ๆ ปฏิบัติตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย ปัจจุบันนับว่าเป็นยุควิกฤต จะต้องทำความเข้าใจสถานการณ์อย่างเป็นกลางและโปร่งใส เพื่อนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต

การปลูกฝังหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนทุกคน โดยเริ่มตั้งแต่ชั้นอนุบาลตามหลักความเชื่อเรื่องการวางพื้นฐานที่ดีให้แก่เด็กนักเรียน น้อมนำโอวาทของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ละชั่ว ทำดี ทำใจให้ผ่องใส นำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อความสงบและสันติสุข โดยให้ทุกคนรู้จักหลักธรรมที่ใกล้ตัวที่สุด การส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในสังคมไทย ควรเริ่มต้นจากการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้และจริยธรรม ด้วยหลากหลายวิธี เพราะว่ามี การปฏิบัติกันโดยแตกต่างกันไป

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน โรงเรียนจะต้องมีความเข้มแข็งมีจุดยืนที่มั่นคง และที่สำคัญครูทุกคนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน รมณรงค์ให้มีการวัดความดีความชอบของคนจากความดีในตัวตนให้ทุกองค์กร โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอนของนักเรียนและมีหลักสูตรที่ให้ผู้ปกครองได้เรียนและศึกษาไปด้วยพร้อมกัน การใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ ด้วยการจัดทำหลักธรรมคำสอนในรูปแบบ CD จัดเป็นเกมคุณธรรม จัดให้มีการบรรยายธรรมในทุกหน่วยงานสอดแทรกในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ฝึกให้สมาทานศีล 5 ทุกครั้งที่ออกจากบ้าน หรือทุกวันพระ เทศนาสั่งสอนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ และในวันธรรมสวนะ จัดนิทรรศการเกี่ยวกับหลักธรรมในการดำเนินชีวิตโดยใช้วิถีพุทธเป็นหลัก ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาโดยเข้าไปสอนที่โรงเรียน การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศแบบวิถีพุทธเด็ก ๆ ย่อมซึมซับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะเรื่องศีล 5 ย่อมทำให้เด็กกลัวบาป มุ่งทำความดี ละเว้นความชั่ว มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จัดวิชาพระพุทธศาสนาให้เหมาะสม และให้มีทุกระดับการศึกษา มีภาคปฏิบัติของการเจริญภาวนาประจำทุกวันในทุกระดับการศึกษา สำหรับครูต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี และผ่านการเข้าฝึกอบรมในภาคปฏิบัติกรรมฐานเพื่ออาศัยถ่ายทอดสู่เยาวชน สนับสนุนให้บุคคลทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าสู่ขบวนการฝึกอบรมกรรมฐาน ในยุคปัจจุบัน

ควรส่งเสริมให้มีการทำบุญด้วยการสร้างหรือพิมพ์หนังสือธรรมะให้แพร่หลายให้มากที่สุด ซึ่งเมื่อคนได้อ่านได้ศึกษาให้เข้าใจแล้วก็จะนำไปสู่การปฏิบัติด้วยตนเอง²⁰

2.2.4 แนวทางและวิธีการปลูกฝังจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการพัฒนาการด้านสติปัญญาและการอบรม กล่อมเกล่าให้รู้จักผิดชอบชั่วดีของสังคม คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ทั้งในระบบนอกโรงเรียนและในโรงเรียน การศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้ชีวิตมีคุณค่าและกำกับให้ตนเองเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ด้วยการปลูกฝังพื้นฐานด้านจริยธรรมในด้านต่าง ๆ กระบวนการปลูกฝัง มีดังนี้

1) การศึกษาเพื่อการปลูกฝังจริยธรรม การศึกษาเป็นการให้ความรู้ในเรื่องจริยธรรม การให้การศึกษา รวมถึงการอบรมบ่มนิสัย ให้เรียนรู้สิ่งที่ถูกผิด และการตักเตือนให้เกิดความสำนึกในความถูกต้องและความผิด

1.1) การปลูกฝังพื้นฐานด้านวิชาการ การเรียนการสอน การศึกษาของไทยมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักสูตรต่าง ๆ ที่นำมาใช้จะมีลักษณะแนวทางที่เป็นไปในทางเดียวกันกับพุทธปรัชญา

1.2) การปลูกฝังพื้นฐานด้านชีวิตและสังคม การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการดำรงชีวิตทางด้านสังคมก็จะนำพระธรรมที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักในการคิดและการแก้ปัญหาในเชิงคุณธรรมจริยธรรม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมและจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

1.3) การปลูกฝังพื้นฐานด้านจิตวิทยา เป็นพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยการคิด การหยั่งเห็น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการไตร่ตรองจนเกิดความเข้าใจ จนเกิดเป็นจิตสำนึก การศึกษาจึงต้องมุ่งอบรมให้บุคคลคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ซึ่งมีความมุ่งหมายปลายทาง คือให้คิดดี ทำดีและแก้ปัญหาได้ดี การศึกษาจิตวิทยาทำให้เข้าใจธรรมชาติความต้องการของมนุษย์เพื่อให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นด้วย การสร้างแรงจูงใจตนเองเพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่ความดีงามได้

เนื่องจากจริยธรรมคุณธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการได้รับประสบการณ์และจากการอบรมสั่งสอน ซึ่งแนะนำให้มองเห็นความผิด ชอบ ชั่ว ดี บุคคลมักจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากกลุ่มที่เป็นตัวแทนทางสังคมที่ทำหน้าที่ รับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูให้บุคคลในสังคมเป็นผู้ที่ตระหนักรู้และมีพฤติกรรมที่กล่าวได้ว่า เป็นผู้ที่มีจริยธรรมคุณธรรม คือ ครอบครัว โรงเรียน

²⁰รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย, หน้า 2-11.

เพื่อน สื่อสารมวลชน และศาสนา บุคคลในกลุ่มสังคมเหล่านี้ต้องพยายามค้นหาวิธีการเพื่อพัฒนาและปลูกฝังจริยธรรมคุณธรรม

2) การพัฒนาจริยธรรมคุณธรรมด้วยการปลูกฝังค่านิยม การปลูกฝังค่านิยมเป็นวิธีการปลูกฝังที่เริ่มต้นด้วยกระบวนการในขั้นพื้นฐานหลายประการ เช่น

- 2.1) กำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาตามคุณธรรมจริยธรรมอย่างสอดคล้องกัน
- 2.2) เสนอตัวอย่างพฤติกรรมที่พึงปรารถนา พร้อมทั้งแสดงให้เห็นผลดีผลเสีย
- 2.3) ประเมินพฤติกรรมที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรม

โดยใช้เกณฑ์ผลของพฤติกรรมต่อตนเอง หมู่คณะและสังคม

- 2.4) แลกเปลี่ยนและวิจารณ์การประเมินในกลุ่ม
- 2.5) ฝึกปฏิบัติให้บุคคลกระทำด้วยใจสมัครและให้ประเมินผลสำเร็จด้วยตนเอง
- 2.6) ย้ำให้บุคคลรับเอาพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมและคุณธรรมโดยให้นำมาเป็นส่วนหนึ่งของตน

2.7) การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและการชักชวนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสมกับจริยธรรมและคุณธรรม

2.8) พัฒนาค่านิยมจากระดับญาติพี่น้อง ไปสู่หมู่คณะและสังคม เช่น เริ่มต้นจากความกตัญญู ความเสียสละ ความสามัคคีในหมู่พี่น้อง หมู่คณะ และสังคม ไปจนถึงประเทศชาติ

2.9) จัดกิจกรรมเสริม เช่น กิจกรรมรณรงค์ นิทรรศการ การประชุม สัมมนา การอภิปราย การศึกษากรณี การจัดงานประเพณี เป็นต้น

3) การพัฒนาจริยธรรมคุณธรรมด้วยการใช้สติปัญญา มนุษย์เกิดมาพร้อมด้วยสติปัญญาที่ติดตัวมาแต่กำเนิดแม้ว่าจะมีสติปัญญาที่ไม่เท่ากัน สติปัญญาเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตของมนุษย์ สามารถพัฒนาให้เพิ่มพูนความสามารถได้ สติปัญญา คือ ความฉลาด ผู้ที่มีสติปัญญาดีคือผู้ที่สามารถคิดแก้ไขปัญหาได้ดีเนื่องจากเข้าใจปัญหาได้ดี นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาจริยธรรมคุณธรรมของนักบริหารนั้น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ที่เหนือผู้อื่น วิธีการพัฒนาด้วยการใช้สติปัญญาจึงน่าจะทำได้อย่างเป็นผลดี วิธีการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรมด้วยการใช้สติปัญญา เช่น

3.1) กลุ่มสัมพันธ์ การสร้างความเข้าใจสมาชิกในแก่มุมที่เป็นเชิงบวกและการปรับพฤติกรรมความคิดของกลุ่ม

3.2) การสืบสวนสอบสวน เป็นการใช้วิธีซักถามเพื่อให้ได้คำตอบของผลของการกระทำที่นำไปสู่ความสุขหรือความทุกข์ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับสังคม

3.3) การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้เกิดแนวความคิดในการแก้ปัญหาในเชิงคุณธรรมและจริยธรรมร่วมกัน

3.4) การเล่นเกมส์ เพื่อนำการเล่นเกมส์มาสู่หลักการของความคิดที่จะทำให้คู่ต่อสู้แพ้ซึ่งอาจเกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์สะท้อนกลับมายังตนเอง

3.5) การใช้สื่อโสตทัศนอุปกรณ์ ให้ดูตัวอย่างภาพการแสดงพฤติกรรมเพื่อนำมาวิเคราะห์

3.6) การจัดค่ายจริยธรรม เพื่อให้บุคคลที่ประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์ที่จำเป็น การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมปัญญาเป็นแนวทางที่ทำให้ได้มีโอกาสคิดในสถานการณ์ที่ตนเองเป็นบุคคลภายนอกหรือผู้สังเกตการณ์ เนื่องจากบุคคลมักจะมองไม่เห็นแนวทางเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง การแก้ปัญหาทางจริยธรรมจึงอาจมีสภาพคล้ายเส้นผมบังภูเขาได้²¹

2.2.5 แนวทางปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมสามารถปลูกฝังได้ตั้งแต่เล็ก

1) พ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ต้องสอนให้ลูกรู้จักเคารพกฎกติกา โดยไม่บังคับดูตำรา กล่าว เพราะเด็กมักจะเชื่อในสิ่งที่เห็นมากกว่าคำพูด เช่น การที่พ่อแม่ห้ามไม่ให้ลูกทำสิ่งใด แต่พ่อแม่กลับทำซะเอง หรือห้ามลูกดูทีวี แต่พ่อแม่ดูได้นะ รับรองว่าไม่เกิดผลอย่างแน่นอน

2) ฝึกให้ลูกรู้จักฟังพาตัวเอง สอนให้เขารับผิดชอบตัวเอง ไม่ใช่พ่อแม่ทำให้ลูกทุกเรื่อง หรืออาจจะต้องสร้างสถานการณ์ให้ลูกฝึกฟันฝ่าอุปสรรคบ้าง เขาจะได้เรียนรู้ถึงการได้มาในสิ่งใดก็ต้องมีความพยายามอดสาเห เป็นการเรียนรู้คุณค่าของที่ได้มาและคุณค่าของตัวเอง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะนำไปสู่การเห็นคุณค่าของผู้อื่น

3) พ่อแม่ต้องใส่ใจพูดคุยและรับฟังลูกด้วยท่าทีที่เป็นมิตรเสมอ อย่างจ้องจะสอนหรือตัดสินแทนลูก พยายามเปิดโอกาสให้ลูกได้พูด และพ่อแม่ทำหน้าที่ช่วยกระตุ้นให้ลูกได้พูดได้แสดงความรู้สึก จากนั้นก็นำไปสู่การคิดวิเคราะห์ ด้วยการตั้งคำถามลูกว่า ลูกมีความรู้สึกอย่างไร มีความเห็นอย่างไรกับเรื่องนั้นๆ สิ่งไหนถูกหรือผิดในทัศนะของลูก และควรจะมีทางออกอย่างไร เป็นการช่วยให้ลูกฝึกคิด มีวิจารณญาณ เพราะเด็กจะต้องเจอปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ การฝึกให้ลูกรู้จักคิด จะช่วยให้เขาเผชิญปัญหาในอนาคตได้ดี ขณะเดียวกันระหว่างพูดคุยกันพ่อแม่ก็สามารถยกตัวอย่างเรื่องดีๆ หรือคนที่ทำอะไรดี ๆ ในการแก้ปัญหา ก็เป็นการส่งเสริมลูกไปในตัวด้วย

4) สอนให้ลูกละเอียดใจถ้าทำสิ่งไม่ดี แม้จะไม่มีใครเห็นแต่เราอยู่คนเดียว เรื่องนี้เป็นเรื่องที่พ่อแม่ต้องใส่ใจ และต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เพราะเป็นเรื่องการสร้างจิตสำนึก เป็นเรื่องที่ต้องอยู่ด้านในของจิตใจที่จะต้องสอนลูกตั้งแต่เล็ก ไม่ว่าจะไม่มีใครเห็นหรือไม่ แต่ถ้าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ก็จะไม่ทำ

5) ต้องไม่ให้ค่ากับคนไม่ดี ขี้โกง ไม่ซื่อสัตย์สุจริต เนื่องจากสังคมยุคนี้ให้ความสำคัญและยกย่องคนเก่ง คนรวย โดยไม่ได้สนใจว่าคนเก่ง หรือคนรวย เหล่านั้นใช้วิธีใดถึง

²¹ ปรภาศรี สีหอำไพ, **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม**, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 242-243.

รวยหรือเก่ง เช่น เมื่อเห็นเพื่อนโกงข้อสอบแล้วไม่มีคนจับได้ ก็จะมีคนชื่นชมว่าเพื่อนคนนี้เก่งมาก ทำแบบนี้ไม่มีใครจับได้ กลายเป็นสิ่งที่ได้รับความชื่นชมไป ซึ่งนับเป็นทัศนคติอันตรายมาก ควรจะสอนลูกให้คุณค่าคนที่ความดี ไม่ใช่ความรวย²²

ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุด ต้องเข้าใจว่า การจะปลูกฝังให้ลูกมีคุณธรรมจริยธรรม สามารถทำได้ตั้งแต่เล็ก ต้องสอนให้ลูกแยกแยะระหว่างความดีกับความชั่ว ระหว่างถูกกับผิด ระหว่างสิ่งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม อย่าคิดว่าลูกเล็กยังไม่เข้าใจ รอให้ลูกโตก่อน เป็นความเข้าใจที่ผิด เพราะเมื่อรอให้ลูกโตแล้ว การแก้ปัญหา ย่อมยากกว่าการปลูกฝัง หรืออาจสายเกินไปด้วย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงได้นำมาสรุปเป็นรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น คือ (1) การให้ความรู้ เกี่ยวกับการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขา ความกตัญญูกตเวทีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุข การรักษาศีล การปฏิบัติภาวนาและศึกษาธรรม ให้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันตามวิถีพุทธ การยกย่องคนดี โดยเน้นเรื่องคุณธรรม (2) การฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม โดยการจัดเข้าค่ายคุณธรรม อบรมเกี่ยวกับการละชั่ว ทำดี ทำจิตให้ผ่องใส และมีความรับผิดชอบ (3) การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน และ เช่น วันสำคัญทางศาสนา วันสำคัญของชาติ เป็นต้น (4) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มประชาสังคม “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน พระสอนศีลธรรมจะต้องสามารถประสานงานกับครู ผู้ปกครอง ให้คอยช่วยดูแลตรวจสอบพฤติกรรมของวัยรุ่น ตลอดจนช่วยเหลือแนะนำและสั่งสอนในสิ่งที่ดีมีประโยชน์แก่วัยรุ่นอีกทางหนึ่งด้วย

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2.3.1 ความหมายของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระสอนศีลธรรม หมายถึง พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านปริยัติ และปฏิบัติ เข้าไปอบรมสั่งสอนนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังหลักธรรมทางศาสนาแก่นักเรียน จนเกิดความรู้คู่คุณธรรม²³

²²“ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ลูกก่อนสายเกินไป”, คอลัมน์ พ่อแม่ลูกปลูกรัก, <<http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9560000146885>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2558)

²³กรมการศาสนา, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2548), หน้า 3.

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าพระสอนศีลธรรมเป็นพระภิกษุผู้ได้รับการแต่งตั้งจากกรมการศาสนาให้ทำการสอนตามโรงเรียนในโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีเป้าประสงค์อย่างเชื่อมั่นว่าจะเป็นโครงการที่สร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมโดยต้องการใช้โครงการนี้ให้เข้าไปมีส่วนผลักดันสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ที่มีพระสอนศีลธรรมที่จะนำหลักธรรมคำสอนผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศ เข้าสู่สถานศึกษาทุกระดับชั้น ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ และให้การอบรมแก่ประชาชนพร้อมกันด้วย ดังนั้น กรมการศาสนา จึงได้ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง และเห็นว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะเป็นองค์เผยแพร่

2.3.2 คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นมีดังนี้

- 1) ต้องสำเร็จการศึกษานักธรรมชั้นเอก หรือประโยค 1 - 2 ขึ้นไป
- 2) หรือสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง (มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

3) เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นตรีขึ้นไป²⁴

แผนกพระธรรมวิทยากรได้กำหนดคุณสมบัติของพระธรรมวิทยากรในฐานะเป็นพระสอนศีลธรรมไว้ดังนี้

- 1) มีอุดมการณ์ในอันที่จะทำงานเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา
- 2) มีคุณธรรมของความเป็นนักสังคมอยู่ในจิตใจ
- 3) มีบุคลิกภาพ กาย และจิตดี
- 4) มีความสะอาดทั้งด้านร่างกายและเครื่องแต่งกาย
- 5) มีความสามารถอันเป็นพื้นฐานของการทำงาน
- 6) มีวาทศิลป์พอสมควร
- 7) มีความตื่นตัวช่างสังเกต และเฝ้าหาความรู้ใหม่ ๆ เสมอ
- 8) มีความรู้หลาย ๆ ด้าน และฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ
- 9) ฉลาดในการใช้เทคนิคอุปการณ
- 10) เป็นคนทันสมัยเข้าใจคนทุกวัย
- 11) มีความรับผิดชอบสูง ไม่ทิ้งธุระ²⁵

²⁴เรื่องเดียวกัน.

²⁵มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, งานปฐมนิเทศพระธรรมวิทยากร, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุรวัดณ์, 2542), หน้า 6.

จะเห็นได้ว่า “คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรม” นอกจากเป็นผู้มีความรู้และอุดมการณ์ทำงานเพื่อสังคมด้วยความเสียสละแล้ว จะต้องครองตนในสมณสาธูป คือ สำรวมในการใช้โทรศัพท์มือถือ ไม่พูดเสียงดัง ไม่สูบบุหรี่ ระวังระวังในการนุ่งห่มและความสัมพันธ์กับนักเรียน นักศึกษา อย่าให้เกินเลยขอบเขตจนเกิดข้อครหาในทางไม่ดี อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ทั้งนี้ เพื่อสร้างศรัทธาแก่ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และตัวนักเรียนเอง

2.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพระสอนศีลธรรมกับครูและผู้บริหารของโรงเรียน

การเข้ามาสอนศีลธรรมในสถานศึกษาของพระสอนศีลธรรม ช่วยในการลดพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้แก่นักเรียนได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนด้านยาเสพติด โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนดูแลสุขภาพตนเอง การเล่นเกมพนัน การเที่ยวเตร่ พฤติกรรมชู้สาว และอื่น ๆ เหล่านี้ พระสอนศีลธรรมจะใช้วิธีให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษาพร้อมทั้งนำเอาไปบูรณาการกับหลักการสอนของพุทธศาสนา เช่น นิ่งสมาธิ สวดมนต์ เล่นนิทานธรรมะ เป็นต้น การที่พระสอนศีลธรรมได้เข้ามาช่วยเหลือสถานศึกษาโดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทนจากทางสถานศึกษา อีกทั้งยังช่วยเหลือสถานศึกษาสอนศีลธรรมให้แก่นักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนบางกลุ่มเป็นรายคน และในปัจจุบันสถานศึกษาส่วนมากขาดแคลนครูผู้สอน เมื่อสถานศึกษามีพระสอนศีลธรรมเข้าไปสอนจึงแบ่งเบาภาระหน้าที่ให้แก่สถานศึกษาแห่งนี้ สร้างความพึงพอใจเป็นอย่างมากให้แก่สถานศึกษาโดยทั่วไป แต่ก็มีสถานศึกษาบางแห่งได้ดำเนินการสอนศีลธรรมโดยครูผู้สอนในสถานศึกษาตนเองอยู่แล้ว ซึ่งส่วนมากจะเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ ซึ่งมีครูและบุคลากรเพียงพออยู่แล้ว

พระสอนศีลธรรมที่เข้าไปทำการสอนในสถานศึกษาส่วนมาก ต้องการเสริมเทคนิคการเรียนการสอน การประเมินผล ซึ่งโดยทั่วไปครูพระจะใช้การบรรยาย ตอบกระทู้ธรรม และการให้คำปรึกษากับนักเรียนเกือบจะทั้งสิ้น ส่วนการประเมินผล ก็จะใช้วิธีออกข้อสอบและตรวจข้อสอบ โดยให้ครูประจำชั้นเป็นผู้ประเมินผล ถึงอย่างไรก็ตาม การสัมภาษณ์ครูพระที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ พระสอนศีลธรรมทั้งหมดบวชมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 พรรษา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโท จึงเกิดความมั่นใจเข้าไปทำการสอนในสถานศึกษาได้อย่างเต็มกำลัง และที่สำคัญพระสอนศีลธรรมจะมีประสบการณ์การสอนนักธรรมบาลีมาแล้วทั้งสิ้น จึงสามารถเข้าไปสอนในสถานศึกษาได้อย่างมั่นใจ

การจัดกิจกรรมเรียนรู้ให้แก่นักเรียน พระสอนศีลธรรมจะร่วมมือกับครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร ผู้ปกครองนักเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางพุทธศาสนาให้แก่นักเรียน และมีการสร้างกิจกรรมหนึ่งคนหนึ่งสัจจะ ให้แก่นักเรียน โดยนักเรียนจะเขียนสัจจะของตนเองเอาไว้กับพระสอนศีลธรรมและจะปฏิบัติตนตามนั้น เช่น เป็นคนดี รักพ่อแม่ ซื่อสัตย์ มุ่งเรียน มุ่งกีฬา

ตรงต่อเวลา มีความเป็นระเบียบ รักการอ่าน สะอาด มีสัมมาคารวะ เป็นต้น ทำให้สามารถมองเห็นพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงไปในทางพัฒนาตัวเด็กนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ²⁶

2.3.4 คุณธรรมของพระสอนศีลธรรมในฐานะเป็นพระหักเผยแผ่

พระสอนศีลธรรมจะต้องเป็นกัลยาณมิตร และต้องประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตร หรือกัลยาณธรรม 7 ประการ ดังนี้

1) **ปิโย น่ารัก** คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเองกับศิษย์ ชวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าใกล้ ให้อยากเข้าไปปรึกษา โดยพื้นฐานครูพระสอนศีลธรรมต้องมีหลักคุณธรรม คือ พรหมวิหารธรรม ได้แก่

- (1) เมตตา ความรัก ความปรารถนาดี จากใจจริง
 - (2) กรุณา ด้วยใจที่อยากช่วยเหลือสงเคราะห์ อยากรู้ให้เขารู้
 - (3) มุทิตา ดีใจปลื้มใจในความสำเร็จของศิษย์
 - (4) อุเบกขา ให้โอกาสศิษย์ได้แสดงความสามารถ
- สอนไปด้วยใจมีหลักธรรม คือ อิทธิบาท 4 ประการ ได้แก่

- (1) ฉันทะ มีความพอใจในการสอน การทำหน้าที่
- (2) วิริยะ มีความพยายาม อุตสาหะในการสอน
- (3) จิตตะ เอาใจใส่ มีความสำนึกตระหนักตลอดเวลา
- (4) วิมังสา มีการตรวจสอบ วัตถุประสงค์ ประเมินผลอย่างเหมาะสม

2) **ครุ นำเคารพ** คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย โดยพื้นฐานต้องมีคุณภาพดี มีความประพฤติ ดำเนินชีวิตตามหลักวิชาการหรือดำเนินชีวิตตามความรู้ มีใช้มีแต่ความรู้ นั่นคือเป็นบัณฑิตเต็มรูปแบบตามหลักของพระพุทธศาสนา คือ

- (1) สุจิตตัตถินดี เป็นผู้มั่งคั่งดี
- (2) สุภาสิตภาสี เป็นผู้มั่งคั่งดี
- (3) สุกตกัมมการี เป็นผู้มั่งคั่งดี

3) **ภาวนีโย นำเจริญใจ** คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นการฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอืออ้างและรำลึกถึงความซาบซึ้งมั่นใจและภูมิใจ พูดถึงอย่างองอาจ อย่างมั่นใจ เป็นผู้แสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีความเข้าใจในธรรมชาติ คือ

²⁶กระทรวงศึกษาธิการ, **โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่เขตตรวจราชการที่ 6 และ 7** ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ, อ่างแล้ว, หน้า 6.

- (1) ธรรมชาติของมนุษย์
- (2) ธรรมชาติของสังคม
- (3) ธรรมชาติของสิ่งแวดล้อม
- (4) เทคโนโลยี/ข่าวสารข้อมูล

4) วัตถุประสงค์ให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี คือ

- (1) ควรต้องเป็นนักแนะแนวที่ดี มีหลักการแนะแนว
- (2) เป็นที่ไวใจของศิษย์ เชื่อใจของศิษย์

5) วจนัทขโม อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถาม แม้จะจุกจิก ตลอด จนทนต่อคำที่ล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์ต่าง ๆ อดทนฟังได้ ไม่เบื่อบ่นหาย ไม่เสียอารมณ์

6) คัมภีร์ัญจะ กะถัง กัตตา แถลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปได้

7) โน จัญฐาเน นิโยชะเย ไม่ชักนำในอฐานะ คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร เช่น ขยายบาป คำของเถื่อน ขยายบริการทางเพศ เป็นต้น²⁷

พระสอนศีลธรรมที่ดีที่ตั้งใจสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์ ควรตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรม หรือที่เรียกว่า ธรรมเทศกกรรม 5 ประการ คือ

1) อหุบุพพิกถา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ คือ แสดงหลักธรรม หรือเนื้อหาตามลำดับ ความง่ายยาก ลุ่มลึกมีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

2) ปริยายทัสสาวิ จับจุดสำคัญมาขยาย ให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจชัดในแต่ละประเด็น อธิบายยกเยื้องไปต่าง ๆ ให้มองเห็นกระจ่างชัด ตามแนวของเหตุผล

3) อหุทยตา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

4) อหามิสันตร ไม่มีจิตเพ่งเล็งมุ่งเห็นแก่อำภิส คือ สอนเขาไม่ได้มุ่งที่ตนจะได้ลาภ ได้อำภิสสินจ้าง หรือผลประโยชน์ตอบแทน

5) อหุพหัจจ วางจิตตรงไม่กระทบตนและไม่กระทบผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น²⁸

²⁷พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535), หน้า 238.

²⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 192.

ครูพระสอนศีลธรรมควรมี 4 ประการ ที่ควรปลูกฝังให้นักเรียน ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ

สภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้นำคุณธรรมที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีพระราชดำรัสและพระราชทานไว้เมื่อวันจันทร์ที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2525 เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองกรุงเทพฯมีอายุครบ 200 ปี นั้นเป็นคุณธรรมที่ควรจะศึกษา และน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น คุณธรรมดังกล่าว ได้แก่ คุณธรรม 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 คือ การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่ 2 คือ การรู้จักขมใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจและความดีนั้น

ประการที่ 3 คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด

ประการที่ 4 คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง²⁹

คุณธรรม 4 ประการ ตามพระราชดำรัสดังกล่าวนี้ทั้งในหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน และประชาชนโดยทั่วไปได้น้อมนำไปเผยแพร่และประพฤติปฏิบัติอย่างกว้างขวาง หากผู้ใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาจะหาตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ นำมาอ้างอิงแล้ว พระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงประพฤติปฏิบัติอยู่เป็นเนืองนิตย์จะปรากฏอยู่ในพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้า ฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของทุก ๆ ปี

2.3.5 คุณสมบัตินี้พื้นฐานของพระสอนศีลธรรมในฐานะของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คุณสมบัตินี้พื้นฐานของพระสอนศีลธรรมในฐานะของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีดังนี้

1) มีอุดมการณ์ มีเป้าหมายในการบวชที่ชัดเจน มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแน่วแน่ ตั้งใจปฏิบัติธรรม ฝึกฝนตนเอง มุ่งพระนิพพาน และเผยแผ่ธรรมะแก่บุคคลอื่น บำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านตามโอวาทของพระบรมศาสดา การมี

²⁹สภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, “พระราชดำรัสในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2542 การวิเคราะห์คุณธรรม 4 ประการ”, พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2543, (อัตสำเนา).

อุดมการณ์ถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะหากไม่มีอุดมการณ์อันมั่นคง เมื่อทำงานไปแล้วประสบปัญหาใด ๆ ก็เกิดความท้อถอย เบื่อหน่าย มักจะทำงานไปไม่ได้ตลอด จนถึงกับ ลาสิกขา หรือ มีเป้าหมายที่เบี่ยงเบนไป เช่น แทนที่จะมุ่งไปนิพพานกลับมุ่งแสวงหาลาภสักการะ เป็นต้น

2) มีสีลาจารวัตรตรงตาม ด้วยการสำรวมกาย วาจา ใจ ให้เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา ในครั้งพุทธกาลนั้น ผู้ที่ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นผู้บรรลุนิพพานแล้ว เป็นพระอริยบุคคล หมดกิลเลสแล้ว บำเพ็ญประโยชน์ตนได้สำเร็จสมบูรณ์แล้ว จึงสามารถทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่ ในยุคปัจจุบันไม่เหมือนเมื่อครั้งพุทธกาล ผู้ที่ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่หมดกิเลส จำเป็นจะต้องฝึกฝนอบรมตนเองไปด้วย สั่งสอนเผยแผ่ธรรมแก่ผู้อื่นด้วย เช่นนี้แล้วจึงต้องระมัดระวังอย่างยิ่งยวด ต้องพยายามรักษาศีลและอาจารย์ของตนให้ดี ไม่ให้ผลถลาล่าไปในทางที่เสื่อมได้ พระมหาเถระรูปหนึ่งได้เคยให้โอวาทแก่ศิษยานุศิษย์ไว้ว่า สิ่งที่ต้องระมัดระวังอย่างมากของพระภิกษุสงฆ์ก็คือ สตรี สตางค์ และสรรเสริญ เนื่องจากผู้ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องพบปะผู้คนจำนวนมาก เมื่อการเผยแผ่เริ่มได้ผล ก็จะมีผู้เคารพศรัทธามาก มีลาภสักการะมาก จึงจำเป็นต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ไม่ให้ผลอหิงใจในเพศตรงข้ามที่ศรัทธาห้อมล้อมอยู่ ให้มีสมณสัญญาเตือนใจตนอยู่เสมอ ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่ให้มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ไม่ติดยึดในลาภสมบัติ และไม่มีทิฏฐิมานะ ทะนงตนว่าเป็นพระอาจารย์ใหญ่ มีศิษย์มาก ทั้งต้องหมั่นเตือนตนอยู่เสมอว่ากิจหลักของสงฆ์คือการปราบกิเลสในตัวเพื่อมุ่งพระนิพพานนั้น เรายังทำไม่สำเร็จ จึงต้องมีสติระมัดระวังตั้งใจฝึกตัวเองต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

3) มีความรู้ความสามารถ ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องมีความรู้ทั้งพระปริยัติธรรมและธรรมปฏิบัติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา จะต้องรู้หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาอย่างดี มีความรอบรู้ที่กว้างขวาง รู้จักโลก เข้าใจโลก สามารถแนะนำบุคคลอื่นให้นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ใช้ในการแก้ไขปัญหิต่าง ๆ ได้ แนะนำการปฏิบัติธรรมได้

นอกจากนี้ คำสอนสำคัญในลำดับสุดท้ายที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ จัดเป็นคำสอนในส่วนที่เป็นคุณสมบัติของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ลักษณะความประพฤติที่แสดงถึงคุณสมบัติภายใน และคุณสมบัติที่จะแสดงออกในภายนอกด้วย ได้แก่

1) การไม่กล่าวร้ายใคร คำพูดเป็นสมบัติชิ้นสำคัญสำหรับนักเผยแผ่ จะต้องเป็นไปเพื่อการไม่กล่าวร้าย ให้ร้ายผู้อื่น

2) การไม่ทำร้ายใคร การไม่ทำร้าย ก็เช่นเดียวกัน ถือว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญที่นักเผยแผ่จะต้องคำนึงเสมอ

3) การสำรวมสังวรในพระปาติโมกข์ ปาติโมกข์ หรือปาฏิโมกข์ ซึ่งหมายถึงศีลหรือข้อกำหนดความประพฤติสำหรับพระภิกษุสงฆ์

4) เป็นผู้รู้จักประมาณในภัตตาหาร หมายถึง การรับประทานอาหารอย่างพอดีกับร่างกาย ไม่ให้อิ่มเกินไป การรู้จักบริโภคอุปโภคอย่างพอเพียง ซึ่งข้อนี้เทียบได้กับกระแสพระราชดำรัสเรื่อง “ความพอเพียง” ได้อย่างตรงกันพอดี

5) อาศัยอยู่ในที่นอนที่หนึ่งอันสงัด หมายถึง การอยู่ในที่ซึ่งมีความสงบ อยู่ในมุมที่ไม่มีเสียงอีกที่ก่อกิจกรรม เหมาะแก่การสร้างสมาธิได้ง่าย

6) การประกอบความเพียรในอธิจิต หมายถึง การรู้จักใช้เวลาในการทำสมาธิเพียรทางจิต ได้แก่ การทำสมาธิ ภาวนานั่นเอง เป็นการหมั่นสำรวจจิตตนเองไม่ให้จิตตกไปสู่กระแสกิเลสจนไม่รู้จักตนเอง ไม่ปล่อยให้ความโลภ โกรธ หลง เข้าครอบงำจิตอยู่ตลอดเวลา³⁰

ในทำนองเดียวกันนี้ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงต้องพูดคือเผยแผ่ธรรมะให้แก่ประชาชน จำนวน 300,000 กว่ารูปนี้ก็มีไม่กี่รูปที่ใช้วิชาการพูดให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน บางท่านถือว่ามีใช้หน้าที่ของพระที่จะเป็นนักพูดเป็นนักแสดงธรรม จึงไม่มีการฝึกฝนอบรมเป็นนักเทศน์ เป็นนักพูดอย่างจริงจังเพียงเรียนหนังสือ นักธรรม บาลี แล้วก็หยุด ทำหน้าที่คือประกอบพิธีกรรมสวดมนต์ หรือจะพูดบ้างก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัว พระสงฆ์กลุ่มนี้ยังไม่ชอบพระนักพูดพระนักเทศน์อีกด้วยซ้ำไป

การที่พระพุทธองค์ทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวางมาจนทุกวันนี้ พระองค์ก็ทรงเริ่มด้วยการพูดทั้งนั้น รุ่นแรก ๆ ครั้งพุทธกาล และหลังพุทธกาลก็ยังใช้ปากเป็นสื่ออยู่ เรียกว่า “มุขปาฐะ” พระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ 84,000 พระธรรมขันธ์ ก่อนจะจารึกลงในใบลานเป็นตัวหนังสืออย่างทุกวันนี้ พระพุทธสาวกท่านก็จำและถ่ายทอดกันมาด้วยปากเปล่าทั้งนั้น นี่คือความสำคัญของปากตามหลักพระพุทธศาสนา การพูดเพื่อประชาสัมพันธ์พระพุทธเจ้าทรงมีหลักอยู่ว่าต้องพูดจริงและเป็นประโยชน์ กล่าวคือ

- 1) กาลวาที พูดถูกกาล
- 2) สัจจวาที พูดความจริง
- 3) ภูตวาที พูดสิ่งที่เป็นจริง
- 4) อัตถวาที พูดสิ่งเป็นประโยชน์
- 5) ธรรมวาที พูดเป็นธรรม
- 6) วินยวาที พูดอย่างมีจรรยาบรรณ คือ
 - คำพูดไม่จริง, ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รักชอบใจของผู้อื่น..ไม่พูด
 - คำพูดจริง, ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์ไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น..ไม่พูด
 - คำพูดจริง, ถูกต้อง, เป็นประโยชน์, แต่ไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น..เลือกกาลพูด
 - คำพูดไม่จริง, ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์ ถึงเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น..ก็ไม่พูด
 - คำพูดจริง, ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์ ถึงเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น..ก็ไม่พูด

³⁰ที่.ม. 10/90/50-51.

- คำพูดจริง, ถูกต้อง, เป็นประโยชน์ ถึงเป็นที่รักที่ชื่นชอบของผู้อื่น..เลือกกาลพูด³¹
 แสง จันทร์งาม ได้ศึกษาถึงคุณสมบัติของนักเผยแผ่ซึ่งเรียกว่า คุณสมบัติของผู้สอน สรุปได้ว่าผู้สอนควรมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) มีความกรุณาเป็นพื้นฐานของจิต
- 2) ไม่ถือตัวหยิ่งยโส
- 3) มีความอดทน ใจเย็น
- 4) มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่หน้า
- 5) มีความรอบคอบ
- 6) มีความประพฤติน่าเคารพบูชา
- 7) รู้จักภูมิสติปัญญาของผู้ฟัง³²

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาคือการสืบทอดคำสอนของพระพุทธเจ้าสู่ประชาชน นักเผยแผ่จะต้องมีคุณธรรมประจำใจ มีจิตใจแน่วแน่ที่จะเผยแผ่คำสั่งสอนนั้น

2.3.6 ลักษณะการสอนศีลธรรม (จริยศึกษา)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชดำรัสพระราชทานเนื่องในวันเปิดงานฉลองครบรอบ 100 ปี การประณตศึกษาเพื่อปวงชน ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2527 ดังความตอนหนึ่งว่า

การสอนจริยธรรม ศีลธรรม คนไทยมีกฎหมายบ้านเมือง มีคุณธรรมที่อยู่กันเป็นคณะจำเป็นต้องทำให้ถูก และปลูกฝังตั้งแต่เล็ก ๆ แล้วทำให้ได้ผลมากกว่า เช่น เรื่องของความมีระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ความขยันขันแข็ง ความเมตตา กรุณา รู้จักสิทธิของตัวเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในสังคมไทยมีเรื่องสัมมาคารวะ การมีมารยาทที่ดี ศาสนาแต่ละศาสนาก็มีวิธีการสอนของเขา ซึ่งจะมีหลัก โดยเฉพาะ เช่น ศาสนาพุทธ คือ สอนเน้นพุทธประวัติ ในลักษณะของการเป็นตัวอย่างของ การกระทำของบุคคลที่ดีงาม และในเรื่องนั้นก็อาจจะแทรกข้อธรรมะเหมือนนิทานมีเคล็ดธรรมะ ซึ่งเมื่อสอนไปแล้วเด็กก็เกิดชอบและสนใจ และสอนพิธีกรรมต่าง ๆ ของศาสนาแต่ละศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ สอนพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีการไหว้พระ เรื่องจรรยาและศีลธรรมเป็นการบอกกันยาก เป็นเรื่องที่คุณจะต้องสอดแทรกในวิชาต่าง ๆ แล้วปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี เดี่ยวนี้มีหลายโรงเรียนจัดให้มีการฝึกสมาธิเพื่อจัดเอาเด็กที่วิ่งกันวุ่น ๆ มานั่งอยู่กับที่ มีเวลาคิดอะไรบ้าง ที่เห็นมา

³¹วิ.ม. 4/32/39.

³²แสง จันทร์งาม, วิธีสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กมลการพิมพ์, 2526), หน้า 24-30.

ก็มีประโยชน์ แต่เด็กบางคนกลับแอบบอกว่าให้หนึ่ง ๑ หลับตาก็ร้องไห้เลยก็มี เพราะว่าต้องหลับตามันมืด ๑ ก็เลยกลัว แต่การนั่งสมาธิก็ช่วยได้มาก...

จากพระราชดำรัส สามารถวิเคราะห์ได้ว่า จริยธรรมกับการศึกษามีความสัมพันธ์กัน คือ การศึกษาปลูกฝังค่านิยมทางจริยธรรมให้แก่บุคคลและมีส่วนในการสร้างจริยธรรมในเชิงพฤติกรรมด้วย หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสอนจริยศึกษาดังกล่าว จึงได้มีหลักการในการสอนจริยศึกษา ซึ่งพัฒนามาจากผลการค้นคว้าวิจัย และจากบางส่วนของวิชาจิตวิทยาการศึกษา ดังนี้

1) การสอนจริยศึกษา ควรเน้นเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในลักษณะบวก ไม่ใช่ลักษณะลบ เช่น ในการตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ควรระบุลงไปว่า เพื่อเสริมสร้างและดำรงไว้ซึ่ง ความประพฤติที่ดีของนักเรียนทุกคนในระดับสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ไม่ใช่บอกแต่เพียงว่า เพื่อให้ นักเรียน ทุกคนไม่ทำชั่ว ไม่ทำบาปเท่านั้น รวมทั้งการยกตัวอย่างประกอบในการสอน ก็เช่นเดียวกัน ครูควรยกตัวอย่างบุคคลที่มีความประพฤติดี แทนการยกตัวอย่างบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี เป็นต้น

2) ครูควรพยายามสอนให้นักเรียนคิดถึงวิชาจริยศึกษาในแง่ของการปฏิบัติ มากกว่าในแง่ของการท่องจำวิชาความรู้ ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติมีผลต่อความประพฤติของผู้เรียน โดยตรง

3) ครูควรจัดประสบการณ์ทางการเรียนรู้ให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับ พัฒนาการทางด้านสรีรวิทยา จิตวิทยา และสังคมวิทยาของนักเรียน ทั้งนี้เพราะการประพฤติ หรือการปฏิบัติครอบคลุมไปทั้งภาวะแห่งความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสังคมซึ่งเป็น องค์ประกอบสำคัญอย่างมากในเรื่อง ความประพฤติตนให้มีจริยธรรม

4) บทเรียนที่ครูจะสอนนักเรียนนั้นควรจะได้คำนึงถึงความสนใจ ความต้องการ ความสามารถ และภูมิหลังของนักเรียนด้วยเสมอ เพราะทั้ง 4 อย่างนี้ เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ที่สำคัญมากเกี่ยวกับตัวนักเรียน ที่จะช่วยให้การเรียนรู้อบรมเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใด

5) ครูควรจัดให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในบทเรียน หรือมีการกระทำการต่าง ๆ รวมกัน รวมถึงการที่นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างแท้จริง เช่น การสอนในเรื่องความเคารพ (เคารวะ) ไม่ใช่เพียงแต่จะอธิบายให้นักเรียนฟัง และชมการสาธิตของครูเท่านั้น แต่นักเรียนควรมีส่วนร่วมโดยการฝึกปฏิบัติการแสดงความเคารพด้วยตนเอง รวมทั้งได้มีการอภิปราย และซักถามข้อสงสัยด้วย

6) การสอนจริยศึกษาแบบแก้ปัญหาจัดว่าเป็นสถานแห่งการเรียนรู้ได้ผลดี แบบหนึ่ง และจะดียิ่งขึ้นเมื่อปัญหานั้นเป็นเรื่องจริง และมีความหมายต่อนักเรียน เพราะเด็กในระดับ ประถมศึกษาเป็นวัยที่มีความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่เป็นรูปธรรม เริ่มรู้จักเหตุผล และค้นคว้าหา

ความจริง แม้จะยังคำนึงถึงวัตถุประสงค์ทางกายภาพเป็นหลักอยู่ก็ตาม ดังนั้น การสนับสนุนให้เห็นประโยชน์และโทษของ การปฏิบัติ การฝึกหัดให้นักเรียนรู้อะไรจะแก้ปัญหาทางจริยธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะจะช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมหรือพัฒนาบุคลิกภาพให้แก่ นักเรียน ดังนั้น ปัญหาที่ครูหยิบยกขึ้นมา จึงเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งมีความหมาย และสำคัญต่อตัวเด็กเสมอ

7) จุดประสงค์ของการสอนควรจะต้องมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์จริงของ นักเรียน อยู่เสมอ ทั้งนี้ เพราะจะช่วยให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น อันที่จริงนักเรียนไม่ได้เรียนเฉพาะแต่เนื้อหาของหัวข้อจริยธรรมเท่านั้น แต่จะเรียนวิธีการหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูนำมาใช้สอนอีกด้วย

8) ครูควรจะต้องเน้นให้นักเรียนได้รู้จักสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาหัวข้อจริยธรรมและสามารถนำเอาสาระสำคัญนั้น ไปใช้กับประสบการณ์ใหม่ ในด้านต่าง ๆ ของชีวิตประจำวันได้

9) นักเรียนแต่ละคนย่อมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตนเอง จึงสามารถเรียนรู้ได้ตามความสามารถและด้วยวิธีการ หรือวิถีทางของเขาเสมอ ดังนั้น กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนที่ผู้สอนจะนำไปใช้สอนจริยศึกษา จึงจำเป็นต้องมีหลายอย่างแตกต่างกันไปด้วย เพื่อที่จะได้ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น³³

การดำเนินการเรียนการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนนั้น ครูผู้สอนอาจจะพิจารณา ดำเนินการสอนตามความเหมาะสมของสภาพการณ์และเนื้อหาวิชา ดังนี้

1) สอนแบบบูรณาการ ทั้งในกลุ่มประสบการณ์เดียวกันและต่างกลุ่มประสบการณ์
2) สอนตามข่าว หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ขณะมีข่าวหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ ก็ให้นักเรียนจัดกิจกรรมศึกษาค้นคว้าหัวข้อจริยธรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

3) สอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น โดยดึงเอาความรู้เนื้อหาของหัวข้อจริยธรรมเข้าไปในแต่ละวิชา เช่น ความมีระเบียบวินัย สอดแทรกเข้าไปในการสอนวิชาพลศึกษา เป็นต้น

วิธีการสอนจริยศึกษา เป็นกิจกรรมซึ่งครูควรจัดทำไว้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อใช้เป็นแนวทางนำนักเรียนไปสู่จุดหมายปลายทาง วิธีสอนที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ซึ่งมี 2 ลักษณะสำคัญ คือ

1) วิธีสอนประเภทใช้ครูเป็นศูนย์กลาง เป็นวิธีการที่ครูเป็นผู้จัดและดำเนินการ สอนโดยตรง ซึ่งเห็นว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในห้องเรียน และต้องการให้นักเรียนเริ่มจดเนื้อหา จริยธรรมและเข้าใจอย่างแท้จริง วิธีนี้ใช้ได้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป

³³หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, โครงการอบรมครูพระช่วยสอนวิชาจริยศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2533), หน้า 3-5.

เพราะเด็กในวัยนี้เริ่มมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา สามารถศึกษาหัวข้อจริยธรรมในชั้นลึกซึ่งกว่าระดับประถมศึกษาได้บ้างแล้ว และยังสามารถสร้างพื้นฐานสำหรับศึกษาหัวข้อ จริยธรรมในชั้นลึกซึ่งต่อไปอีกด้วย วิธีการสอนประเภทนี้ ได้แก่ การบรรยาย การถามตอบ การให้การบ้าน การจดบันทึกและการท่องจำ เป็นต้น

2) วิธีการสอนประเภทที่ใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นวิธีการที่ครูไม่ได้สอนโดยตรง แต่เป็นวิธีการที่ครูพยายามให้นักเรียนมีประชาธิปไตยในการเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ช่วยทำให้บรรยากาศในห้องเรียนดีขึ้น ครูควรมีความเป็นกันเองกับนักเรียน คอยให้คำแนะนำ และนักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากันได้เป็นอย่างดี วิธีการนี้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2540 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีการสอนประเภทนี้ ได้แก่ การอธิบาย การสาธิต การแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้าและรายงาน และการแสดงละครจริยศึกษา เป็นต้น

ดังนั้น การสอนจริยศึกษาให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ ครูจึงควรพิจารณาเลือกวิธี การสอนหรือกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ซึ่งมีลักษณะที่ครูและนักเรียนเป็นศูนย์กลางประกอบกันไปให้เหมาะสมกับโอกาส และสภาพของบทเรียน เนื้อหา หรือหัวข้อจริยธรรมแต่ละบท ซึ่งวิธีการสอนหรือกิจกรรม จริยศึกษาต่อไปนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับหัวข้อธรรมะต่าง ๆ ดังนี้

1) การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบนี้จะได้ผลดี ครูควรจะต้องพูดให้กระชับรัด ใจความ ใช้ภาษาให้นักเรียนเข้าใจง่าย พยายามยกตัวอย่างและใช้ท่าทางประกอบบ้างตามสมควร ก็จะช่วยให้นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น ตัวอย่างของเนื้อหาจริยธรรมที่อาจใช้วิธีสอนแบบบรรยายได้ เช่น ความระลึกได้ (สติ) ความรู้ตัว (สัมปชัญญะ) ความละอายต่อบาป (หิริ) ความสงบเสงี่ยม (โสรัจจะ) ความพอใจรักใคร่ใน สิ่งนั้น (ฉันทะ) เป็นต้น

2) การสอนแบบอภิปราย วิธีการสอนแบบนี้ครูควรใช้สอดแทรกได้ทุกเนื้อหา ที่ต้องการ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง สามารถช่วยกันสรุปได้เอง และมีความกล้าใน การแสดงความคิดเห็น สำหรับหัวข้อในการอภิปรายอาจเน้นเรื่องที่ครูตั้งขึ้น จากหนังสือพิมพ์ หรือตำราก็ได้ แต่เรื่องนั้นต้องมีลักษณะของการขัดแย้งทางจริยธรรม (Moral Dilemma) ข้อควรสังเกตในการสอนแบบนี้คือ ถ้าครูพยายามช่วยกระตุ้นให้นักเรียนคิด ให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงกว่าชั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) ที่นักเรียนมีอยู่แล้วหนึ่งขั้น จะช่วยให้ความคิด ให้เหตุผลเชิง จริยธรรมของนักเรียนพัฒนาไปได้ด้วยดี

3) การสอนแบบแก้ปัญหา เป็นการสอนแบบวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถนำมาสอน จริยศึกษาได้เป็นอย่างดี เพื่อช่วยให้นักเรียนได้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น อีกทั้ง จะได้นำติดตัวไป

ใช้แก้ปัญหา ต่อไปข้างหน้าได้อีกด้วย ขั้นตอนของวิธีการสอนแบบนี้ อาจจะนำไปใช้กับการสอน เรื่องการบำเพ็ญประโยชน์ (อรรถจริยา)

4) การสอนแบบการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทุกเนื้อหา โดยให้นักเรียนช่วยกันทำงานเกี่ยวกับเนื้อหาของจริยธรรม การให้ทำงานกลุ่มอาจให้ช่วยกันคิดว่า เพื่อหาข้อสรุปแก้ปัญหาเกี่ยวกับบทเรียน หรืออาจทำเป็นกิจกรรมส่งเสริมหลังจากการเรียนรู้เพื่อ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจให้ดีขึ้น การทำงานเป็นกลุ่มย่อย ๆ จะช่วยสร้างนิสัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เห็นแก่ตัวและยอมรับ ความคิดเห็นของผู้ร่วมงานอันเป็นลักษณะนิสัยที่ดี โดยให้ นักเรียนค้นคว้าทำรายงานต่อชั้นทั้งพูดและเขียน แล้วรวมเรื่องเป็นความคิดรวบยอด หรือแบ่งงาน ช่วยกันทำ ทำสมุดภาพ และจัดนิทรรศการทางจริยศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้ ครูควรให้คำปรึกษาโดย ตลอดในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม

5) การสอนแบบบทบาทสมมติ สามารถสอนสอดแทรกได้ในหลายเนื้อหาของ หัวข้อจริยธรรม บทบาทสมมติที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนจริยศึกษา

6) การสอนโดยให้เลียนแบบจากตัวแบบ อาศัยแนวคิดและหลักการของทฤษฎี การเรียนรู้ทางสังคมเป็นพื้นฐาน โดยการใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนเห็น เพื่อให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมนั้นตามตัวแบบ

7) การสอนแบบสืบสวนสอบสวน ลักษณะและวิธีการคล้ายกับการสอนแบบ แก้ปัญหา คือ นักเรียนจะต้องค้นคว้าหาเหตุผลมาตอบ หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยครูเป็นผู้ กระตุ้นด้วยคำถามเพื่อให้นักเรียนสังเกต อธิบาย ทำนาย และควบคุมสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เพื่อหาทางแก้ปัญหานั้น แล้วนำวิธีแก้ปัญหานั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน วิธีสอนแบบนี้ นักเรียนเป็นผู้ซักถามอภิปรายและลงมือกระทำ คิดหาคำตอบความรู้ ค้นพบกฎเกณฑ์และจด บันทึกรู้ที่ค้นพบด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ให้ คำแนะนำ วิธีสอนแบบนี้เน้นการใช้ประสาท สัมผัสเน้นให้เกิดความคิดในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหา ตลอดจนการมีวิจารณ์ญาณ การ แก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีความคิดในทางสร้างสรรค์ และเกิด การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ทั้งนี้จะเน้นกระบวนการคิดการ ปฏิบัติจริงของผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวอย่างเนื้อหาของหัวข้อ จริยธรรมที่อาจใช้สอนด้วยวิธีนี้ เช่น ความเป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญตา) และเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ (ศรัทธา) เป็นต้น

8) การสอนแบบโต้วาที จะช่วยสร้างความสนใจให้แก่ นักเรียนมาก เพราะการ โต้วาทีจะช่วยเปลี่ยนบรรยากาศของห้องเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดเพื่อแสดง ความ คิดเห็นต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง การโต้วาทีในเนื้อหาของหัวข้อจริยธรรม ครูต้องเตรียม นักเรียน ให้พร้อมเสียก่อน ตั้งแต่การปรึกษากับนักเรียน เลือกญัตติที่จะโต้กัน การชี้แจงความ มุ่งหมายการแบ่งฝ่าย นักเรียนให้เป็นฝ่ายเสนอและฝ่ายค้าน การแนะนำให้ทั้งสองฝ่ายไปศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับปัญหาและเหตุผลต่าง ๆ เพื่อนำมาพูดให้ถูกต้องและสนุกสนาน หลังจากโต้วาทีเสร็จแล้วควรจะได้มีการตัดสินว่าฝ่ายใดชนะ หรือเสมอกัน (ถ้าเป็นไปได้ควรให้

เสมอ) และควรจะได้มีการแยกให้เห็นว่าอะไรเป็นความรู้ อะไรเป็นเรื่องชวนหัว โดยให้นักเรียนชวนกันตอบและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม สรุปการโต้วาทีว่า เนื้อหาของหัวข้อจริยธรรมเป็นเรื่องที่ถูกต้องเสมอ การใช้วิธีสอนแบบนี้อาจเลือกหัวข้อจริยธรรมที่เป็นปัญหา เช่น “เชื่อสิ่งที่ ควรเชื่อ” (ศรัทธา) หัวข้อนี้อาจตั้งเป็นญัตติที่จะโต้วาทีได้ และ “ความเกรงกลัวต่อบาป” (โศตตปปะ) อาจตั้งเป็นญัตติได้ว่า “บาปมีจริงหรือไม่” เป็นต้น

วิธีสอนหรือกิจกรรมทั้งหมดที่รวบรวมมานี้ เป็นกิจกรรมที่นักการศึกษาสมัยใหม่นิยมใช้เป็นวิธีการสอน หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกันมาก เพราะเป็นกิจกรรมที่มองเห็นลักษณะและ วิธีการกระทำได้อย่างชัดเจน สามารถนำมาใช้เป็นวิธีสอนจริยศึกษา สำหรับชั้นต่าง ๆ ทุกระดับการศึกษา ได้ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีวิธีสอนหรือกิจกรรมอื่นๆ อีกมากที่ครูสามารถนำมาใช้กับการสอน จริยศึกษาได้เสมอ เช่น การสาธิต การจัดนิทรรศการ การทำสมุดภาพและการเล่าเรื่อง เป็นต้น³⁴

2.3.7 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดโปรแกรมการสอน หรือ ลักษณะการเรียนการสอนที่ต้องดำเนินการตามแผนการเรียนรู้ซึ่งจัดเป็นสื่ออย่างหนึ่ง อาจใช้สื่อหลายชนิดร่วมกันก็ได้ เรียกว่า สื่อประสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนลึกซึ้ง สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสะดวกต่อการใช้สอน³⁵

รุ่งทิwa จักรกร ได้กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นวิธีการที่จะนำผู้เรียนไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอนนี้จะต้องอาศัยเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาช่วย³⁶

ทัศนีย์ ศุภเมธี ได้กล่าวว่า ประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนการสอนมีดังนี้ กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการส่งเสริมหลักสูตรให้สมบูรณ์ทั้งทางด้านกิจกรรม ทักษะและทัศนคติให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างขึ้น กิจกรรมการเรียนการสอน มีส่วนให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน ฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ³⁷

³⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 5-7.

³⁵สิริภา บุญกาญจน์วนิชา, “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 ส ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2548, หน้า 83.

³⁶รุ่งทิwa จักรกร, การเรียนมัธยมศึกษา, (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2526), หน้า 84.

³⁷ทัศนีย์ ศุภเมธี, หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอนวิทยาลัยครูธนบุรี, 2531), หน้า 122.

สรุปได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ หรือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยความกระตือรือร้น เช่น ได้คิด ค้นคว้า ทดลองรายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ได้ใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ผู้สอนทำหน้าที่ เตรียมการจัด บรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้าเสริมแรงให้คำปรึกษาและสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิด จากการ ได้ศึกษาค้นคว้าทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ ผู้เรียนรักการอ่าน รัก การศึกษาค้นคว้าเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่ การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดงาน วางเป้าหมายร่วมกัน และมีโอกาสเลือกทำงานหรือศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตรงกับความถนัดความสามารถความสนใจของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้น มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนและสามารถประยุกต์ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง การจัด กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียน ได้ พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ได้ประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิต ได้มีความสุขและสนุกกับการ เรียนรู้ ตลอดจนมีคุณลักษณะนิสัยดีงามที่สังคมพึงปรารถนา

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มี 4 รูปแบบ คือ

1) การสอนบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) การสอนแบบนี้ ครูผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาของวิชาอื่น ๆ เข้าไปในการสอนของตนเป็นการวางแผนการสอนและสอนโดยครูเพียงคนเดียว

2) การสอนบูรณาการแบบขนาน (Parallel Instruction) การสอนตามรูปแบบนี้ ครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากัน ต่างคนต่างสอนแต่ต้องวางแผนการสอนร่วมกันโดยมุ่ง สอนหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาเดียวกัน (theme Concept Problem) ระบุสิ่งที่รวมกัน และตัดสินใจร่วมกันว่าจะสอนเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหานั้น ๆ อย่างไรในวิชาของแต่ละคน งานหรือการบ้านที่มอบหมายให้นักเรียนทำจะแตกต่างกันไปในแต่ละวิชา แต่ทั้งหมดจะต้องมี หัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาร่วมกัน

3) การสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) การสอน แบบนี้คล้าย ๆ กับการสอนบูรณาการแบบขนาน (parallel Instruction) กล่าวคือ ครูตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป สอนต่างวิชากัน มุ่งสอนหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาเดียวกัน ต่างคนต่างแยกกัน สอนเป็นส่วนใหญ่ แต่มีการมอบหมายงานหรือโครงการ (Project) ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยง สาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ครูทุกคนจะต้องวางแผนร่วมกันเพื่อที่จะให้ระบุว่าสอนหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหานั้น ๆ ในแต่ละวิชาอย่างไร และวางแผนสร้างโครงการนั้นออกเป็น โครงการย่อย ๆ ให้นักเรียนปฏิบัติในแต่ละรายวิชาอย่างไรหนึ่งพึงเข้าใจว่า “โครงการ” นี้มีความหมายเดียวกันกับคำว่า “โครงการ” มาจากภาษาอังกฤษคำเดียวกันคือ “Project” ผู้อ่าน

หลายท่านอาจคุ้นเคยคำว่า โครงงานมากกว่า เช่น โครงงานวิทยาศาสตร์ ซึ่งก็อาจเรียกว่า โครงการวิทยาศาสตร์ได้เช่นเดียวกัน

4) การสอนบูรณาการข้ามวิชาหรือเป็นคณะ (Tran Disciplinary Instruction) การสอนตามรูปแบบนี้ ครูที่สอนวิชาต่าง ๆ จะร่วมกันสอนเป็นคณะหรือเป็นที่มาร่วมกันวางแผนปรึกษาหารือ และกำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาาร่วมกัน แล้วร่วมกันดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน³⁸

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการดังกล่าว ครูจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

- 1) มีความรู้สึก รู้จริงในเรื่องที่สอน
- 2) ใช้จิตวิทยาพัฒนาการในการสอน
- 3) ให้ความสำคัญด้านวุฒิภาวะ และความแตกต่างของผู้เรียน เช่น

- ระดับอนุบาล ควรเน้นสมรรถภาพให้เรียนปนเล่น อย่างมีความสุข และเกิดคุณค่า

- ระดับประถมศึกษา 1 - 3 ควรเริ่มมีสาระการเรียนรู้บ้าง เพื่อการอ่านออกเขียนได้คิดวิเคราะห์เป็น เวลาเรียนส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปกับการรู้ภาษาแม่ (ไทย) หลักการคิดคำนวณในเบื้องต้น และปลูกฝังความเชื่อเกี่ยวกับหลักกรรม และการให้ผลของกรรม เพื่อทำความเห็นให้ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) และสร้างจิตสำนึกที่ตั้งงามเป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา

- ระดับประถมศึกษา 4 - 6 ควรเริ่มให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมากขึ้น

- ระดับมัธยมศึกษา ควรเน้นการบูรณาการในรูปแบบสหวิทยาการมากขึ้น³⁹

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 ส เป็นแบบสหวิทยาการผสมผสานกับแบบวันแห่งการบูรณาการ เน้นการสร้างเนื้อหาจากชีวิตจริงของนักเรียนในแต่ละวันมารวมกับเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง หลักกรรม และหลักเบญจศีล – เบญจธรรม ให้สอดคล้องกับหลักโอวาท 3 โดยใช้พุทธวิธีการสอน 4 ส บูรณาการกับหลักไตรสิกขา เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 4 ส

³⁸สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, **คู่มือฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบหน่วยบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์**, อ้างแล้ว, หน้า 8-10.

³⁹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้อตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2540), หน้า 52.

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ยึดหลักการสอนธรรมของพระพุทธเจ้าตามหลัก โอวาทปาฏิโมกข์ หรือ โอวาท 3 โดยนำเนื้อหาเรื่อง “หลักกรรมและหลักเบญจศีล – เบญจธรรม” มาจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เพื่อให้สอดคล้องกับหลัก โอวาท 3 ตามผังการเรียนรู้พระพุทธศาสนาหลักสูตรใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

- 1) เพื่อให้นักเรียนเกิดความละเอียดต่อการทำชั่ว เกรงกลัวต่อการทำบาป
- 2) เพื่อให้นักเรียนอยากทำความดี ให้เกิดบุญ เกิดความสุขความเจริญต่อตนเอง และครอบครัว

- 3) เพื่อให้นักเรียนรู้จักการทำใจให้สะอาด สงบ เป็นสุข ด้วยการ คิดดี พูดดี ทำดี วิธีการนั้นใช้พุทธวิถีการสอน 4 ส ของพระพุทธเจ้ามาบูรณาการกับหลักไตรสิกขา โดยใช้ ศีล สมาธิ ปัญญา มาประสานสัมพันธ์ให้เป็นกระบวนการฝึกปฏิบัติ ชัดเจน พฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นคนดี มีระเบียบวินัย มีความเรียบร้อยทั้งกาย วาจา ใจ รู้จักแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ สิ่งใดเป็นความดี สิ่งใดเป็นความชั่ว สิ่งใดทำแล้วเป็นบุญ สิ่งใดทำแล้วเป็นบาป รู้จักนำหลักธรรมมาแก้ปัญหา และพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) **ขั้นสร้างศีล เป็นขั้นเตรียมการก่อนสอน (ส 3 : สมุตเตชนา) แก้วกล้า**

1.1) การสร้างข้อตกลงร่วมกัน โดยผู้เรียน ต้องร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัยในการปฏิบัติตน และการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนให้เข้าใจตรงกันอย่างชัดเจน ก่อนซึ่งผู้เรียนต้องยอมรับในข้อตกลงนั้น เพื่อควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เกิดความเรียบร้อยแก่ส่วนรวมโดยไม่ต้องอาศัยการบังคับควบคุมจากภายนอกหรือคนอื่น ๆ ผู้สอนก็ต้องมีระเบียบวินัยในตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ถูกต้องดีงามให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ซึมซับพฤติกรรมอย่างซาบซึ้ง ชื่นชม

1.2) การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยผู้เรียนต้องมีความพร้อมทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ

ด้านร่างกาย ผู้เรียนต้องสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ พร้อมทั้งจะฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ ต้องมีสัมมาคารวะ รู้จักเคารพผู้ที่ควรเคารพ เช่น ครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้มีพระคุณ และรู้จักให้เกียรติผู้อื่น เช่น เพื่อน ๆ คือ รู้จักควบคุมกายและวาจา ให้อยู่ในความสำรวม สงบเรียบร้อย รวมถึงการแต่งกายที่สะอาดเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนด้วย

ด้านจิตใจ ผู้เรียนต้องสามารถควบคุมอารมณ์ และจิตใจตนเองให้อยู่ใน ความสงบให้ได้ไม่ปล่อยให้คิดฟุ้งซ่านหรือวิตกกังวลเกินกว่าเหตุ

ขั้นตอนนี้อาจใช้วิธีการฝึกควบคุมจิตใจให้สงบ เพื่อฝึกให้มีสติอยู่เสมอ เพราะสติจะช่วยควบคุมจิตใจให้เกิดสมาธิ หรือความตั้งมั่นแห่งจิตได้ เมื่อจิตเป็นสมาธิจะช่วยให้เกิดความจดจ่อ มุ่งมั่น ตั้งใจที่จะเรียนรู้ คือเกิดความปลอดโปร่งด้านความคิดและจิตใจ ช่วยให้

เกิดความจดจ่อมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะเรียนรู้ คือเกิดความปลอดโปร่งด้านความคิดและจิตใจ ช่วยให้
เกิดความจำเริญยิ่งขึ้น และพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ การฝึกเรื่องระเบียบวินัย ควรฝึกทั้งด้าน
ร่างกายและจิตใจ และต้องฝึกเป็นประจำให้ติดเป็นนิสัย คล้ายกับการฝึกกีฬา เมื่อฝึกบ่อย ๆ ก็
จะกลายเป็นเรื่องปกติ กลายเป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเองได้ไม่ยาก อันเป็นความหมายของผู้
มีศีลนั่นเอง

1.3) การเตรียมความพร้อมของผู้สอน ผู้สอนต้องมีความพร้อมทั้งด้าน
ร่างกายและจิตใจ เช่นเดียวกับผู้เรียน ซึ่งคนทั่วไปมักมองเพียงเรื่องคุณวุฒิทางการศึกษาที่ตรง
กับวิชาที่สอนก็ถือว่ามีความพร้อมแล้ว โดยมองข้ามความพร้อมด้านจิตใจ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่
สำคัญอีกอย่างหนึ่งของผู้สอน

ดังนั้นผู้สอนที่ดีจึงควรมีความพร้อม 3 ประการ ดังตัวอย่างของพระบรม
ครูซึ่งกล่าวไว้ในพุทธคุณ 3 ประการของพระพุทธเจ้า ได้แก่

- **พระวิสุทธิคุณ** หมายถึง มีความสะอาด บริสุทธิ์ ทั้งกาย วาจา ใจ
สามารถตัดความโลภ ความโกรธ ความหลงของตนได้ก่อน จึงเป็นถึงพร้อมด้วยศีลอันบริสุทธิ์

- **พระปัญญาธิคุณ** หมายถึง เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง เป็นผู้มีความ
รู้ ความสามารถครบถ้วนทั้งวิชาและจรณะ คือมีความรู้พร้อมทั้งด้านเนื้อหาและความ
ประพฤติเรียบร้อยดีงามอย่างแท้จริง

- **พระมหากรุณาธิคุณ** หมายถึง เป็นผู้มีเมตตากรุณาอันยิ่งใหญ่ต่อหมู่
สัตว์ เมื่อตรัสรู้แล้วก็นำความรู้ที่นั้นมาเผยแผ่ สอนต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายให้รู้ตามด้วย เพื่อให้ก้าว
พ้นจากความทุกข์ ดังนั้นครูผู้สอนควรมีคุณสมบัติ 3 ประการ ตามแบบอย่างของพระบรมครูด้วย

1.4) สภาพแวดล้อม หมายถึง บรรยากาศของห้องเรียน หรือสถานที่เรียน
ควรมีความสะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบเรียบร้อย เยียบสงบ ไม่มีเสียงอึกทึก ไม่มีสิ่งรบกวนอื่น ๆ
จากกลิ่นเสียง สัตว์ร้าย หรือแมลงต่าง ๆ ควรอยู่ในสภาพที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดผลดี
(สัปปายะ) เช่น มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ จากดอกไม้ มีลมพัดเย็นสบายมีแมกไม้สายน้ำ แวดล้อมด้วย
ธรรมชาติ เป็นต้น

2) **ขั้นสร้างสมาธิ เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (ส 2 สมาทปนา) จูงใจ**

2.1) **การสวดมนต์ไหว้พระและปฏิญาณตน**

ขั้นแรกควรเริ่มจากการสร้างความเลื่อมใสศรัทธา ในพระพุทธศาสนาให้
ผู้เรียนเกิดความเคารพในพระรัตนตรัย มีความเชื่อมั่นในหลักคำสอน ตั้งใจที่จะเรียนรู้ฝึกปฏิบัติ
ตนด้วยความเต็มใจ มุ่งมั่น ตั้งแต่ต้นด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

- บุคลิกภาพของครูผู้สอน ควรมีความเป็นมิตรที่ดี มีความสำรวม สงบ
เรียบร้อยเป็นแบบอย่างที่ถูกต้อง และเหมาะสม

- การสวดมนต์ไหว้พระต้องปฏิบัติได้ถูกต้องแม่นยำทุกขั้นตอนทุกบทสวด

- การให้ผู้เรียนปฏิบัติก่อนเรียนว่า

(1) จะสำรวจกาย วาจา ใจ ให้สงบ เรียบร้อย

(2) จะรักษาศีล 5 ให้สะอาด บริสุทธิ์

(3) จะตั้งใจเรียนรู้และฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามคำสั่งสอนของครูอาจารย์ด้วยความเคารพ นอบน้อม ต่อหน้าพระพุทธรูป ซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าเป็นการสร้างประสิทธิภาพ ในการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

2.2) การนำเข้าสู่บทเรียน

การสร้างความสนใจ ด้วยการเล่าเรื่อง นิทาน หรือชาดกที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระด้วยสื่อการเรียนรู้ประกอบบทเรียน เช่น รูปภาพ ข่าว ภาพยนตร์ เทป บันทึกเสียง ฯลฯ จัดเป็นการสร้างสมาธิอย่างดี สำหรับเด็ก หรืออาจให้กิจกรรมง่าย ๆ เพื่อเปลี่ยนอริยาบถ เช่น ฝึกสติด้วยบทเพลงสั้น ๆ ประกอบท่าทางหรือคำสั่งง่าย ๆ ว่า “สะอาด สว่าง สงบ”

3) ขั้นสร้างปัญญา เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจ ฝึกปฏิบัติ (ส 1 : สันทัดสนหา) แจ่มแจ้ง

3.1) ให้เนื้อหาที่จะเรียนรู้โดยการบรรยาย อธิบาย การศึกษาจากเอกสารด้วยตนเองหรืออ่านจากหนังสือ, ไปความรู้ที่ครูกำหนดให้

3.2) การตั้งปัญหา/ประเด็นคำถามอาจให้ผู้เรียน หรือผู้สอน เป็นผู้ตั้งประเด็นปัญหาเพื่อช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา และหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น ตามหลักกรรม และหลักเหตุผล

ข้อควรคำนึง คือ ผู้สอนควรตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ควรเป็นคำถามที่มีความชัดเจนครอบคลุมเนื้อหา เป็นคำถามหลายชนิดหลายระดับของความยากง่าย ซึ่งผู้เรียนสามารถคิดแก้ปัญหาได้ในเวลาที่กำหนด

3.3) ให้แต่ละคน หรือแต่ละกลุ่ม เขียนสรุปหรือกล่าวรายงานผลจากการวิเคราะห์ปัญหา การแก้ปัญหา ด้วยความเข้าใจจริง ๆ โดยอาจเป็น การทำชิ้นงานรายบุคคล การรายงานเป็นกลุ่ม หรือการแสดงบทบาทสมมติก็ได้

3.4) ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุป สาระสำคัญในแต่ละเรื่อง

3.5) เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้ซักถาม แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.6) จัดบันทึกสรุป เนื้อหาสาระสำคัญทุกครั้ง

4) ขั้นตรวจสอบผลการเรียนรู้ (ส 4 : สัมปหังสนหา) ร่าเริง

หลังจากจบบทเรียนในแต่ละครั้ง ควรมีการตรวจสอบผลการเรียนทุกครั้งตามสภาพความเป็นจริง เพื่อประเมินผลทั้งผู้เรียนและผู้สอน ให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ เกิดความเป็นธรรม และครอบคลุมความถนัดความแตกต่างของแต่ละบุคคล จึงควรใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น กานสังเกต

พฤติกรรม การตอบคำถาม การปฏิบัติงาน การตรวจผลงาน การทำแบบฝึกหัด การทำแบบทดสอบ และการประเมินผลตนเอง เป็นต้น⁴⁰

สรุปการออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบบูรณาการ 4 ส ตามหลักไตรสิกขา มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นสร้างศีล (ส 3 : สมุตเตชชา)

- 1.1) สร้างข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างผู้เรียน - ผู้สอน
- 1.2) เตรียมความพร้อมผู้เรียน
- 1.3) เตรียมความพร้อมของผู้สอน
- 1.4) จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้

2) ขั้นสร้างสมาธิ (ส 2 : สมาทปนา)

- 2.1) สวดมนต์ไหว้พระ
- 2.2) นำเข้าสู่บทเรียน เล่าเรื่อง - นิทาน
- 2.3) ผีกสติ ทำสมาธิ
- 2.4) ปฏิญาณตน

3) ขั้นสร้างปัญญา (ส 1 : สันทัสสนา)

- 3.1) บรรยาย อธิบาย ศึกษาด้วยตนเอง
- 3.2) การตั้งปัญหา ถาม - ตอบ
- 3.3) แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 3.4) ร่วมกันสรุป บันทึกสาระสำคัญ

4) ขั้นตรวจสอบผลการเรียนรู้ (ส 4 : สัมปหังสนา)

- 4.1) การสังเกตพฤติกรรม
- 4.2) การตอบคำถาม
- 4.3) การปฏิบัติงาน
- 4.4) การทำแบบฝึกหัด
- 4.5) การทำแบบทดสอบ⁴¹

สรุปได้ว่าครูจำเป็นต้องใช้กลวิธีและเทคนิคที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน ไม่มีวิธีหรือเทคนิคของใครสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นการสอนที่ดีต้องสอดคล้องกับการที่

⁴⁰สิริฎา บุญกาญจน์วนิชา, “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 ส ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, อ่างแล้ว, หน้า 84-86.

⁴¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 87-89.

จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของการศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลนั้นมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามประสบการณ์และความสามารถพื้นฐานของบุคคลนั้น ๆ หรือ Style การเรียนรู้มีหลาย รูปแบบ โดยพบว่าห้องเรียนหนึ่ง ๆ มักจะมีผู้จัดการเรียนรู้อยู่หลากหลายรูปแบบ ดังนั้น ครูจึง จำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับจริตหรือนิสัยของผู้เรียนอย่างเสมอภาคกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานเกิดความสุขในการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ตนถนัด รวมทั้งยังมี โอกาสพัฒนาความสามารถด้านอื่น ๆ ที่ตนเองไม่ถนัดด้วยวิธีการหลากหลายอีกด้วย โดยอาจ เริ่มจากรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลแล้ววางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะของ ผู้เรียนรวมทั้งสร้างโอกาสให้เขาได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.3.8 ประวัติความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การอาราธนาพระมาช่วยสอนศีลธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ในโรงเรียนวิถียุทธ นั้น เนื่องจากสภาพวิถีชีวิตของผู้ในสังคมไทยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแส สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ทำให้เกิดภาวะสับสนในวิถีชีวิต ค่านิยม และภูมิคุ้มกัน ทางสังคมลดลง จนก่อเกิดการเบี่ยงเบนทางพฤติกรรม คือ ละเลยในคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ให้หลงผิดและมี พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางไม่พึงประสงค์ เช่น ขาดระเบียบวินัย เกี้ยวข้องยาเสพติด ทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และขาดวินัยในการดำเนินชีวิต ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างเร่งด่วนในการปลูกฝังกล่อมเกลียดด้วยหลักธรรมทางศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต ให้มี สำนึกผิดชอบชั่วดี มีสติพิจารณาบังคับ มีจิตใจใฝ่ดีและมีพลังใจที่เข้มแข็ง ทางรัฐบาลเล็งเห็น ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นสำคัญยิ่ง จึงได้มีโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนขึ้น และเริ่ม ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 โดยข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง กระทรวง วัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการ ในการสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนทั้ง ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ซึ่งที่ระยะแรกรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวาย พระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ทั้ง ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 800 รูป⁴² โดยมีวัตถุประสงค์แรกเริ่มคือ

- 1) เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับ อาชีวศึกษา
- 2) เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธ ศาสนา

⁴²<<http://www.coc.nida.ac.th/node.8522>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

3) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไป บูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานพบว่า สถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความต้องการพระในโรงเรียน โดยเฉพาะการศึกษาชั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 58,073 รูป จากการสำรวจพบว่า โรงเรียนวิถียุทธ จำนวน 10,000 กว่าโรงเรียน มีความต้องการพระสงฆ์ไปให้ความรู้แก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นในปีงบประมาณ 2548 จึงได้เพิ่มจำนวนพระสอนศีลธรรมให้ให้ครอบคลุมสถานศึกษาทั่วประเทศ ในอัตราส่วนพระ 1 รูป ต่อ 1 ตำบล โดยจะขยายเพิ่มอีก 4,000 รูป เป็นการนำร่อง และได้เสนอของบประมาณงบกลางจากรัฐบาลเพื่ออุดหนุน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของพระรูปละ 2,000 บาทต่อเดือน รวมเป็นเงิน 96,000,000 บาทต่อปี และงบประมาณอีกจำนวนหนึ่งเพื่อการจัดทำหนังสือ อุปกรณ์การเรียนการสอน การพัฒนาศักยภาพการสอน การติดตามประเมินผล

ตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการฯคือ ปีงบประมาณ 2548–2550 ได้มีพัฒนาการโดยลำดับ อาทิ การได้รับอนุมัติงบกลางจากคณะรัฐมนตรี เพื่ออุดหนุนโครงการพระสอนศีลธรรม จากครั้งที่ 1 วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2548 จำนวน 4,000 รูป ครั้งที่ 2 วันที่ 1 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2549 จำนวน 6,000 รูป และ ครั้งที่ 3 วันที่ 23 เดือนมกราคม พ.ศ. 2550 ได้รับอนุมัติเพิ่มเป็นจำนวน 10,000 รูป อีกทั้งประมาณการณในปี พ.ศ. 2551 จะได้รับอนุมัติเป็น 20,000 รูป เช่นกันในปีงบประมาณ 2551 คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2550 ให้โอนงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปตั้งที่กระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งมอบหมายให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินโครงการฯ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรม โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ประสานงานจังหวัดต่าง ๆ เพื่อแบ่งสรรงานรับผิดชอบในการดำเนินโครงการฯ ประกอบด้วย (1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา จังหวัดนครปฐม (2) วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดอยุธยา (3) วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม (4) วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น (5) วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ (6) วิทยาเขตศรีธรรมมาโคตรราช จังหวัดนครศรีธรรมราช (7) วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด (8) วิทยาเขตศรีล้านช้าง จังหวัดเลย (9) วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และ (10) วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จังหวัดยโสธร ซึ่งมีรายละเอียดปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ศูนย์ปฏิบัติการโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2559⁴³

ที่	ที่อยู่	พื้นที่รับผิดชอบ	จำนวน
1	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง 248 หมู่ 1 บ้านวัดสุวรรณ ถนนศาลายา-นครชัยศรี ต. ศาลายา อ. พุทธมณฑล จ. นครปฐม 73170	1. กรุงเทพฯ 2. นนทบุรี 3. ปทุมธานี 4. สมุทรปราการ 5. ลพบุรี	1,800
2	วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย วัดชูจิตธรรมาราม เลขที่ 57 หมู่ที่ 1 ต. สันตทิพย์ อ. วังน้อย จ. พระนครศรีอยุธยา 13170	1. พระนครศรีอยุธยา 2. อ่างทอง 3. สระบุรี 4. สิงห์บุรี 5. ชัยนาท 6. อุทัยธานี 7. นครสวรรค์ 8. สุพรรณบุรี 9. ปราชินบุรี 10. นครนายก 11. ฉะเชิงเทรา 12. สระแก้ว	550
3	วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย วัดสิรินธรเทพรัตนาราม เลขที่ 26 หมู่ที่ 7 ต. อ้อมใหญ่ อ. สามพราน จ. นครปฐม 73160	1. นครปฐม 2. สมุทรสาคร 3. ราชบุรี 4. เพชรบุรี 5. ชลบุรี 6. ระยอง 7. จันทบุรี 8. สมุทรสงคราม 9. ประจวบคีรีขันธ์ 10. ตราด 11. กาญจนบุรี	464
4	วิทยาเขตอีสาน เลขที่ 106 บ้านโนน ชัย ถนนราษฎร์คะเนิง ต. ไนเมือง อ. เมือง จ.ขอนแก่น 40000	1. ขอนแก่น 2. ชัยภูมิ 3. นครราชสีมา 4. หนองบัวลำภู 5. อุบลราชธานี 6. อุดรธานี	800
5	วิทยาเขตล้านนา วัดเจติย์หลวง 103 ต. พระสิงห์ อ. เมือง จ. เชียงใหม่ 50200	1. เชียงใหม่ 2. ลำพูน 3. แม่ฮ่องสอน 4. แพร่ 5. ลำปาง 6. น่าน 7. เชียงราย 8. พะเยา	600
6	วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช วัดป่าห้วยพระ หมู่ 5 ต. นาพรุ อ. พระพรหม จ. นครศรีธรรมราช 80000	1. นครศรีธรรมราช 2. ชุมพร 3. สุราษฎร์ธานี 4. ภูเก็ต 5. ตรัง 6. กระบี่ 7. พังงา 8. ระนอง 9. สงขลา 10. พัทลุง 11. สตูล 12. ปัตตานี 13. ยะลา 14. นราธิวาส	400

⁴³<http://mbukruphra.com/plugin.php?id=aiview_dzx:pages&do=contact> (สืบค้นข้อมูล
เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ที่	ที่อยู่	พื้นที่รับผิดชอบ	จำนวน
7	วิทยาเขตร้อยเอ็ด เลขที่ 148 ถนนเลี้ยวเมือง ต. ดงลาน อ. เมือง จ. ร้อยเอ็ด 45000	1. ร้อยเอ็ด 2. มหาสารคาม 3. บุรีรัมย์ 4. สุรินทร์ 5. ศรีสะเกษ	500
8	วิทยาเขตศรีล้านช้าง วัดศรีสุทธารวาส เลขที่ 253/7 ถนนวิสุทธิเทพ ต. กุดป่อง อ. เมือง จ. เลย 42000	1. เลย 2. กำแพงเพชร 3. พิจิตร 4. เพชรบูรณ์ 5. พิษณุโลก 6. สุโขทัย 7. อุตรดิตถ์ 8. ตาก 9. หนองคาย 10. บึงกาฬ	800
9	วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ กาฬสินธุ์ วัดประชานิยม ต. กาฬสินธุ์ อ. เมือง จ. กาฬสินธุ์ 46000	1. กาฬสินธุ์ 2. นครพนม 3. สกลนคร	300
10	วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร วัดศรีธรรมาราม เลขที่ 1 ถนนวิทยธำรงค์ อ. เมือง จ. ยโสธร 35000	1. ยโสธร 2. อำนาจเจริญ 3. มุกดาหาร 4. ร้อยเอ็ด (บางส่วน)	230
รวม			6,444

ตารางที่ 2.2 จำนวนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ปึงบประมาณ 2559 จำแนกตามจังหวัด⁴⁴

ที่	จังหวัด	จำนวน
1	นครปฐม	160
2	สมุทรสาคร	60
3	ราชบุรี	38
4	เพชรบุรี	14
5	ชลบุรี	17
6	ระยอง	6
7	จันทบุรี	20

⁴⁴เรื่องเดียวกัน.

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ที่	จังหวัด	จำนวน
8	สมุทรสงคราม	10
9	ประจวบคีรีขันธ์	23
10	ตราด	4
11	กาญจนบุรี	112
	รวม	464

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

2.4.1 ความหมายของพฤติกรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า⁴⁵

ชัยพร วิชาวุธ ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะทำโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวและไม่ว่าคนอื่นจะสังเกตการณ์ กระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม การพูด การเดิน การกระพริบตา การไต่ยีน การเข้าใจ การรู้สึกโกรธ การคิด ฯลฯ ต่างเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น⁴⁶

เมธาวิ อุดมธรรมานุกาพ และคณะ ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น การกระทำ การตอบโต้กับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และกิจกรรมภายในจิตใจที่เป็นนามธรรม เช่น ความคิด ความรู้สึก เป็นต้น⁴⁷

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง สิ่งที่ถูกคลกระทำ แสดงออก ตอบสนอง หรือได้ตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์

⁴⁵ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, อ่างแล้ว, หน้า 768.

⁴⁶ชัยพร วิชาวุธ, มूलสารจิตวิทยา, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 1.

⁴⁷ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธาวิ อุดมธรรมานุกาพ และคณะ, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, (กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2544), หน้า 5.

หนึ่ง ที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยินได้ อีกทั้งวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะ การแสดงออกหรือการตอบสนองนั้น จะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกร่างกาย⁴⁸

เคแกนและซีแกล (Kagan and Segal) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างมากมายที่เป็นการกระทำของร่างกายในแต่ละวัน โดยเริ่มตั้งแต่ตื่นนอน ตอนเช้า หาว เหยียดแขนขา แต่งตัว และกินอาหารเช้า และไม่เพียงแต่เท่านั้นยังมีการกระทำ อีกมากมายจนกระทั่งเรากลับไปเตียงนอนและนอนหลับ นั้นหมายความว่าตลอดวันหนึ่งที่ผ่านมา เราจะต้องเดิน พูด เรียน ทำงาน เล่น หัวเราะ หรือในบางครั้งก็ร้องไห้⁴⁹

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ ไม่ว่าจะการกระทำนั้น ผู้กระทำจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม และบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม เพื่อตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง

2.4.2 ประเภทของพฤติกรรม

โดยทั่วไปพฤติกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังต่อไปนี้

1) พฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) หมายถึง การกระทำ การแสดงออก หรือการตอบสนองที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยินได้ หรือวัดได้ แยกเป็นพฤติกรรมที่เป็นการกระทำ เรียกว่า กายกรรม และพฤติกรรมที่เป็นคำพูด เรียกว่า วจีกรรม พฤติกรรมที่เป็นกายกรรม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกโดยส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย เช่น การเดิน การปรบมือ การยกคิ้ว การเต้นของหัวใจ การผลิตฮอร์โมนของต่อมต่าง ๆ ความดันโลหิต ฯลฯ ส่วนพฤติกรรมที่เป็น วจีกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่เป็นคำพูด เช่น การเล่นิทาน การสั่งงาน การร้องเรียก การดำหนิ การดู การตักเตือน ฯลฯ วจีกรรมที่จัดเป็นพฤติกรรมภายนอกนี้แตกต่างจากคำรายงาน โดยที่คำ รายงานเป็นวจีกรรมที่พรรณนาความรู้สึกนึกคิดของตน เล่าพฤติกรรมในอดีตของตนหรือเล่า แผนการของตนในอนาคต ส่วนวจีกรรมที่เป็นพฤติกรรมภายนอกนั้น เป็นคำพูดโดยทั่ว ๆ ไปที่ไม่ เกี่ยวกับการพรรณนาพฤติกรรมของตนโดยตรง นั่นก็หมายความว่า การเป็นพฤติกรรมภายนอก ของวจีกรรมอยู่ที่กิริยาอาการ (Action) มีใช้อยู่ที่ลักษณะเนื้อหาสาระที่พูด (Content)

พฤติกรรมภายนอกแบ่งออกเป็นพฤติกรรมโมลาร์ (Molar behavior) และ พฤติกรรมโมเลกุล (Molecular behavior) พฤติกรรมโมลาร์ หมายถึง พฤติกรรมที่มีหน่วยใหญ่ สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย เช่น การโบกมือ การขุดดิน การทำหน้าบึ้ง การร้องไห้ การพูดเสียงดัง ฯลฯ พฤติกรรมที่คนเราแสดงออกต่อกันล้วนเป็นพฤติกรรมโมลาร์ทั้งสิ้น

⁴⁸สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, อังใน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธาวี อุดมธรรมานุภาพ และ คณะ, **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, อังแล้ว, หน้า 4.

⁴⁹Kagan and Segal, **Psychology an Introduction**, อังใน ถวิล ธาราโภชน และศรีนัย ดำริสุข, **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, (กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธี, 2543), หน้า 3.

พฤติกรรมโมเลกุล หมายถึง พฤติกรรมที่มีหน่วยเล็กต้องอาศัยเครื่องมือขยายหรือวิเคราะห์จึงจะสังเกตเห็นได้ชัดเจน เช่น การเต้นของหัวใจ การหลั่งเหงื่อที่ผิวหนัง การบีบตัวของลำไส้ การผลิตฮอร์โมนของต่อมต่าง ๆ การทำงานของเซลล์ประสาท ฯลฯ

2) พฤติกรรมภายใน (Covert behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตเห็นหรือวัดได้โดยตรง เช่น ความเข้าใจ การรับรู้ การคิด การตัดสินใจ ความรู้สึก ฯลฯ พฤติกรรมภายในเป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ด้วยประสาทสัมผัส ต้องสันนิษฐาน (Infer) จากพฤติกรรมภายนอก เช่น ชายหนุ่มรักหญิงสาวคนหนึ่ง ครั้งแรกชายหนุ่มชวนหญิงสาวไปเที่ยวเจ้าหล่อนปฏิเสธว่าไม่ว่างเพราะติดธุระสำคัญ ครั้งที่สองชวนรับประทานอาหารเย็นนอกบ้าน เจ้าหล่อนก็ขอตัวโดยอ้างว่าไม่ค่อยสบาย เป็นต้น⁵⁰

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าคำ “พฤติกรรม” ตามแนวคิดของนักจิตวิทยานี้มีความหมายที่กว้างขวางและได้มีการแบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ และพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้แต่สามารถใช้เครื่องมือช่วยสังเกตได้ ซึ่งพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ เป็นพฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) อันเป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตเห็นได้โดยอาศัยประสาทสัมผัส ซึ่งบุคคลอาจแสดงพฤติกรรมทั้งอย่างมีเป้าหมายหรือไม่มีเป้าหมายก็ได้ เช่น การเดิน ยิ้ม หัวเราะ เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ เป็นพฤติกรรมภายใน (Covert behavior) อันเป็นการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกาย รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ที่ถูกควบคุมอยู่ภายใน เช่น การคิด ค่านิยม เจตคติ ความหิว ความโกรธ เป็นต้น พฤติกรรมที่บุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตเห็นได้นี้ นักวิทยาศาสตร์และนักจิตวิทยาได้สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ตรวจสอบหรือศึกษาพฤติกรรมภายในของมนุษย์ได้ เช่น เครื่องตรวจการทำงานของหัวใจ เครื่องตรวจคลื่นสมอง แบบทดสอบความสามารถทางสติปัญญา และแบบสำรวจเจตคติและค่านิยม เป็นต้น

ฉะนั้นทั้งพฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายในจะมีความสัมพันธ์กัน โดยพฤติกรรมภายในจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอกเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังคำกล่าวที่ว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” เช่น การที่บุคคลจะยิ้ม หัวเราะ หรือร้องไห้ นั้น ย่อมเกิดจากความรู้สึกภายในที่รู้สึกยินดี ชอบใจหรือเสียใจ เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์จึงจำเป็นต้องศึกษาการกระทำที่สังเกตเห็นได้ และธรรมชาติของการแสดงพฤติกรรมภายในที่สังเกตไม่ได้ โดยอาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และการศึกษา โดยอาศัยเครื่องมือทางจิตวิทยาด้วย จึงจะช่วยให้สามารถเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ได้อย่างถูกต้อง

⁵⁰ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธาวี อุดมธรรมานาภาพ และคณะ, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, อ่างแล้ว.

2.4.3 รูปแบบของพฤติกรรม

พฤติกรรมมีความสำคัญดังนี้

- 1) เมื่อบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกัน บุคคลย่อมแสดงปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การร่วมมือและการแข่งขัน การก้าวร้าว การขัดแย้ง การเอื้อเฟื้อ และการเป็นผู้นำผู้ตาม
- 2) เมื่อบุคคลมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ย่อมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายร่วมกัน โดยการกำหนดบรรทัดฐานและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม และเมื่อบุคคลมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อมทำให้กลุ่มมีพลัง
- 3) กระบวนการกลุ่มหรือกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิทยาการแขนงหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อนำความรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง และพัฒนาบุคคลในวงการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง
- 4) มนุษย์สัมพันธ์เป็นสภาพความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตร่วมกันให้ราบรื่น และคุณลักษณะของการมีมนุษย์สัมพันธ์เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้

2.4.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม

พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออก ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมในทางบวกหรือในทางลบ ย่อมจะเกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกเวลาและทุกสถานการณ์ โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเหล่านั้นและขณะนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการดังนี้

- 1) ปัจจัยทางด้านสรีรวิทยา เป็นปัจจัยพื้นฐานทางชีวภาพของมนุษย์ เป็นสิ่งเร้าที่สำคัญตัวหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรม นับตั้งแต่พฤติกรรมอย่างง่าย เช่น เมื่อรู้สึกหิว เราก็มักจะไปหาอาหารรับประทาน เป็นต้น ตลอดจนพฤติกรรมที่ซับซ้อนในชีวิตประจำวัน ล้วนเกี่ยวข้องกับระบบทางสรีระของมนุษย์ทั้งสิ้น ฉะนั้นจึงทำให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกต่าง ๆ
- 2) ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ในชีวิตประจำวันมนุษย์จะต้องเรียนรู้และพบสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดเวลา สิ่งแวดล้อมใดที่ปรากฏเด่นชัดกับบุคคล สิ่งแวดล้อมนั้นก็ทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรม และพฤติกรรมก็จะต่างกันไปตามสภาพของสิ่งแวดล้อม
- 3) ปัจจัยทางด้านสังคม เนื่องจากมนุษย์จะต้องมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้อื่น ร่วมกันเป็นสังคม และสร้างข้อกำหนดต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้สังคมสงบเรียบร้อย เรียกว่า โครงสร้างของสังคม เป็นเสมือนสิ่งบังคับพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามความเหมาะสม ซึ่งข้อกำหนดที่เป็นหลักในโครงสร้างของสังคมคือ ปทัสถาน (Norms) สถานภาพ (Status) บทบาท (Role) และค่านิยม (Value)

4) ปัจจัยทางด้านทัศนคติ ทัศนคติเป็นเรื่องของความรู้สึกมีลักษณะเป็นนามธรรม และเป็นตัวการสำคัญอันหนึ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นการที่บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งใดโดยเฉพาะกับบุคคล ควรจะมีทัศนคติในทางบวก จะได้มองสังคมในแง่ดี แล้วการกระทำต่าง ๆ ที่ตามมาก็จะดี เพราะทัศนคติจะเป็นตัวผลักดันให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ⁵¹

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ที่สำคัญประกอบ ด้วยปัจจัยทางด้านสรีรวิทยา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านทัศนคติ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งด้านบวกและด้านลบ

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

2.5.1 ความหมายของวัยรุ่น

สุชา จันท์เอม ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัยรุ่น มาจากคำว่า Adolescence ซึ่งแปลว่า เจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ นั่นคือ เป็นวัยย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ขึ้นเอง โดยเราถือเอาความพร้อมทางร่างกายหรือภาวะสูงสุดขีดจำกัดของร่างกายเป็นเครื่องตัดสิน ซึ่งระยะที่ร่างกายมีการเจริญเติบโตของระบบอวัยวะเพศ และสามารถทำงานได้เต็มที่คือ เพศหญิงจะมีประจำเดือนมาครั้งแรก และในเพศชายจะมีการผลิตเซลล์สืบพันธุ์⁵²

โสภา สปิลมันท์ ได้กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่เด็กมีวุฒิภาวะและพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างมากมายหลายด้าน อาทิเช่น พัฒนาการทางเพศ พัฒนาการเกี่ยวกับตนเอง เริ่มมีการต่อต้านขัดขืน เริ่มมีความต้องการเป็นตัวของตัวเอง ให้ความสำคัญกับตนเองในลักษณะหลงตัวเอง มีพัฒนาการด้านความคิด อ่าน และมีความเข้าใจเป็นนามธรรม⁵³

วนัดดา ปิยะศิลป์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัยรุ่นเป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็กวัยผู้ใหญ่ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Adolescence ซึ่งหมายถึงกระบวนการของความงอกงามพ้นความเป็นเด็ก ระยะนี้ตรงกับช่วงอายุ 10-24 ปี ซึ่งอยู่ในวัยที่มีการเจริญเติบโตทางร่างกายสูงสุดมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ การเข้าสังคม การเรียน การงาน ค้นหาอุดมคติในชีวิต⁵⁴

⁵¹ถวิล ธาราโกชน และศรัณย์ ดำริสุข, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, อ่างแล้ว, หน้า 6-10.

⁵²สุชา จันท์เอม, จิตวิทยาเกร (Psychology of Juvenile Delinquency), พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิชย์ จำกัด, 2541), หน้า 8.

⁵³โสภา สปิลมันท์, “รูปแบบครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย”, วารสารต่อต้านยาเสพติด, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2536) : 19.

⁵⁴วนัดดา ปิยะศิลป์, ครอบครัวกับวัยรุ่น การพัฒนาครอบครัว, (กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ซูบลิสซิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539, หน้า 11.

พาสนา โผลคิลป์ ได้ให้ความหมายคำว่า “วัยรุ่น” โดยพิจารณา 3 ประเด็นดังนี้

1) พิจารณาจากพัฒนาการทางร่างกาย (Physical Development) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กมาสู่วัยรุ่นอย่างเห็นเด่นชัด โดยร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลง 4 ประการ คือ เสียงเปลี่ยนโดยเด็กผู้ชายมีเสียงห้าวขึ้น เด็กหญิงมีเสียงแหลมขึ้น มีขนขึ้นตามที่แตกต่างกัน สัดส่วนของร่างกายเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และต่อมเพศเริ่มทำงานทำให้เด็กผู้หญิงเริ่มมีประจำเดือนเป็นครั้งแรก ส่วนเด็กผู้ชายก็จะมีอาการหลั่งน้ำกามเป็นครั้งแรก

2) พิจารณาจากช่วงอายุ (Chronological Age Span) การแบ่งวัยรุ่นโดยการใช้ช่วงอายุนั้นมักพบว่าไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากนัก เพราะเด็กแต่ละคนจะเจริญเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นไม่พร้อมกันเป็นเพียงการประมาณการเท่านั้น

3) พิจารณาจากเกณฑ์สังคม (Sociological Phenomenon) ตามเกณฑ์นี้ขึ้นอยู่กับที่ยอมรับของสังคมแต่ละสังคมว่าจะยอมรับวัยรุ่นในฐานะผู้ใหญ่เมื่อใด ทั้งนี้ต้องอาศัยพื้นฐานทางวัฒนธรรม ศาสนา ประเพณีของสังคมเป็นที่ตั้ง⁵⁵

สรุปได้ว่า วัยรุ่น หมายถึง วัยที่กำลังย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ เป็นกระบวนการความงอกงามพัฒนาความเป็นเด็ก มีการเจริญเติบโตทางร่างกายสูงสุดมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ การเข้าสังคม การเรียน การงาน และการค้นหาอุดมคติในชีวิต

2.5.2 พัฒนาการของวัยรุ่น

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ ได้พิจารณาวัยรุ่นในความหมายของช่วงอายุโดยถือเอาตามเกณฑ์ปฏิทิน แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

1) ระยะก่อนวัยรุ่น (Preadolescence) หรือ วัยแรกรุ่น เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทุกระบบเป็นระยะเวลานานประมาณสองปีและมักอยู่ในช่วงอายุ 10-13 ปี โดยจะมีความคิดหมกมุ่นกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้อารมณ์หงุดหงิดและแปรปรวนง่าย

2) ระยะวัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) เป็นช่วงที่วัยรุ่นยอมรับสภาพร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นหนุ่มเป็นสาวได้แล้ว ซึ่งจะอยู่ในช่วงอายุ 14-16 ปี มีความคิดที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น (Abstract) จึงหันมาใฝ่หาอุดมการณ์และหาเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อความเป็นตัวเองและพยายามเอาชนะความรู้สึกเด็ก ๆ ที่ผูกพันและอยากพึ่งพาพ่อแม่

⁵⁵ ศักดิ์ชัย คำชู, “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร : ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), 2550, หน้า 4.

3) ระยะเวลาวัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) จะอยู่ในช่วง 17-19 ปี เป็นเวลาของการฝึกฝนอาชีพ ตัดสินใจที่จะเลือกอาชีพที่เหมาะสม และเป็นช่วงที่มีความผูกพันแน่นแฟ้น (Intimacy) กับเพื่อนต่างเพศ สภาพร่างกายเปลี่ยนแปลงเติบโตสมบูรณ์เต็มที่ และบรรลุนิติภาวะเชิงกฎหมาย

พัฒนาการในช่วงอายุของวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการพัฒนาการสูง 4 ด้าน คือ พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการด้านสติปัญญา และพัฒนาการด้านสังคม

1) พัฒนาการทางร่างกาย การเจริญเติบโตทางร่างกายเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่พัฒนาการด้านอื่น ๆ วัยรุ่นจะมีการเจริญเติบโตเต็มที่ทางโครงสร้างและอวัยวะส่วนต่าง ๆ คือในด้านส่วนสูงและน้ำหนัก ส่วนสูงในเพศหญิงจะสูงขึ้นในเพศหญิงระหว่างอายุ 10.5-14 ปี ส่วนในเพศชายจะสูงขึ้นรวดเร็วในระหว่างอายุ 10.5-14.5 ปี และในเพศหญิงจะไม่สูงขึ้นอีกต่อไปเมื่อมีอายุตอนปลายวัยรุ่น ส่วนในเพศชายยังคงสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงอายุประมาณ 20 ปี ส่วนน้ำหนักในระยะก่อนวัยรุ่น เด็กชายจะมีน้ำหนักมากกว่าเด็กหญิง ในช่วงระยะวัยรุ่นตอนกลางแล้วเด็กหญิงเริ่มจะมีน้ำหนักมากกว่าเด็กชาย หลังจากวัยรุ่นตอนกลางแล้วเด็กชายจะมีน้ำหนักมากกว่าเด็กหญิงและยังคงมีน้ำหนักมากกว่าตลอดไป

2) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ วัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางอารมณ์เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว บางครั้งรุนแรง มักแสดงความรู้สึกเปิดเผยและตรงเกินไป เชื้อมั่นในตนเอง และพิสูจน์ให้เห็นว่าเขามีความเป็นตัวของตัวเอง สิ่งเหล่านี้จะตอบสนองตัวเองโดยการคบเพื่อนในวัยเดียวกัน ความต้องการที่สำคัญที่สุดคือต้องการการยอมรับในความเป็นเพศหญิงและเพศชายอย่างเต็มที่จากคนวัยเดียวกันและเพศตรงข้าม วัยนี้จะชอบเอาใจใส่รูปร่างของตนเอง และมีความกังวลใจต่อรูปร่างที่เปลี่ยนแปลง นิยมในบุรุษและสตรีที่มีชื่อเสียงอยากทำตาม เหตุที่ทำให้อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายและรุนแรงคือความเปลี่ยนแปลงทางกาย การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะภายใน เช่น ต่อมต่าง ๆ และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ

3) พัฒนาการทางสติปัญญา มนุษย์มีพัฒนาการทางสติปัญญาจากแรกเกิดจนถึงวัยผู้ใหญ่แล้ว สรุปพัฒนาการของมนุษย์เป็น 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นการรับรู้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว ชั้นการคิดก่อนเหตุผล ชั้นการคิดแบบมีเหตุผลเชิงรูปธรรม และชั้นตอนคิดแบบมีเหตุผลเชิงนามธรรม วัยรุ่นเป็นผู้มีสติปัญญาชั้นที่ 4 คือสามารถคิดแบบมีเหตุผลเชิงนามธรรมโดยลักษณะสำคัญ 3 ประการดังนี้

- 3.1) สามารถคิดจากสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือคิดจากสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้
- 3.2) สามารถตั้งสมมติฐานหรือทำนายในสิ่งที่ยังไม่เกิดได้
- 3.3) สามารถหาหนทางในการทดสอบสมมติฐานได้

4) พัฒนาการทางสังคม เป็นพฤติกรรมที่แสดงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ เช่น ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวและความสัมพันธ์กับเพื่อน พัฒนาการทางสังคมที่

เด่นชัดของวัยรุ่นคือ ลักษณะการคบเพื่อน จะมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ มีเพื่อนคู่หูและมีเพื่อนต่างเพศ

พฤติกรรมทางสังคมการคบเพื่อนเป็นดังนี้

อายุ 13-14 ปี เด็กหญิงเริ่มสนใจเด็กชายแต่เด็กชายยังไม่สนใจเด็กหญิง

อายุ 14-16 ปี เด็กชายเริ่มสนใจเด็กหญิงและไปกันเป็นกลุ่ม

อายุ 16 หรือ 17 ปี ขึ้นไป เริ่มแยกไปกันเป็นคู่

วัยรุ่นเป็นวัยของการพยายามหาเอกลักษณ์ของตนเอง โดยจะพยายามค้นหาความสามารถความต้องการที่แท้จริงของตนเองในอนาคต การค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง โดยจะพยายามค้นหาความสามารถ ความต้องการที่แท้จริงของตนเองในอนาคต การค้นหาเอกลักษณ์ของเด็กวัยรุ่นจะเป็นไปด้วยดีแค่ไหนขึ้นอยู่กับความรู้ที่เด็กได้รับมาตลอดของระยะเวลาของพัฒนาการ และโอกาสที่เด็กจะเป็นอิสระในการค้นหาในสภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและกับกลุ่มเพื่อน จะช่วยให้เด็กวัยรุ่นรู้จักตนเองมากขึ้น และถ้าไม่มีปัญหาในการพัฒนาการแล้ว เด็กก็สามารถค้นหาตนเองได้มากขึ้น

หากวัยรุ่นได้รับการส่งเสริมและการสนับสนุนที่เหมาะสมจากที่บ้าน โรงเรียนและสังคม ผลที่ตามมา คือวัยรุ่นจะเจริญเติบโตขึ้นด้วยการรู้จักตนเองและความต้องการของตนเอง รู้จักเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผล มีพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมโดยไม่ต้องหงุดหงิดกังวล ถึงแม้ว่าวัยรุ่นจะแยกตัวไปไกลจากบิดามารดา และรับเอาค่านิยมภายนอกบ้านไว้มาก แต่ในที่สุดเขาก็พบว่าเขาจะหวนคืนกลับมาสู่สิ่งที่เขาได้รับจากการดูแลอบรมมาตั้งแต่เล็ก คือ ค่านิยมและทัศนคติของบิดามารดาที่เขาปรับไว้นั่นเอง

2.5.3 พฤติกรรมเบี่ยงเบนในช่วงวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการและมีวุฒิภาวะตามวัยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของวัยเมื่อเทียบกับช่วงชีวิตช่วงอื่น เป็นวัยที่เด็กเผชิญกับปัญหาท้าทายในแทบทุกเรื่อง ฉะนั้นการเข้าใจพฤติกรรมของเด็กวัยนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจถึงขั้นพัฒนาการตามวัยของเด็กปกติ

ฟรอยด์ พบว่า ลักษณะนิสัยและการกระทำที่ผิดปกติจะสะท้อนออกให้เห็นถึงความผิดปกติทางจิตใจ ได้แก่ ความขัดแย้งในใจที่ซ่อนอยู่ ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่จะเป็นแต่ความผิดหวังหรือเจ็บปวดเท่านั้น ยังรวมไปถึงความขัดแย้งในใจที่เกิดขึ้นมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก มนุษย์จะพยายามเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม หรือความสัมพันธ์ที่มีต่อสภาพแวดล้อมหรือพยายามถ่ายทอดอารมณ์ที่ซ่อนอยู่ภายในผ่านทางพฤติกรรม บ่อยครั้งที่ผ่านการกระทำผิด หรือกระทำผิดเป็นประจำ แอนนา ฟรอยด์ (Anna Freud) ให้แนวความคิดว่าการกระทำความผิดคือ การล้นเหลือของการได้รับกระบวนการเรียนทางสังคม นั่นคือ ความล้นเหลือของเด็กในการที่ได้รับกระบวนการเรียนทางสังคม อันได้แก่ ภูมิทัศน์ทางที่ถูกสร้างขึ้นภายในจิตใจของเด็กเพื่อให้สามารถทนต่อสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลทางลบต่อเมื่อเด็ก

โตขึ้นผ่านครอบครัวโดยบิดามารดา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็ก นอกจากนี้แอนนา ยังให้ความเห็นต่อไปว่า การกระทำความผิดจะพัฒนาขึ้นจากโอกาสที่เกิดขึ้นในกลุ่มเพื่อนที่กระทำความผิด ในช่วงวัยที่เด็กต้องการแยกตัวเป็นอิสระจากพ่อแม่ การที่เด็กวัยรุ่นเข้าร่วมแก๊งค์นั้นไม่ใช่ เพราะว่าแก๊งค์นั้น ๆ อยู่ใกล้บ้านหรืออยู่ในละแวกบ้านเท่านั้น แต่เป็น เพราะว่าแก๊งค์นั้น ๆ มีบางสิ่งบางอย่างที่สอดคล้องกับหลักการ แนวคิดความต้องการและค่านิยมของวัยรุ่นนั้น ๆ จอห์นสัน และซูเรค (Johnson และ Szurek) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของค่านิยมที่ได้รับการปลูกฝังมา รวมไปถึงปัญหาการพัฒนาจิตใจหากขาดในส่วนมโนธรรมจะเป็นตัวจักรนำไปสู่การกระทำความผิดได้

2.5.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ปัจจัย คือ ครอบครัว เพื่อน สังคมและวัฒนธรรม

1) อิทธิพลของครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่อบรมทางด้านจิตใจ และปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพให้แก่เด็ก ครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของวัยรุ่น ถ้าครอบครัวใดที่พ่อแม่และบุคคลในครอบครัวมีการศึกษาและถ่ายทอดสิ่งที่ดีมีคุณค่ากับเด็ก เด็กก็จะได้รับการซึมซับสิ่งที่ดีมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ แต่เด็กที่เกิดในครอบครัวที่เป็นแบบอย่างในทางตรงข้าม เช่น พ่อ แม่ หรือบุคคลในครอบครัวมีการศึกษาน้อย ยากจน พ่อแม่มีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง เช่น พุดจาหยาบคาย ไม่สุภาพ และมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เด็กก็จะซึมซับเอาพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องนั้นมาเป็นพฤติกรรมของตนเอง

2) อิทธิพลของเพื่อน การคบเพื่อนมีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตของวัยรุ่นเพราะเพื่อนจะมีอิทธิพลในเรื่องความคิดความเชื่อตลอดจนให้คำปรึกษาหรือแนะนำในเรื่องต่าง ๆ และอาจชักจูงไปในทางที่ดีและไม่ดี ดังนั้นการเลือกคบเพื่อนที่ดีจะช่วยแนะนำเรื่องพฤติกรรมในทางที่เหมาะสม เด็กที่รู้จักคบเพื่อนที่ดีมาจากครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดี เด็กก็จะได้เพื่อนที่ดีชักชวนกันทำกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์ เช่น รักเรียน ช่วยเหลือผู้อื่น อยู่ในกรอบระเบียบที่ดีของสังคม

3) อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรม อิทธิพลของสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น มีดังนี้

(1) สถานภาพทางสังคม ปัจจุบันสถานภาพทางสังคมไทยมีความเหลื่อมล้ำ และช่องว่างทางฐานะทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้นนับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ทำให้มีภาวะคนตกงานช่องว่างระหว่างหารายได้ที่ได้รับระหว่างคนรวยและคนจนมีมากขึ้น การประกอบอาชีพบางอย่างจึงก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง

(2) สื่อมวลชน มีอิทธิพลต่อกระแสแนวคิดและทิศทางความเคลื่อนไหวในสังคม การเสนอข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศในทางที่เสื่อมเสีย เช่น การถูกข่มขืนที่ลงภาพผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออย่างชัดเจน พร้อมบอกรายละเอียดต่าง ๆ ของการกระทำ

(3) อิทธิพลของวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตที่คนสร้างขึ้นและปฏิบัติสืบต่อกันมาโดยการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป วัฒนธรรมจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโดยมีความเชื่อทางศาสนาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากของวัฒนธรรมในแต่ละสังคม⁵⁶

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น มีดังต่อไปนี้

1) ความเชื่อและค่านิยม จากพัฒนาการทางด้านจิตสังคมของวัยรุ่นที่มักมีการแสวงหาความเป็นตัวของตัวเองและต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน ทำให้วัยรุ่นง่ายต่อการถูกชักจูงให้ทำกิจกรรมที่เห็นว่าตนเองเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในกลุ่มเพื่อน

2) สิ่งพิมพ์และสื่อ ที่มีส่วนกระตุ้นความรู้สึกลงทางเพศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้ข้อมูลข่าวสาร สื่อมวลชนมีอิทธิพลและบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น

3) สถานที่พักอาศัย สิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล วัยรุ่นที่อาศัยอยู่เพียงลำพังในสิ่งแวดล้อมที่ง่ายต่อการเข้าถึงแหล่งบริการทางเพศหรือแหล่งบันเทิง ทำให้เสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

4) ความผูกพันในครอบครัว ความผูกพันในครอบครัวเป็นความรู้สึกใกล้ชิดติดต่อบิดามารดา การรับรู้ถึงการดูแลเอาใจใส่ที่ได้รับจากครอบครัว การมีความพึงพอใจต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัวรวมถึงความรู้สึกว่ามีความสำคัญเป็นที่รักและต้องการของครอบครัว ทั้งนี้ครอบครัวที่มีบุตรเป็นวัยรุ่นต้องมีความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการในช่วงวัยรุ่นด้วย หากครอบครัวไม่เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็จะมีผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความผูกพันทางด้านจิตใจที่มีต่อกัน ทำให้วัยรุ่นชอบอยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่กับครอบครัวและมีแนวโน้มที่จะทำตามกลุ่มเพื่อนและมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้

5) การรับรู้บรรทัดฐานกลุ่ม ในระยะวัยรุ่นเพื่อนจะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องเพศและการมีเพศสัมพันธ์ซึ่งเพื่อนสนิทมักจะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ เพราะเพื่อนในกลุ่มเดียวกันมักมีลักษณะคล้ายกัน และมีอายุใกล้เคียงกัน และอิทธิพลจากตัวแบบในสังคมหรือเพื่อนในกลุ่มเดียวกันมีผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของวัยรุ่นได้เช่นกัน

6) การรับรู้พฤติกรรมเสี่ยง การรับรู้พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของตนเองที่นำไปสู่การติดเชื่อเอสไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์จะเกิดขึ้นได้ เมื่อวัยรุ่นเกิดความตระหนักและ

⁵⁶<<https://sites.google.com/site/healtheducation51/bth-thi-2/2-1-paccay-thi-mi-phl-tx-phvtikrrm-thang-phes>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

เอาใจใส่ในเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดเชื้อเอชไอวีได้ทางเพศสัมพันธ์จากสื่อต่าง ๆ และบุคคลใกล้ชิด

7) การรับรู้สมรรถนะในตนเอง การรับรู้สมรรถนะในตนเองมีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคลรวมถึงพฤติกรรมทางเพศด้วย⁵⁷

สรุปได้ว่าพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศนั้นมีอิทธิพลมาจากครอบครัว เพื่อน สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือความเชื่อและค่านิยม สื่อสิ่งพิมพ์ สถานที่พักอาศัย สิ่งแวดล้อม และความผูกพันในครอบครัว ตลอดจนการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง

2.5.5 การป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น

- 1) ให้ความรู้ที่จำเป็น
- 2) ฝึกทักษะให้รู้จักอารมณ์และความคิดของตนเอง
- 3) สร้างความตระหนักในการป้องกันความเสี่ยง
- 4) ฝึกการควบคุมตนเอง ฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง ควบคุมตนเองได้ รู้จักยั้งคิด ฝึกระเบียบวินัยจากภายในใจของตนเอง
- 5) ช่วยให้วัยรุ่นมีกิจกรรมที่ทำให้ตนเองพึงพอใจความสุขที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับ
- 6) สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี พ่อแม่เป็นแบบอย่าง มีทัศนคติที่ดีต่อลูก แสวงหากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมกลุ่มเพื่อนที่ดี⁵⁸

สรุปได้ว่าพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นนั้นสามารถที่จะป้องกันและแก้ไขได้ หากมีการร่วมมือกันของประชาสังคมทั้งด้านการให้ความรู้ ฝึกทักษะการใช้ชีวิต ตลอดจนการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่วัยรุ่นและการส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ต่าง ๆ ในชุมชน

⁵⁷บุษบาณ์ ญาณสมเด็จ, “พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น”,

<<http://www.sahavicha.com/?name=knowledge&file=readknowledge&id=388>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

⁵⁸<<http://putruksa.blogspot.com/2013/08/blog-post.html>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

2.6 สถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม/ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสถานการณ์พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ดังต่อไปนี้

2.6.1 จังหวัดนครปฐมจัดกิจกรรมฝึกอบรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติด

วันที่ 23 มกราคม 2558 หอประชุมโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช อำเภอบุพพมณฑล จังหวัดนครปฐม นายกำธร ตุงสวัสดิ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม เป็นประธานเปิดโครงการอบรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติดจังหวัดนครปฐม โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อให้นักเรียนที่ผ่านการฝึกอบรม ปฏิบัติหน้าที่เฝ้าระวังปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ร่วมเป็นแกนนำต้านยาเสพติด และจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในสถานศึกษา

นายรังสรรค์ อ้วนวิจิตร ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 1 กล่าวว่า สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2559 ยุทธศาสตร์ 1 การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด กำหนดมาตรการกลุ่มวัยรุ่น อายุ 13-19 ปี ให้มีการดำเนินโครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติดในโรงเรียน เพื่อปฏิบัติหน้าที่เฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาระดับขยายโอกาสและมัธยมศึกษาทุกแห่ง โดยมีเป้าหมาย 10,423 โรงเรียน สำหรับจังหวัดนครปฐม มีเป้าหมาย 84 โรงเรียน ภายใต้นโยบายการฝึกอบรมลูกเสือต้านภัยยาเสพติดในครั้งนี้ มีโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 83 โรงเรียน ประกอบไปด้วยโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 และ เขต 2 จำนวน 53 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำนวน 29 โรงเรียน และวิทยาลัยนาฏศิลป์ 1 โรงเรียน นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม 720 คน ผู้กำกับลูกเสือและวิทยากร 150 คน นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนรัตนโกสินทร์ นายอำเภอบุพพมณฑล ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอบุพพมณฑล นายแพทย์สาธารณสุขอำเภอบุพพมณฑล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบุพพมณฑล คณะบดีคณะตำรวจศาสตร์ ผู้กำกับลูกเสือ ผู้อำนวยการโรงเรียน คุณครู และคณะกรรมการดำเนินงานอีกด้วย⁵⁹

2.6.2 จังหวัดนครปฐมจัดโครงการฝึกอบรมเยาวชนอาสาสมัครรักษาดินแดน

วันที่ 22 พฤษภาคม 2558 นายชาติชาย อุทัยพันธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม เป็นประธานเปิดโครงการฝึกอบรมเยาวชนอาสาสมัครรักษาดินแดนต้านภัยยาเสพติด (ย.อ.ส.) ปี 2558 ณ ศาลากลางจังหวัดนครปฐม โดยนายบรรลือ สง่าจิตร ปลัดจังหวัดนครปฐม กล่าวว่า

⁵⁹<<http://www.nakhonpathom.go.th/npt/index.php/component/content/article/80-2013-12-10-14-33-12/858-61-679>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดปี 2558 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมบูรณาการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกพื้นที่ โดยเน้นดำเนินการเชิงรุกทุกกลุ่มเป้าหมายวัยรุ่นนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชน รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว ชุมชน เพื่อลดจำนวนผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด รายใหม่ กองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดนครปฐม จึงได้จัดโครงการฝึกอบรมเยาวชนอาสารักษาดินแดนต้านภัยยาเสพติด (ย.อส.) โดยเชิญชวนเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาในพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชน จากอำเภอต่าง ๆ จำนวน 100 คน โดยมีวิทยากรครูพระ และวิทยากรบรรยาย รวมทั้งชุดครูฝึกจากกองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดนครปฐม เพื่อให้เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ความเข้าใจถึงโทษและพิษภัยจากยาเสพติด อีกทั้งปลูกฝังให้มีจิตสำนึกในการรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีบุคลิกภาพที่ดีมีระเบียบวินัย มีจิตอาสา พร้อมทั้งจะเป็นแนวร่วมเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินช่วยเหลือฝ่ายปกครอง ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสาธารณะ ให้บริการทางสังคม ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และเป็นกำลังสำคัญที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป⁶⁰

2.6.3 สคร.9 ร่วมประชุมโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการส่งเสริม ป้องกัน ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มวัยรุ่น

เมื่อวันที่ 27-28 สิงหาคม 2558 กลุ่มสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรม สุขภาพ กรมควบคุมโรค ร่วมกับกรมสุขภาพจิตและกรมอนามัยได้ดำเนินโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการส่งเสริมป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มวัยรุ่น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาศักยภาพและถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีเรื่องการสื่อสารในกลุ่มวัยรุ่น รวมทั้งการส่งเสริมการใช้ถุงยางอนามัย ในหน่วยงานเครือข่าย และเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกลุ่มวัยรุ่น ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางเพศในการป้องกันควบคุมโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ทั้งนี้กรมควบคุมโรคได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานเชิงรุกในกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน ระหว่างวันที่ 27-28 สิงหาคม 2558 ณ ซวาลัน รีสอร์ท อำเภอ ดอนตูม จังหวัดนครปฐม กรมควบคุมโรคประมวลภาพผลงานเด่นที่เน้นการทำงานเชิงรุกทำกับเยาวชนในชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากสำนักงานป้องกันควบคุมโรคทั้ง 12 แห่ง และเครือข่ายที่ทำงานเชิงรุกในกลุ่มเยาวชนที่เน้นการมีส่วนร่วมในหัวข้อ HIV/AIDS ท้องในวัยรุ่น การสื่อสารในครอบครัว การป้องกันบุหรี่ยาสูบและแอลกอฮอล์ในวัยรุ่น สำหรับในพื้นที่สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 พิษณุโลก เสนอโครงการแนวทางการ

⁶⁰<<http://www.nakhonpathom.go.th/npt/index.php/component/content/article/80-2013-12-10-14-33-12/1016-61-837>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

ทำงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชน และครอบครัวในชุมชนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทอง จังหวัดพิษณุโลก⁶¹

จากข้อมูลสารสนเทศดังกล่าว จึงสรุปได้ว่าปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นนั้น เป็นปัญหาสำคัญที่หลายฝ่ายให้ความสำคัญและพยายามหาแนวทางป้องกันและแก้ไขให้ลดน้อยลง

2.7 ข้อมูลพื้นที่ที่ทำวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การทำวิจัยในครั้งนี้คือจังหวัดนครปฐมซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มีรายละเอียดดังนี้

2.7.1 ประวัติความเป็นมา

จังหวัดนครปฐม เป็นอยู่อารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ และเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ในยุคนั้น นครปฐมเป็นแหล่งเผยแพร่อารยธรรมจากประเทศอินเดีย ซึ่งรวมทั้งพระพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้เกิดความแห้งแล้งขึ้นในเมืองนครปฐม เพราะกระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมน้ำ และสร้างเมืองใหม่ขึ้นชื่อ “เมืองนครไชยศรี” หรือ “ศรีวิชัย” นครปฐมจึงกลายเป็นเมืองร้างมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่ยังผนวชได้สดุดะไปพบพระปฐมเจดีย์ และทรงเห็นว่าเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ไม่มีที่ใดเทียบเท่า ครั้นเมื่อได้ครองราชย์ จึงโปรดฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังกาครอบองค์เดิมไว้ โดยให้ชื่อว่า “พระปฐมเจดีย์” ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดี และโปรดฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชาเพื่อเป็นการเสด็จมานมัสการสะดวกขึ้น ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เริ่มก่อสร้างทางรถไฟสายใต้ผ่านเมืองนครปฐม ซึ่งขณะนั้นยังเป็นป่ารก พระองค์จึงโปรดฯ ให้ย้ายเมืองจากตำบลท่านา อำเภอนครชัยศรี มาตั้งที่บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เหมือนเช่นครั้งสมัยโบราณ ครั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้สร้างพระราชวังสนามจันทร์ เป็นที่เสด็จแปรพระราชฐานและฝึกซ้อมรบแบบเสือป่า โดยโปรดฯ ให้ตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย รวมทั้งสร้างสะพานเจดีย์ศรัทธาข้ามคลองเจดีย์บูชาเชื่อมระหว่างสถานีรถไฟกับองค์พระปฐมเจดีย์ ตลอดจนสร้างพระร่วงโรจนฤทธิ์ทางด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์และบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ให้สมบูรณ์สวยงามดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และได้โปรดให้เปลี่ยนชื่อจากเมือง “นครไชยศรี” เป็น “นครปฐม”

⁶¹<<http://www.riskcomthai.org/th/news/region-detail.php?id=32192&pcid=76&pcpage=20>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

2.7.2 ที่ตั้ง

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตก ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง โดยอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13 องศา 45 ลิปดา 10 ฟลิปดา เส้นแวงที่ 100 องศา 4 ลิปดา 28 ฟลิปดา มีพื้นที่ 2,168.327 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,204 ไร่ เท่ากับร้อยละ 0.42 ของประเทศ และมีพื้นที่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 56 กิโลเมตร หรือตามเส้นทางถนนบรมราชชนนี (ถนนปิ่นเกล้า – นครชัยศรี) 51 กิโลเมตร และตามเส้นทางรถไฟ 62 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอบางแพะ จังหวัดราชบุรี
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และเขตทวีวัฒนา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และอำเภอท่ามะกา อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2.7.3 การปกครอง

จังหวัดนครปฐมแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 885 หมู่บ้าน เทศบาลนคร 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลตำบล 14 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 83 แห่ง เขตการปกครอง 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอนครชัยศรี อำเภอสามพราน อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน และอำเภอพุทธมณฑล⁶²

2.7.4 ประชากร

จังหวัดนครปฐม มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 891,071 คน โดยแบ่งออกตามอำเภอต่าง ๆ 7 อำเภอ มีรายละเอียดปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

⁶²“บรรยายสรุปจังหวัดนครปฐม ปี 2555”,

<<http://123.242.156.6/Nakhonpathom/file/Recapitulate2555.pdf>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2557)

ตารางที่ 2.3 จำนวนประชากรในจังหวัดนครปฐม จำแนกตามอำเภอต่าง ๆ⁶³

ที่	อำเภอ	ประชากร (Ni)
1	อำเภอเมือง	276,702
2	อำเภอกำแพงแสน	126,606
3	อำเภอบางเลน	92,446
4	อำเภอดอนตูม	47,903
5	อำเภอนครชัยศรี	109,281
6	อำเภอสสามพราน	199,911
7	อำเภอพุทธมณฑล	38,222
	รวม	891,071

สรุปได้ว่า พื้นที่จังหวัดนครปฐม มีทั้งหมด 7 อำเภอ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่และอาชีพ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำวิจัยในพื้นที่จังหวัดนครปฐมดังกล่าว

2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์ศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยเชิงสำรวจหรืองานวิจัยภาคสนาม (Survey Research or Field Research) ดังต่อไปนี้

พระครูประสิทธิ์วิธาน (ณรงค์ ธมฺมสุหนฺโต) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกรณีศึกษา อำเภอลอง จังหวัดแพร่” ผลการศึกษาจากบันทึกภาคสนาม พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนนั้น มีทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านการให้ความรู้ (2) ด้านการฝึกอบรม (3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์สิ่งที่ดีดำเนินการ (4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ในการพัฒนาชุมชนและปลูกฝังความมีคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนแล้ว พระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

⁶³ราชกิจจานุเบกษา, ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกตามกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2556, เล่ม 131, ตอน 41 ง , 4 มีนาคม พ.ศ. 2557, หน้า 1.

ให้เด็กเห็นด้วย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าในบทบาทด้านการเผยแพร่ศาสนาและการอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับภาพลักษณ์แห่งความดี ความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อส่งเสริมการให้การศึกษา ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน เป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการให้ความรู้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความคาดหวังให้พระสงฆ์ให้ความรู้ในทางธรรม และด้านการฝึกอบรมข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดฝึกอบรมเฉพาะด้านแก่เยาวชนในพื้นที่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ให้การสนับสนุนพื้นที่บริเวณวัด แก่เยาวชนเพื่อจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่ ด้านปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ พระสงฆ์บางรูปไม่มีเวลาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมาให้ความรู้แก่เยาวชน บางรูปไม่มีทักษะในการใช้สื่อสมัยใหม่ เพื่อหาข้อมูล บางรูปขาดแรงจูงใจในการดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาวชน เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหายาวชน และวัดยังขาดความพร้อมด้านสื่อและอุปกรณ์ในการจัดอบรม พระสงฆ์มีภารกิจมาก เวลาของพระสงฆ์และฆราวาสไม่สอดคล้องกัน ทำให้การนัดหมายมีข้อจำกัด การดำเนินการบางเรื่องจึงทำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร ด้านอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรค คือสภาพการดำรงชีวิตปัจจุบันมีความเร่งรีบสูง จึงทำให้คนในชุมชนสนใจในกิจกรรมด้านการพัฒนาเยาวชนน้อยลง⁶⁴

พระครูปลัดกิจเมธี ดิग्ขวิโร (เพื่อนฝูง) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในเขตตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของเยาวชนที่ไม่พึงประสงค์ในชุมชน คือ (1) ปัญหาการมั่วสุมของเด็ก (2) ปัญหาการเสพยาเสพติด (3) ปัญหายกพวกตีกัน และ (4) ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร โดยมีสาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มาจากปัญหาทางสังคมสิ่งแวดล้อม การเลี้ยงดู ปัญหาของพ่อแม่ ซึ่งทั้ง 3 ชุมชน มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนอยู่ในรูปแบบของการจัดกิจกรรม คือ (1) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว (2) กิจกรรมอบรมให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (3) การสอนให้

⁶⁴พระครูประสิทธิ์วรการ (ณรงค์ ฐมมสุนทรโร), “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกรณีศึกษาอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2555.

เยาวชนได้ให้พระสวตมนต์ ผีกสมาธิ การแผ่บารมี การแผ่เมตตา (4) การเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และ (5) การให้คำแนะนำทางด้านการอบรมแก่เยาวชนในโอกาสต่าง ๆ เช่น บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การนำเยาวชนเข้าค่ายพุทธบุตรโดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เข้ารับการอบรมให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข จากการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน คือ (1) เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว ปลุกฝังวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี (2) อบรมสั่งสอนเยาวชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ มีพฤติกรรมที่เหมาะสมตามวัย และ (3) เสริมสร้างความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัว โดยบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ที่พึงปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในเขตพื้นที่ คือ (1) การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหา ระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน และกลุ่มเพื่อนวัยรุ่น ให้ผู้นำชุมชนได้มีบทบาทในการช่วยกันประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อาสาสมัคร ตำรวจบ้าน ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และประชาชนในชุมชน ช่วยกันเฝ้าระวังพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่น ไม่ให้เกิดปัญหาภายในชุมชน (2) โรงเรียนควรให้การสนับสนุนพระสงฆ์ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนอย่างจริงจัง และมีระบบระเบียบมากขึ้น ควรจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ทางด้านจริยธรรมอย่างกว้างขวาง (3) ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางจริยธรรม และ (4) พระสงฆ์ควรปรับปรุงบทบาทของตนในเรื่องของการเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านจริยธรรมให้สมาชิกในสังคม เกิดการยอมรับและเลื่อมใส ซึ่งจะทำให้การสั่งสอนอบรมของพระสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น⁶⁵

พิมพ์วรรณ แกมรัตน์ ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทของศูนย์คุณธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชน : กรณีศึกษาโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การปลูกฝังคุณธรรมโดยการมีส่วนร่วม โรงเรียนวัดละมุด จังหวัดนครปฐม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาจริยธรรมของเยาวชนไทยในสังคมไทยปัจจุบัน รวมถึงบทบาทของศูนย์คุณธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชนโดยศึกษากรณี โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การปลูกฝังคุณธรรม โดยการมีส่วนร่วม โรงเรียนวัดละมุด จังหวัดนครปฐม และศึกษาถึงความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การปลูกฝังคุณธรรมโดยมีส่วนร่วม รวมถึงการนำความรู้ที่ได้รับจากโครงการนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และเลือกกลุ่ม

⁶⁵พระครูปลัดกิจเมธี ติคุขวีโร (เพื่อนฝูง), “การศึกษารูปแบบบทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในเขตตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2555.

ตัวอย่าง โดยจะแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 คือ เจ้าหน้าที่จากศูนย์คุณธรรม กลุ่มที่ 2 คือ บุคลากรจากโรงเรียนวัดละมุด ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน และครู จำนวน 4 ท่าน กลุ่มที่ 3 คือ แม่อาสาของนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป.1-6 จำนวน 6 ท่าน โดยทั้ง 3 กลุ่มนี้ จะใช้การศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ ส่วนกลุ่มที่ 4 คือ นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการของโรงเรียนวัดละมุด โดยเลือกวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามเพื่อศึกษาข้อมูลว่านักเรียนได้รับอิทธิพลจากการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของโครงการที่ศูนย์คุณธรรมสนับสนุน ซึ่งก็คือโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การปลูกฝังคุณธรรม โดยการมีส่วนร่วม (โครงการแม่อาสา) โดยวัดจากการที่นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากโครงการนี้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันน้อยเพียงใด รวมถึงศึกษาถึงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับโครงการนี้ด้วย โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 60 ชุด ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาจริยธรรมของเยาวชนไทยในสังคมไทยปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหายาเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทะเลาะวิวาท พนันฟุตบอล เป็นต้น ผลการวิจัยภาคสนามพบว่า ศูนย์คุณธรรมเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องงบประมาณในการปลูกฝังคุณธรรมในโรงเรียนหรือองค์กรต่าง ๆ จากผลสัมภาษณ์คุณครูและผู้ปกครองหรือแม่อาสาพบว่า โดยภาพรวมแล้วพฤติกรรมของเด็กนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และจากผลแบบสอบถามพบว่า โดยภาพรวมของนักเรียนส่วนใหญ่ ฟังพอใจกับการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ และนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันในระดับที่ดี⁶⁶

ระพีณ ชูชื่น ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการสั่งสอนอบรมทางด้านจริยธรรมของนักเรียนภายในสถานศึกษา พระสงฆ์ส่วนมากเคยเข้ามาสั่งสอนอบรมทางด้านจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน และพระสงฆ์ให้การสั่งสอนอบรมแก่นักเรียนมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง วิธีการสั่งสอนอบรมของพระสงฆ์ ส่วนมากเข้ามาเป็นครูสอนจริยศึกษาประจำในโรงเรียน รองลงมาคือเป็นวิทยากรรับอาราธนามาแสดงธรรมเทศนา หรือแสดงปาฐกถาธรรมในโรงเรียนตามโอกาสพิเศษ เช่น วันไหว้ครู เนื้อหาทางจริยธรรมที่พระสงฆ์สั่งสอนอบรมในโรงเรียนที่ตรงกับคุณธรรม 30 ประการ คือ เรื่องความเมตตาคุณธรรมมากที่สุด รองลงมามีเนื้อหาเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ การสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา พระสงฆ์ส่วนมากเคยมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนามาร่วมกับโรงเรียน กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่พระสงฆ์เข้าร่วมมากที่สุดคือกิจกรรมในวันวิสาขบูชา รองลงมาคือวันอาสาฬหบูชา พระสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนามาร่วมกับโรงเรียน โดยเป็นผู้ให้ความ

⁶⁶พิมพวรรณ แถมรัตน์, “บทบาทของศูนย์คุณธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชน : กรณีศึกษาโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การปลูกฝังคุณธรรมโดยการมีส่วนร่วมโรงเรียนวัดละมุด จังหวัดนครปฐม”, รายงานการวิจัย,

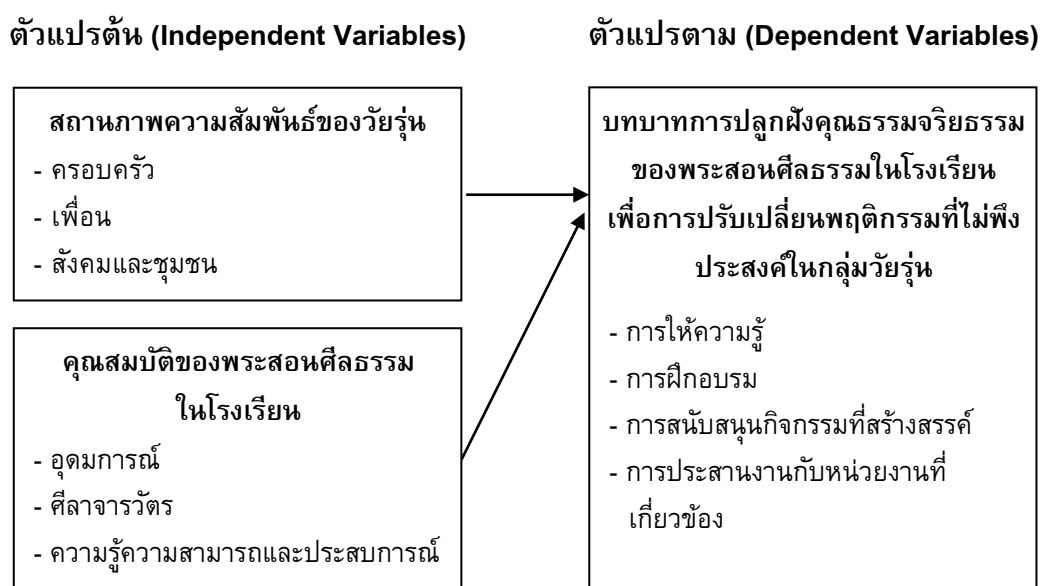
ร่วมมือแก่คณะครู-อาจารย์และผู้จัดมากที่สุด การสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมภายในสถานศึกษา พระสงฆ์ส่วนมากมีส่วนร่วมในกิจกรรม กิจกรรมที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการจัดมากที่สุดคือรายการตอบปัญหาทางจริยธรรมในโอกาสพิเศษของโรงเรียน รองลงมาคือโครงการอบรมศีลธรรมนักเรียนภาคฤดูร้อน บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรม พระสงฆ์ส่วนมากให้ความร่วมมือกับคณะครู-อาจารย์ผู้จัด และรองลงมาคือให้คำแนะนำแก่คณะครู-อาจารย์ผู้จัด การสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมภายนอกสถานศึกษา พระสงฆ์ส่วนมากเคยจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนนอกสถานศึกษา กิจกรรมที่พระสงฆ์จัดขึ้นเป็นส่วนมากคือโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน วิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม พระสงฆ์ส่วนมากจะให้คำแนะนำปรึกษาแก่คณะครู-อาจารย์ผู้จัด 2) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาจริยศึกษาในโรงเรียน พระสงฆ์ส่วนมากเคยให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางด้านจริยศึกษาแก่นักเรียน โดยพระสงฆ์จะให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนเกี่ยวกับปัญหาทางด้านจริยศึกษาที่ตรงกับคุณธรรม 30 ประการ ในเรื่องความกตัญญู กตเวทิตะมากที่สุด รองลงมาคือความเมตตา กรุณา อุเบกขา การให้คำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาทั่วไป พระสงฆ์ได้ให้คำแนะนำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ คือปัญหาครอบครัว ที่ให้คำแนะนำปรึกษามากที่สุดเกี่ยวกับเรื่องสภาพแวดล้อมทางบ้านไม่ดี เช่น มีแหล่งมั่วสุมการพนัน มีขโมย ปัญหาทางการเรียน ที่ให้คำแนะนำปรึกษา มากที่สุดคือเรื่องนักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน ปัญหาทางการเงิน ที่ให้คำแนะนำปรึกษามากที่สุดคือเรื่องการขาดทุนทรัพย์ในการเรียน ปัญหาสุขภาพที่ให้คำแนะนำปรึกษามากที่สุดคือเรื่องนักเรียนมีความบกพร่องทางด้านร่างกาย เช่น สายตา วิธีการให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยส่วนมากวิธีที่พระสงฆ์ปฏิบัติมากที่สุดคือการให้คำแนะนำปรึกษาที่วัด เมื่อนักเรียนไปปฏิบัติกิจกรรมที่วัด รองลงมาคือให้คำแนะนำปรึกษาที่โรงเรียนเมื่อคณะครู-อาจารย์นิมนต์ไป และ 3) ด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พระสงฆ์ส่วนมากเคยมีส่วนร่วมในการชักชวนสมาชิกในชุมชนให้เข้าร่วมกิจกรรมทาง จริยธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยมีพระสงฆ์ที่ให้การชักชวนเป็นบางครั้ง กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาที่พระสงฆ์ให้การชักชวนแก่สมาชิกในชุมชนมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมวันวิสาขบูชา และรองลงมาคือวันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชา กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาพิธีของโรงเรียนที่พระสงฆ์ให้การชักชวนแก่สมาชิกมากที่สุดคือการตักบาตร รองลงมาคือการฟังเทศน์ กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนที่พระสงฆ์ให้การชักชวนแก่สมาชิกส่วนมากคือพิธีพุทธมาฆะ รองลงมาคือโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน วิธีการที่พระสงฆ์ใช้ในการชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดคือการบอกกล่าวแก่สมาชิกในชุมชนที่วัด เมื่อสมาชิกในชุมชนมาประกอบกิจกรรมทางศาสนาที่วัด⁶⁷

⁶⁷ระพีณ ชูชื่น, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 2533.

จากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแล้ว ทำให้ทราบถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัญหาสาเหตุและแนวทางการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มเด็กและวัยรุ่น ตลอดจนบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการช่วยอบรมสั่งสอนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและวัยรุ่นให้ห่างไกลจากพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทางการเสริมสร้างให้เด็กและวัยรุ่นได้ตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรมและมุ่งมั่นประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของสังคม เพื่อความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสงบสุข

2.9 กรอบแนวความคิดในการทำวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น แล้วสามารถสรุปเป็นกรอบแนวความคิดได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1 สรุปกรอบแนวความคิดในการทำวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็น การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร
- 3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.6 การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย
- 3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.8 การวัดค่าตัวแปร
- 3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.10 การนำเสนอผลการวิจัย
- 3.11 การสร้างคู่มือ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม จำนวน 160 รูป⁶⁸ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 5 ท่าน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม จำนวน 113 รูป ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan)

⁶⁸http://mbukruphra.com/plugin.php?id=aiview_dzx:pages&do=contact (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan)⁶⁹ จากรายชื่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 113 รูป และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากด้วยวิธีหยิบครั้งละ 1 ใบ และนำไปที่หยิบได้คืนเข้าที่เดิมแล้วจับสลากอีกจนครบตามจำนวนที่ต้องการในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 5 รูป โดยเลือกจากตัวแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถและเข้าใจในบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างดี

3.3 กรอบแนวคิดและการกำหนดตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดและตัวแปรในการศึกษาไว้ ดังนี้

3.3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ 1) สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านครอบครัว (2) ด้านเพื่อน และ (3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 2) คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านอุดมการณ์ (2) ด้านลีลาจารวัตร และ (3) ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์

3.3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการให้ความรู้ (2) ด้านการฝึกอบรม (3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และ (4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยการแบ่งข้อมูลที่ใช้ออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเอง จำนวน 113 ชุด และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 5 ชุด

⁶⁹รองศาสตราจารย์ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: บิสิเนสสอาร์ทแอนด์ดี, 2551), หน้า 49.

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ได้ข้อมูลจากเอกสาร วารสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยเชิงสำรวจหรืองานวิจัยภาคสนาม (Survey Research or Field Research) เป็นต้น

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเองมีลักษณะเป็นแบบปลายปิดและปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ดังนี้

3.5.1 แบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น อายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม

ตอนที่ 2 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านครอบครัว (2) ด้านเพื่อน และ (3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม แบ่งออกเป็นด้านละ 5 ข้อ รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านอุดมการณ์ (2) ด้านสีลาจารวัตร และ (3) ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ แบ่งออกเป็นด้านละ 5 ข้อ รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการให้ความรู้ (2) ด้านการฝึกอบรม (3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และ (4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็นด้านละ 5 ข้อ รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านการให้ความรู้ (2) ด้านการฝึกอบรม (3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และ (4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น

3.5.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 1 ชุด เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 4 ข้อ คือ

1) ท่านคิดว่าสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นอย่างไรบ้าง ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1.1) ด้านครอบครัว
- 1.2) ด้านเพื่อน
- 1.3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม

2) ท่านคิดว่าคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไรบ้าง ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1.1) ด้านอุดมการณ์
- 1.2) ด้านลีลาจรรยาวัตร
- 1.3) ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์

3) ท่านคิดว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นอย่างไรบ้าง ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 3.1) การให้ความรู้
- 3.2) การฝึกอบรม
- 3.3) การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์
- 3.4) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นอย่างไรบ้าง

3.6 การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.6.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.6.2 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยใช้คำถาม 2 ประเภท คือ แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

3.6.3 นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอที่ปรึกษาแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

3.6.4 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน คือ

1) พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

2) พระสมชัย กิตติญาโณ, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

3) พระพงษ์ศิริ สิริสมฺปนฺโน เจ้าหน้าที่โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

4) นางสาวปรานี อังติลานนท์ ครู คศ.3 (วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ) โรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

5) นางสุदारัตน์ เกิดบัวเพชร ครูชำนาญการ 1 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ ตำบลท่าข้าม อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) ตามสูตรดังนี้⁷⁰

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum x$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ +1 แนใจว่าสอดคล้อง

0 ไม่แนใจว่าสอดคล้อง

-1 แนใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ .60 ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมด ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง .60 – 1.00

3.6.5 เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องเสร็จแล้ว จึงนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เสนอแนะไว้มาแก้ไข และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ **พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนครปฐม จำนวน 30 รูป** โดยผู้วิจัยได้ทดลองด้วยตัวเอง เพื่อดูว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสื่อความหมายได้ตรงหรือผู้ตอบเข้าใจความหมายได้มากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) และได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .97

3.6.6 นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

⁷⁰ธีระศักดิ์ อุ่ นอารมณฺ์เลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา, (นครปฐม: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549), หน้า 65.

3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เป็น 2 ประเภทดังนี้

3.7.1 แบบสอบถาม

1) สํารวจจำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ จังหวัดนครปฐม เพื่อให้ทราบจำนวนที่ชัดเจน

2) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตพื้นที่เป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย

3.7.2 แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

2) สนทนากลุ่มเจาะจง โดยเชิญผู้ให้ข้อมูลหลักมาร่วมประชุมกัน เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นการทำวิจัย

เมื่อได้แบบสอบถามมาแล้วจึงทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ส่วนแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้การตรวจสอบแบบ 3 เสา (ผู้ให้ข้อมูล ระยะเวลาการให้ข้อมูล และสถานที่ให้ข้อมูล) และตรวจสอบจากทีมงานผู้วิจัย และเมื่อพบว่าข้อมูลชุดใดไม่สมบูรณ์ให้ตัดทิ้งโดยเลือกเฉพาะข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ กลับคืนมาแล้ว จึงนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และจัดระเบียบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยเนื้อหาต่อไป

3.8 การวัดค่าตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลผลค่าเฉลี่ยสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์/คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน/บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น โดยใช้เกณฑ์ของ เบสท์ (Best)⁷¹ ดังนี้

ระดับค่า	ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลผล
5	4.50 – 5.00	มี...ในระดับ มากที่สุด
4	3.50 - 4.49	มี...ในระดับ มาก
3	2.50 - 3.49	มี...ในระดับ ปานกลาง
2	1.50 - 2.49	มี...ในระดับ น้อย
1	1.00 - 1.49	มี...ในระดับ น้อยที่สุด

⁷¹ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: เทพเนรมิต, 2541), หน้า 75.

3.9 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล ในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอนดังนี้

3.9.1 สำรวจตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งเก็บมาจากกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.9.2 จัดกลุ่มคำที่ได้จากคำถามปลายเปิด

3.9.3 กำหนดและลงรหัสที่ได้จากคำถามปลายเปิด

3.9.4 นำแบบสอบถามไปป้อนข้อมูลลงคอมพิวเตอร์

3.9.5 ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามด้วยคอมพิวเตอร์

3.9.6 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)

3.9.7 วิเคราะห์ความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ด้วยการอ่านจับใจความในแต่ละประเด็น การเข้ารหัส รวมทั้งเก็บรายละเอียดของเนื้อหาทั้งหมดอย่างละเอียดแล้วกำหนดเป็นข้อสรุป

3.9.8 สร้างรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น โดยนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการประยุกต์ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Techniques) ด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา การศึกษา และสังคม จำนวน 5 รูป/คน

3.9.9 นำรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมแล้วจึงนำกลับมาพัฒนาตามคำแนะนำก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3.9.10 ทดลองและประเมินผลประสิทธิภาพรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) ดำเนินการอบรมการใช้รูปแบบแก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 30 รูป ด้วยกิจกรรมการฝึกอบรม 4 ชั่วโมง เน้นเกี่ยวกับวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นใน 4 ด้าน ๆ ละ 1 ชั่วโมง ประกอบด้วย ด้านการให้ความรู้ ด้านการ

ฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแผนการอบรมไว้ดังนี้

ตารางที่ 3.1 หัวข้อและกิจกรรมการฝึกอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

หัวข้อ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ชั่วโมง
1. การให้ความรู้	- เพื่อให้รู้จักละชั่ว ทำดี	- ไตรสิกขา - ศีล 5 - พุทธศาสนสุภาษิต - นิทานชาดก - การให้คำปรึกษา	1
2. การฝึกอบรม	- เพื่อให้รู้จักการทำจิตใจให้ผ่องใส	- การเข้าค่ายคุณธรรม - การปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา - การจำลองสถานการณ์	1
3. การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์	- เพื่อให้รู้จักกาลและสถานที่ที่สร้างสรรค์	- บูรณาการหลักธรรมกับการจัดกิจกรรมในวันสำคัญของชาติ - กิจกรรมทัศนศึกษาตามวัดหรือโบราณสถาน	1
4. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	- เพื่อให้รู้จักบุคคล และรู้ประสาน	- การประสานงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ - การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างครูกับนักเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานต่าง ๆ	1

2) ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 24 คน ด้วยกิจกรรมการฝึกอบรม 4 ชั่วโมง เน้นเกี่ยวกับวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น ประกอบด้วยกิจกรรม 5 อย่าง คือ (1) รักษาศีล 5 (2) กตัญญูรู้คุณท่าน (3) ยึดมั่นระเบียบวินัย และ (4) ใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแผนการอบรมไว้ดังนี้

ตารางที่ 3.2 กิจกรรมการฝึกอบรมตามรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึง
ประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ชั่วโมง
1. รักษาศีล 5	- เพื่อให้เด็กวัยรุ่นรู้จัก การละชั่ว ทำดี - เพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาเด็กวัยรุ่นมีวาม เรื่องเพศ	- สอนเรื่องศีล 5 และทบทวน เป็นประจำ - เล่านิทานชาดกประกอบ - ตรวจศีล 5 นักเรียนด้วยการ สังเกต และการสอบถาม - สรุป/ประเมินผล	1
2. กตัญญูรู้คุณท่าน	- เพื่อให้เด็กวัยรุ่นมีความ กตัญญูกตเวที	- สอนหลักกตัญญูกตเวทีซึ่ง เป็นเครื่องหมายของคนดี - สอนให้เด็กรู้สำนึกในพระคุณ ของพ่อแม่ - เล่านิทานชาดกประกอบ - แบ่งกลุ่มให้นำเสนอความ กตัญญูกตเวทีที่เคยทำ - สรุป/ประเมินผล	1
3. ยึดมั่นระเบียบวินัย	- เพื่อให้เด็กวัยรุ่นมี ระเบียบวินัย ใฝ่เรียนรู้	- สอนให้เด็กรู้จักระเบียบวินัย - หลักไตรสิกขา - เล่านิทานชาดกประกอบ - แบ่งกลุ่มให้ทำงานและส่ง ตามกำหนด - สรุป/ประเมินผล	1
4. ใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต	- เพื่อให้เด็กวัยรุ่นมีความ ซื่อสัตย์สุจริต	- สอนให้เด็กรู้จักความซื่อสัตย์ สุจริต - พุทธศาสนสุภาษิต - เล่านิทานชาดกประกอบ - แบ่งกลุ่มทำงานและทดสอบ ความซื่อสัตย์สุจริต - สรุป/ประเมินผล	1

(รายละเอียดของกิจกรรมมีปรากฏในภาคผนวก ข)

3.9.11 นำผลการประเมินการทดลองใช้รูปแบบไปสรุปเพื่อจัดทำคู่มือ

3.9.12 จัดทำคู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

3.9.13 เขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.10 การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในรูปของตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพได้เขียนอธิบายและบรรยายตามความเป็นจริง เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.11 การสร้างคู่มือ

ผู้วิจัยทำการสร้างคู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น โดยการนำข้อสรุปจากผลการวิจัยมาจัดทำเป็นคู่มือและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ก่อนนำไปเผยแพร่แก่กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดนครปฐมและในจังหวัดอื่น ๆ ที่สนใจทั่วไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น” นี้ มีผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

- 4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.2 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
- 4.3 คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- 4.4 บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- 4.5 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย
- 4.6 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น
- 4.7 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
- 4.8 การสร้างรูปแบบ
- 4.9 การทดลองและประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ
- 4.10 การจัดทำคู่มือ

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยเรื่องนี้ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม มีปัจจัยส่วนบุคคล ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามอายุพรรษา

อายุพรรษา	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5 พรรษา	27	23.90
5-15 พรรษา	53	46.90
มากกว่า 15 พรรษา	33	29.20
รวม	113	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีอายุพรรษา 5-15 พรรษา ร้อยละ 46.90 และส่วนน้อยมีอายุพรรษาน้อยกว่า 5 พรรษา ร้อยละ 23.90

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา
ทางโลก

ระดับการศึกษาทางโลก	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	52	46.00
ปริญญาตรี	49	43.40
สูงกว่าปริญญาตรี	12	10.60
รวม	113	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีการศึกษาทางโลกระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 46.00 และส่วนน้อยมีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 10.60

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา
ทางธรรม

ระดับการศึกษาทางธรรม	จำนวน	ร้อยละ
นักธรรมชั้นตรี	4	3.50
นักธรรมชั้นโท	5	4.40
นักธรรมชั้นเอก	104	92.10
รวม	113	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นเอก ร้อยละ 92.10 และส่วนน้อยมีการศึกษาระดับนักธรรมชั้นตรี ร้อยละ 3.50

4.2 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

การศึกษาวិเคราะห์สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ใช้การวิเคราะห์หาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย มีปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยรวมทั้ง 3 ด้าน

สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่น ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์	ระดับการมีผล		
	(\bar{x})	(SD)	แปลผล
1. ด้านครอบครัว	3.72	.85	มาก
2. ด้านเพื่อน	3.75	.78	มาก
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม	3.98	.55	มาก
รวม	3.82	.54	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.82$, $SD=.54$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{x}=3.98$, $SD=.55$) รองลงมา คือ ด้านเพื่อน ($\bar{x}=3.75$, $SD=.78$) และสุดท้าย คือ ด้านครอบครัว ($\bar{x}=3.72$, $SD=.85$)

ตารางที่ 4.5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลสถานภาพ ความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านครอบครัว

ข้อความ	ระดับการมีผล					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. การดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว	31 (27.40)	28 (24.80)	38 (33.60)	15 (13.30)	1 (.90)	3.65	1.05	มาก
2. ความรักความอบอุ่นและความผูกพันในครอบครัว	27 (23.90)	36 (31.90)	33 (29.20)	16 (14.20)	1 (.90)	3.64	1.02	มาก
3. การปลุกฝังและถ่ายทอดพฤติกรรมกันในครอบครัว	28 (24.80)	35 (31.00)	41 (36.30)	9 (8.00)	-	3.73	.92	มาก
4. การประพฤติที่เป็นแบบอย่างของครอบครัว	28 (24.80)	49 (43.40)	25 (22.10)	9 (8.00)	2 (1.80)	3.81	.95	มาก
5. การส่งเสริมและสนับสนุนทางการศึกษาของครอบครัว	28 (24.80)	44 (38.90)	31 (27.40)	9 (8.00)	1 (.90)	3.79	.94	มาก
	รวม					3.72	.85	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านครอบครัว โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.72$, $SD=.85$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อตามลำดับ คือ ข้อ 4 การประพฤติที่เป็นแบบอย่างของครอบครัว ($\bar{x}=3.81$, $SD=.95$) รองลงมา คือ ข้อ 5 การส่งเสริมและสนับสนุนทางการศึกษาของครอบครัว ($\bar{x}=3.79$, $SD=.94$) และสุดท้าย คือ ข้อ 2 ความรักความอบอุ่นและความผูกพันในครอบครัว ($\bar{x}=3.64$, $SD=1.02$)

ตารางที่ 4.6 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านเพื่อน

ข้อความ	ระดับการมีผล					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. การเลือกคบเพื่อนของวัยรุ่น	37 (32.70)	39 (34.50)	23 (20.40)	12 (10.60)	2 (1.80)	3.86	1.05	มาก
2. การชักจูงจากเพื่อน	27 (23.90)	54 (47.80)	25 (22.10)	5 (4.40)	2 (1.80)	3.88	.88	มาก
3. การให้คำปรึกษาหรือแนะนำจากเพื่อน	22 (19.50)	30 (26.50)	40 (35.40)	18 (15.90)	3 (2.70)	3.44	1.06	ปานกลาง
4. การแสวงหาความเป็นตัวของตัวเองและต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน	32 (28.30)	44 (38.90)	26 (23.00)	10 (8.80)	1 (.90)	3.85	.96	มาก
5. ความคิดความเชื่อต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลเพื่อน	22 (19.50)	54 (47.80)	26 (23.00)	8 (7.10)	3 (2.70)	3.74	.94	มาก
	รวม					3.75	.78	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านเพื่อน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.75$, $SD=.78$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ข้อ 2 การชักจูงจากเพื่อน ($\bar{x}=3.88$, $SD=.88$) รองลงมา คือ ข้อ 1 การเลือกคบเพื่อนของวัยรุ่น ($\bar{x}=3.86$, $SD=1.05$) และค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ข้อ 3 การให้คำปรึกษาหรือแนะนำจากเพื่อน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.44$, $SD=1.06$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้าน สังคมและวัฒนธรรม

ข้อความ	ระดับการมีผล					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. สถานภาพทางสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำ	14	63	34	2	-	3.79	.67	มาก
2. สิ่งแวดล้อมที่ง่ายต่อการเข้าถึงแหล่งบริการต่าง ๆ	29	57	22	5	-	3.97	.79	มาก
3. อิทธิพลจากตัวแบบในสังคมหรือทิศทางความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในสังคม	23	66	21	2	1	3.96	.73	มาก
4. การเสนอข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมในทางที่เสื่อมเสีย	34	52	20	5	2	3.98	.90	มาก
5. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร	45	51	15	2	-	4.23	.74	มาก
	รวม					3.98	.55	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.98$, $SD=.55$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อตามลำดับ คือ ข้อ 5 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร ($\bar{x}=4.23$, $SD=.74$) รองลงมา คือ ข้อ 4 การเสนอข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมในทางที่เสื่อมเสีย ($\bar{x}=3.98$, $SD=.90$) และสุดท้าย คือ ข้อ 1 สถานภาพทางสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำ ($\bar{x}=3.79$, $SD=.67$)

4.3 คุณสมบัตินี้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การศึกษาวិเคราะห์ว่าคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย มีปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคุณสมบัตินี้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมทั้ง 3 ด้าน

คุณสมบัตินี้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	ระดับคุณสมบัตินี้		
	(\bar{x})	(SD)	แปลผล
1. ด้านอุดมการณ์	3.74	.80	มาก
2. ด้านสีลาจารวัตร	3.89	.77	มาก
3. ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์	3.62	.76	มาก
รวม	3.75	.71	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า คุณสมบัตินี้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.75$, $SD=.71$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่ามีคุณสมบัตินี้ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านสีลาจารวัตร ($\bar{x}=3.89$, $SD=.77$) รองลงมา คือ ด้านอุดมการณ์ ($\bar{x}=3.74$, $SD=.80$) และสุดท้าย คือ ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ($\bar{x}=3.62$, $SD=.76$)

ตารางที่ 4.9 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านอุดมการณ์

ข้อความ	ระดับคุณสมบัติ					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. มีเป้าหมายในการบวชที่ชัดเจน	22 (19.50)	49 (43.40)	32 (28.30)	10 (8.80)	-	3.73	.87	มาก
2. มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น	38 (33.60)	45 (39.80)	25 (22.10)	4 (3.50)	1 (.90)	4.02	.88	มาก
3. ตั้งใจปฏิบัติธรรม ฝึกฝนตนเอง มุ่งพระนิพพาน	15 (13.30)	38 (33.60)	33 (29.20)	18 (15.90)	9 (8.00)	3.28	1.13	ปานกลาง
4. เผยแผ่ธรรมแก่บุคคลอื่น	28 (24.80)	49 (43.40)	25 (22.10)	9 (8.00)	9 (1.80)	3.81	.95	ปานกลาง
5. บำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านตามโอวาทของพระบรมศาสดา	29 (25.70)	53 (46.90)	22 (19.50)	7 (6.20)	2 (1.80)	3.88	.92	มาก
	รวม					3.74	.80	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านอุดมการณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.74$, $SD=.80$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อ 2 มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.02$, $SD=.88$) รองลงมาคือ ข้อ 5 บำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านตามโอวาทของพระบรมศาสดา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.88$, $SD=.92$) และสุดท้าย คือ ข้อ 3 ตั้งใจปฏิบัติธรรม ฝึกฝนตนเอง มุ่งพระนิพพาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.28$, $SD=1.13$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล
คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านสีลาจารวัตร

ข้อความ	ระดับคุณสมบัติ					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. การสํารวมกายวาจาใจ ให้เป็นที่ตั้งแห่งความ เลื่อมใสศรัทธา	29 (25.70)	48 (42.50)	27 (23.90)	6 (5.30)	3 (2.70)	3.83	.96	มาก
2. รักษาศีลและอาจารย์ของ ตนให้ดีไม่ให้เผลอลง ไปในทางที่เสื่อม	30 (26.50)	48 (42.50)	25 (22.10)	8 (7.10)	2 (1.80)	3.85	.95	มาก
3. มีความสะอาดทั้งด้าน ร่างกายและเครื่องแต่ง กาย	37 (32.70)	41 (36.30)	35 (31.00)	-	-	4.02	.80	มาก
4. มีสติระมัดระวังและ หมั่นเตือนตนอยู่เสมอ	36 (31.90)	36 (31.90)	31 (27.40)	8 (7.10)	2 (1.80)	3.85	1.01	มาก
5. มีความรับผิดชอบสูง ไม่ทิ้งธุระ	34 (30.10)	43 (38.10)	32 (28.30)	2 (1.80)	2 (1.80)	3.93	.90	มาก
	รวม					3.89	.77	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านสีลาจารวัตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.89$, $SD=.77$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อตามลำดับ คือ ข้อ 3 มีความสะอาดทั้งด้านร่างกายและเครื่องแต่งกาย ($\bar{x}=4.02$, $SD=.80$) รองลงมา คือ ข้อ 5 มีความรับผิดชอบสูง ไม่ทิ้งธุระ ($\bar{x}=3.93$, $SD=.90$) และสุดท้าย คือ ข้อ 1 การสํารวมกายวาจาใจให้เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา ($\bar{x}=3.83$, $SD=.96$)

ตารางที่ 4.11 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล
คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านความรู้ความสามารถและ
ประสบการณ์

ข้อความ	ระดับคุณสมบัติ					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. มีความรู้ทั้งพระปริยัติ ธรรมและธรรมปฏิบัติ	16	42	45	9	1	3.56	.86	มาก
	(14.20)	(37.20)	(39.80)	(8.00)	(.90)			
2. มีความรอบรู้ที่กว้างขวาง รู้จักโลก เข้าใจโลก	20	31	52	5	5	3.50	.98	มาก
	(17.70)	(27.40)	(46.00)	(4.40)	(4.40)			
3. มีความตื่นตัวช่างสังเกต และเฝ้าหาความรู้ใหม่ ๆ เสมอ	22	44	40	5	2	3.70	.89	มาก
	(20.60)	(51.80)	(24.20)	(4.40)	(1.80)			
4. ฉลาดในการใช้เทคนิค อุปกรณ์ที่ทันสมัยใน การสอน	18	42	42	9	2	3.58	.91	มาก
	(15.90)	(37.20)	(37.20)	(8.00)	(1.80)			
5. สามารถแนะนำบุคคลอื่น ให้นำหลักธรรมไปใช้ใน การดำเนินชีวิตและการ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้	24	46	38	5	-	3.79	.82	มาก
	(21.20)	(40.70)	(33.60)	(4.40)				
	รวม					3.62	.76	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านความรู้
ความสามารถและประสบการณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.62$, $SD=.76$) และเมื่อพิจารณา
ในแต่ละข้อก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อตามลำดับ คือ ข้อ 5 สามารถแนะนำบุคคลอื่นให้นำ
หลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ($\bar{x}=3.79$, $SD=.82$) รองลงมา
คือ ข้อ 3 มีความตื่นตัวช่างสังเกตและเฝ้าหาความรู้ใหม่ ๆ เสมอ ($\bar{x}=3.70$, $SD=.89$) และ
สุดท้าย คือ ข้อ 2 มีความรอบรู้ที่กว้างขวาง รู้จักโลก เข้าใจโลก ($\bar{x}=3.50$, $SD=.98$)

4.4 บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การศึกษาวិเคราะห์บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย มีปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	ระดับบทบาท		
	(\bar{x})	(SD)	แปลผล
1. ด้านการให้ความรู้	3.85	.75	มาก
2. ด้านการฝึกอบรม	3.39	.95	ปานกลาง
3. ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์	3.23	.98	ปานกลาง
4. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.17	1.03	ปานกลาง
รวม	3.41	.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.12 พบว่า บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.41$, $SD=.83$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการให้ความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.85$, $SD=.75$) รองลงมา คือ ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.39$, $SD=.95$) และสุดท้าย คือ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.17$, $SD=1.03$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลบทบาท การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการ ให้ความรู้

ข้อความ	ระดับบทบาท					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ให้ความรู้ทางธรรม เช่น เรื่องศีล 5 ความกตัญญู กตเวทิตะ ความละเอียดรอบคอบ สติและการระลึกได้ เป็นต้น แก่กลุ่มวัยรุ่นได้ อย่างชัดเจน	43 (38.10)	46 (40.70)	20 (17.70)	4 (3.50)	-	4.13	.82	มาก
2. สามารถให้คำแนะนำหรือ จัดหาความรู้เกี่ยวกับทาง โลกในเรื่องที่กลุ่มวัยรุ่น ช่างใจสงสัยหรือต้องการ ได้ เช่น การปฏิบัติตนให้ ปลอดภัยจากพฤติกรรม เสี่ยง เป็นต้น	27 (23.90)	53 (46.90)	30 (26.50)	3 (2.70)	-	3.92	.78	มาก
3. รับฟังปัญหาและสามารถ แนะนำสั่งสอนให้คำอธิบาย ตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง กับปัญหาที่เกิดขึ้นกับ กลุ่มวัยรุ่นได้	24 (21.20)	48 (42.50)	25 (31.00)	6 (5.30)	-	3.80	.83	มาก
4. สามารถตอบคำถาม และอธิบายในสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักธรรมคำ สอนของพระพุทธเจ้าให้ กลุ่มวัยรุ่นได้รู้และ เข้าใจอย่างถ่องแท้	18 (15.90)	48 (42.50)	40 (24.20)	5 (4.40)	2 (1.80)	3.66	.86	มาก

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับบทบาท					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5. ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่ได้รับจากครูพระสอนศีลธรรมสามารถเป็นข้อมูลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวัยรุ่นได้	26 (23.00)	51 (45.10)	24 (21.20)	9 (8.00)	3 (2.70)	3.78	.98	มาก
	รวม					3.85	.75	มาก

จากตารางที่ 4.13 พบว่า บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการให้ความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.85$, $SD=.75$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อตามลำดับ คือ ข้อ 1 ให้ความรู้ทางธรรม เช่น เรื่องศีล 5 ความกตัญญูกตเวทิตะ ความละเอียดรอบาป สติ และการระลึกได้ เป็นต้น แก่กลุ่มวัยรุ่นได้อย่างชัดเจน ($\bar{x}=4.13$, $SD=.82$) รองลงมา คือ ข้อ 2 สามารถให้คำแนะนำหรือจัดหาความรู้เกี่ยวกับทางโลกในเรื่องที่กลุ่มวัยรุ่นข้องใจสงสัยหรือต้องการได้ เช่น การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยจากพฤติกรรมเสี่ยง เป็นต้น ($\bar{x}=3.92$, $SD=.78$) และสุดท้าย คือ ข้อ 4 สามารถตอบคำถามและอธิบายในสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้กลุ่มวัยรุ่นได้รู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ ($\bar{x}=3.66$, $SD=.86$)

ตารางที่ 4.14 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการฝึกอบรม

ข้อความ	ระดับบทบาท					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. จัดการฝึกอบรมให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่อย่างทั่วถึง	11 (9.70)	30 (26.50)	45 (39.80)	24 (21.20)	3 (2.70)	3.19	.97	ปานกลาง

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับบทบาท					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
2. มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์	15 (13.30)	40 (35.40)	34 (30.10)	22 (19.50)	2 (1.80)	3.39	1.00	ปานกลาง
3. จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้กลุ่มวัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น	27 (23.90)	29 (25.70)	38 (33.60)	15 (13.30)	4 (3.50)	3.53	1.10	มาก
4. จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเพื่อการฝึกฝนและพัฒนาตนเองให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่	18 (15.90)	32 (28.30)	39 (34.50)	16 (14.20)	8 (7.10)	3.32	1.12	ปานกลาง
5. จัดการบรรพชาอุปสมบทให้แก่กลุ่มวัยรุ่นเพื่อให้ได้เข้ารับการศึกษาศึกษาและการฝึกอบรมตามหลักธรรม	26 (23.00)	34 (30.10)	32 (28.30)	16 (14.20)	2 (4.40)	3.53	1.12	มาก
	รวม					3.39	.95	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 พบว่า บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.39$, $SD=.95$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ข้อ 3 จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้กลุ่มวัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น และข้อ 5 จัดการบรรพชาอุปสมบทให้แก่กลุ่มวัยรุ่นเพื่อให้ได้เข้ารับการศึกษาศึกษาและการฝึกอบรมตามหลักธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.53$, $SD=1.10$ และ $\bar{x}=3.53$, $SD=1.12$) รองลงมา คือ ข้อ 2 มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.39$, $SD=1.00$) และสุดท้าย คือ ข้อ 1 จัดการฝึกอบรมให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่อย่างทั่วถึง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.19$, $SD=.97$)

ตารางที่ 4.15 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลบทบาท การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการ สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์

ข้อความ	ระดับบทบาท					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ให้การสนับสนุนพื้นที่วัด แก่กลุ่มวัยรุ่นในการจัด กิจกรรม ที่สร้างสรรค์ เช่น การแสดงดนตรี การร้องเพลง การแสดง งานฝีมือ เป็นต้น	15	33	39	21	5	3.28	1.05	ปานกลาง
2. ส่งเสริมให้กลุ่มวัยรุ่นใช้ พื้นที่วัดเพื่อการศึกษา และการนันทนาการ ตลอดจนเพื่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	23	30	37	16	7	3.41	1.14	ปานกลาง
3. สนับสนุนงบประมาณ บางส่วนเพื่อส่งเสริม การจัดกิจกรรมของ กลุ่มวัยรุ่น	17	23	40	23	10	3.12	1.16	ปานกลาง
4. ให้ ความร่วมมือ ใน กิจกรรมงานด้านต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับกลุ่มวัยรุ่น เช่น อุปกรณ์ สถานที่ บุคลากร เป็นต้น	14	25	42	25	7	3.12	1.08	ปานกลาง
5. เป็นแกนหลักในการจัด กิจกรรมของชุมชนที่ เน้นการให้กลุ่มวัยรุ่น เข้ามามีส่วนร่วม	15	32	38	22	6	3.25	1.08	ปานกลาง
	รวม					3.23	.98	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.15 พบว่า บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.23$, $SD=.98$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อก็พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อตามลำดับ คือ ข้อ 2 ส่งเสริมให้กลุ่มวัยรุ่นใช้พื้นที่วัดเพื่อการกีฬาและการนันทนาการ ตลอดจนเพื่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ($\bar{x}=3.41$, $SD=1.14$) รองลงมา คือ ข้อ 1 ให้การสนับสนุนพื้นที่วัดแก่กลุ่มวัยรุ่นในการจัดกิจกรรม ที่สร้างสรรค์ เช่น การแสดงดนตรี การร้องเพลง การแสดงงานฝีมือ เป็นต้น ($\bar{x}=3.28$, $SD=1.05$) และสุดท้าย คือ ข้อ 3 สนับสนุนงบประมาณบางส่วนเพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมของกลุ่มวัยรุ่น และข้อ 4 ให้ความร่วมมือในกิจการงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวัยรุ่น เช่น อุกรณ์ สถานที่ บุคลากร เป็นต้น ($\bar{x}=3.12$, $SD=1.16$ และ $\bar{x}=3.12$, $SD=1.08$)

ตารางที่ 4.16 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อความ	ระดับบทบาท					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ในการให้ความรู้แก่กลุ่มวัยรุ่นในเรื่องต่าง ๆ	19 (16.80)	22 (19.50)	43 (38.10)	24 (21.20)	5 (4.40)	3.23	1.10	ปานกลาง
2. เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานประมาณในการจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่	14 (12.40)	27 (23.90)	36 (31.90)	25 (22.10)	11 (9.70)	3.07	1.16	ปานกลาง
3. เป็นผู้ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้การดูแลช่วยเหลือกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่จากปัญหาที่เกิดขึ้น	16 (14.20)	23 (20.40)	40 (24.20)	24 (21.20)	10 (8.80)	3.10	1.15	ปานกลาง

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับบทบาท					(\bar{x})	(SD)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
4. เป็นผู้ประสานงานด้านสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	17 (15.00)	28 (24.80)	39 (34.50)	22 (19.50)	7 (6.20)	3.23	1.11	ปานกลาง
5. เมื่อกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เกิดปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือจากพระสอนศีลธรรมเพื่อให้เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้	19 (16.80)	24 (21.20)	45 (39.80)	18 (15.90)	7 (6.20)	3.27	1.11	ปานกลาง
	รวม					3.17	1.03	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.16 พบว่า บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.17$, $SD=1.03$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อก็พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อตามลำดับ คือ ข้อ 5 เมื่อกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เกิดปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือจากพระสอนศีลธรรมเพื่อให้เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ($\bar{x}=3.27$, $SD=1.11$) รองลงมา คือ ข้อ 1 เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ในการให้ความรู้แก่กลุ่มวัยรุ่นในเรื่องต่าง ๆ และข้อ 4 เป็นผู้ประสานงานด้านสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ($\bar{x}=3.23$, $SD=1.10$ และ $\bar{x}=3.23$, $SD=1.11$) และสุดท้าย คือ ข้อ 2 เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่ ($\bar{x}=3.07$, $SD=1.16$)

4.5 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ซึ่งผลทดสอบจะเรียงตามลำดับข้อของสมมติฐานการวิจัย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับ บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ตารางที่ 4.17 การหาความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่น ด้านครอบครัว (X_1) ด้านเพื่อน (X_2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (X_3) กับ บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น (Y)

ตัวแปร	Y	X_1	X_2	X_3
Y	1	.412**	.315**	.278**
X_1		1	.384**	.116
X_2			1	.415**
X_3				1

**P<.01, ค่า Significant = .000

จากตารางที่ 4.17 พบว่า สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่น ด้านครอบครัว (X_1) ด้านเพื่อน (X_2) และด้านสังคมและวัฒนธรรม (X_3) กับ บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น (Y) มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กันในทางบวกมากที่สุด ($r=.412$) รองลงมา คือ ด้านเพื่อน ($r=.315$) และน้อยที่สุดคือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($r=.278$) ตามลำดับ นั่นคือสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นมีผลต่อบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 คุณสมบัตินี้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ตารางที่ 4.18 การหาความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัตินี้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านอุดมการณ์ (X_1) ด้านสีลาจารวัตร (X_2) ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ (X_3) กับ บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น (Y)

ตัวแปร	Y	X_1	X_2	X_3
Y	1	.695**	.642**	.798**
X_1		1	.789**	.701**
X_2			1	.770**
X_3				1

**P<.01, ค่า Significant = .000

จากตารางที่ 4.18 พบว่า คุณสมบัตินี้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านอุดมการณ์ (X_1) ด้านสีลาจารวัตร (X_2) และด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ (X_3) กับ บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น (Y) มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์มีความสัมพันธ์กันในทางบวกมากที่สุด ($r=.798$) รองลงมา คือ ด้านอุดมการณ์ ($r=.695$) และน้อยที่สุด คือ ด้านสีลาจารวัตร ($r=.642$) ตามลำดับ นั่นคือคุณสมบัตินี้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีผลต่อบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

4.6 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะมา จำนวน 46 รูป โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.19 จำนวนและร้อยละข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (46)	ร้อยละ (100)
1. ด้านการให้ความรู้ พระสอนศีลธรรมโรงเรียนต้องปลูกฝังให้เด็กรู้จักรักษาศีล 5 มีความกตัญญูกตเวที มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ให้รู้หน้าที่ของตนเอง การเลือกคบเพื่อน และสามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้จริงตามยุคสมัย	43	93.47
2. ด้านการฝึกอบรม ควรจัดให้มีการฝึกอบรมตามโอกาสอันควร เช่น เทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น อย่างต่อเนื่อง	37	80.43
3. ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ พระสอนศีลธรรมจะต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของเด็กวัยรุ่นหรือช่วยสนับสนุนกิจกรรมนั้น ๆ อย่างเต็มที่	34	73.91
4. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พระสอนศีลธรรมจะต้องสามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่นได้เป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชน	30	65.21

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น มีดังนี้

ด้านการให้ความรู้ คือ พระสอนศีลธรรมโรงเรียนต้องปลูกฝังให้เด็กรู้จักรักษาศีล 5 มีความกตัญญูทวดเวท มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ใ้รู้หน้าที่ของตนเอง การเลิกคบเพื่อน และสามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้จริงตามยุคสมัย จำนวน 43 รูป คิดเป็นร้อยละ 93.47

ด้านการฝึกอบรม คือ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมตามโอกาสอันควร เช่น เทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น อย่างต่อเนื่อง จำนวน 37 รูป คิดเป็นร้อยละ 80.43

ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ คือ พระสอนศีลธรรมจะต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของเด็กวัยรุ่นหรือช่วยสนับสนุนกิจกรรมนั้น ๆ อย่างเต็มที่ จำนวน 34 รูป คิดเป็นร้อยละ 73.91

ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ พระสอนศีลธรรมจะต้องสามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่นได้เป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 65.21

4.7 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยแยกออกตามประเด็นปัญหา ดังนี้

4.7.1 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล พบว่า พระสอนศีลธรรมซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป ได้กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า

1) **ด้านครอบครัว** ในสภาพปัจจุบันความสัมพันธ์ทางครอบครัวในสังคมไทยนั้นค่อนข้างไม่มีความอบอุ่นเท่าที่ควร สาเหตุนั้นเกิดจากการด้นรนในการทำมาหาเลี้ยงครอบครัว โอกาสที่จะเจอหน้ากันยากขึ้น พ่อแม่ทำงานกลับดึก ลูกไปโรงเรียนเช้า กลับมาก็ไม่เจอหน้าพ่อแม่ สิ่งเหล่านี้คือปัญหา เมื่อวัยรุ่นขาดความอบอุ่นในครอบครัว เนื่องจากผู้ปกครองมีภาระหน้าที่การงานหรืออาจติดภารกิจอย่างอื่น จึงทำให้ความสัมพันธ์ห่างเหินกับบุตรหลาน ไม่มีเวลาอบรมขัดเกลาหรือรับทราบพฤติกรรม จึงทำให้เด็กขาดความอบอุ่นและกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามใจตัวเอง และทำให้เกิดปัญหาในสังคม เนื่องจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรืออารมณ์ชั่ววูบ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้ว่า “พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้านครอบครัวเกิดจากปัจจัยหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ลูก พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูก พ่อแม่แยกทางกันอยู่ การเลี้ยงดูที่ตามใจลูกจนเกินเหตุ พ่อแม่ขาดความเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูบุตรหลาน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์อาทิปัญหา

ยาเสพติด ปัญหาการเรียน ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาท้องก่อนแต่ง ฯลฯ” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559 ณ วัดคลองอ้อมใหญ่ ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม) และยังมีอีกท่านหนึ่งที่ทำให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ผู้ปกครองแบกรับภาระในการทำงานหาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัว ไม่มีเวลาดูแลอบรม แก้ปัญหาให้ลูก ส่งผลให้มีพฤติกรรมเรียกร้องความสนใจ ขาดความอบอุ่น ขาดความมั่นใจ และเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะจิตใจ อารมณ์ ไม่ปกติ ไม่มั่นคง มีความก้าวร้าว รุนแรง” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2559 ณ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม) ดังกล่าวนี้นี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “ครอบครัวที่เข้มแข็งเกิดจากความสัมพันธ์อันดีระหว่างพ่อแม่ลูกคอยดูแลเอาใจใส่กัน ย่อมเป็นเกาะป้องกันที่ดีของวัยรุ่นจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์”

2) ด้านเพื่อน การเลือกคบเพื่อนของวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่ติดเพื่อน ทำอะไรก็ตามใจเพื่อน มีความสำคัญอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการคบเพื่อนเพศเดียวกันหรือเพื่อนต่างเพศ หากคบเพื่อนที่ดีก็มักจะไม่ค่อยมีปัญหา แต่ถ้าคบเพื่อนไม่ดีปัญหาทางด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ เช่น มั่วสุมกันเสพยาเสพติด ติดเกมส์คอมพิวเตอร์ แข่งรถซิ่ง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร เป็นต้น ก็จะตามมา เพราะเพื่อน ๆ เป็นคนในวัยเดียวกัน มีปัญหาที่เหมือนกัน จึงกลายเป็นคนรู้ใจที่มีความเข้าใจกันเป็นอย่างดี มีการจับกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามวัย ด้วยการขาดประสบการณ์ในการดำรงชีวิต จึงมักพากันทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมและมีผลกระทบด้านลบต่อสังคม ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้อย่างประทับใจว่า “เพื่อนถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างหรือหล่อหลอมพฤติกรรมของวัยรุ่น โดยกลุ่มเพื่อนจะเป็นผู้ทำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์หรือกิจกรรมบางอย่าง โดยปกติถ้าเลือกเพื่อนดีก็จะทำให้เด็กมีแนวโน้มไปในทางที่ดี แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กเลือกคบเพื่อนที่ไม่ดีพฤติกรรมก็จะไปในทางลบ” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2559 ณ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม) ดังกล่าวนี้นี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “การเลือกคบเพื่อนที่ดีย่อมเป็นศรีแก่ตน”

3) ด้านสังคมและชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมและชุมชนที่มีวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป รวมไปถึงสื่อที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ตลอดจนวิถีการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย หากไม่มีการควบคุมหรือดูแลอย่างเหมาะสมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็จะทำให้เกิดปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ตามมา เมื่อวัยรุ่นมีการรวมตัวกันแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมและชุมชน และวัยรุ่นที่พูดถึงนั่นก็คือเยาวชนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองของชาติ หากเยาวชนมีจริยธรรมบกพร่องจะทำให้พลเมืองของชาติมีปัญหาในอนาคต เพราะสังคมถือว่าเป็นปัทมสถานที่สำคัญที่ช่วยให้วัยรุ่นตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าที่มีอยู่ รวมทั้งการให้โอกาสหรือให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดพฤติกรรมหรือกิจกรรมในสังคม ก็จะทำให้วัยรุ่นมีความรักความผูกพันที่ดีต่อชุมชน

ของตนเอง ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้อย่างประทับใจว่า “ชุมชนไม่ค่อยสนใจในกลุ่มเด็กมากนัก ต่างคนต่างทำมาหากิน พ่อแม่มีเวลาดูลูก สังคมขาดการขาดความร่วมมือกันในสังคมจนทำให้มีแหล่งที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเด็กมากมาย เช่น ร้านเกมส์ เป็นต้น ถ้าสังคมและชุมชนช่วยเป็นหูเป็นตา ไม่ว่าจะลูกใครก็สอนได้” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559 ณ วัดมหาสวัสดิ์นาคพุฒาราม ตำบล มหาสวัสดิ์ อำเภอ พุทธมณฑล นครปฐม) ดังกล่าวมานี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “สังคมและชุมชนเป็นแหล่งสำคัญในการเพาะบ่มกล้าพันธุ์พลเมืองที่ดีของชาติ”

4.7.2 คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล พบว่า พระสอนศีลธรรมซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป ได้กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า

1) **ด้านอุดมการณ์** พระสอนศีลธรรมต้องเป็นผู้มีจิตใจตั้งมั่นในการที่จะนำหลักคำสอนที่ถูกต้องในทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้เด็กนักเรียนหรือบุคคลทั่วไปได้ทราบหรือเข้าใจ ไม่ปลอมปนลัทธิแปลกปลอม หรือไสยศาสตร์ พราหมณ์ ฮินดู เพื่อให้เยาวชนได้รับคำสอนที่บริสุทธิ์ ถูกต้อง ไม่สับสน เมื่อนำปฏิบัติจะทำให้เกิดความรักความศรัทธาในหลักธรรมคำสอน และสามารถนำไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้อย่างประทับใจว่า “พระสอนศีลธรรมต้องเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นนักเผยแผ่ ที่มุ่งเผยแผ่หลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อประโยชน์สุขแก่นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไป ต้องเป็นพระสอนที่มีความหมั่นเพียร มีขันติโสรจจะ ตลอดจนต้องมีหิริโอตตปည်းด้วย” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2559 ณ วัดวังน้ำขาว อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม) ดังกล่าวมานี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “พระสอนศีลธรรมที่ดีจะต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นนักเผยแผ่มุ่งสั่งสอนเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนหมู่มาก”

2) **ด้านสีลาจารวัตร** การสำรวมในสีลาจารวัตรครองตนให้เป็นแบบอย่าง มีกิริยามารยาทที่ดีงาม เป็นที่น่าเคารพนับถือและเลื่อมใสศรัทธาต่อผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส ผู้ที่มีความเลื่อมใสอยู่แล้วก็มีความเลื่อมใสศรัทธายิ่ง ๆ ขึ้นไป อีกทั้งพระที่เข้าไปสอนในโรงเรียนจะต้องผ่านการศึกษาและการอบรมคุณธรรมจริยธรรมมาในระดับหนึ่ง เช่น นักธรรม บาลี เป็นต้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้อย่างประทับใจว่า “ต้องเป็นพระสอนศีลธรรมที่มีสีลาจารวัตรเรียบร้อยดีงาม ปฏิบัติตัวเคร่งครัดตามพระธรรมวินัย มีความสำรวมระวังในพระปาฏิโมกข์” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559 ณ วัดคลองอ้อมใหญ่ ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม) ดังกล่าวมานี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “พระสอนศีลธรรมที่ดีมีสีลาจารวัตรสำรวมระวังในสิกขาบท ย่อมเป็นผู้งดงามท่ามกลางชุมชน”

3) ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ พระสอนศีลธรรมจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในวิชาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี หมั่นแสวงหาความรู้ให้มากที่สุด ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เร่งสร้างประสบการณ์ให้ตนเอง ต้องสอนได้ทั้งทางโลกและทางธรรม จึงนับได้ว่าเป็นผู้รู้และมีประสบการณ์อย่างแท้จริง ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้อย่างประทับใจว่า “พระสอนศีลธรรมจะต้องหมั่นศึกษาพระพุทธพจน์ให้แตกฉาน เข้าใจเป็นอย่างดี มีความพร้อมในการถ่ายทอด ศึกษาความรู้รอบตัวอยู่เสมอ ต้องรู้พื้นฐานความรู้ความเข้าใจของผู้รับการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2559 ณ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม) ดังกล่าวมานี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “ความรู้และประสบการณ์คือรากฐานสำคัญของการสอน”

4.7.3 บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล พบว่า พระสอนศีลธรรมซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป ได้กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า

1) ด้านการให้ความรู้ การให้ความรู้ต้องดูรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของสังคม บางครั้งเด็ก ๆ มักจะรับเอาอะไรที่หนัก ๆ ไม่ค่อยได้ การที่จะทำให้เด็กเข้าใจในศีลธรรมนั้น ไม่ได้เริ่มที่โรงเรียนเพียงอย่างเดียว จะต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว แล้วเราจึงค่อย ๆ ให้เด็กซึมซับไปที่ละน้อย ๆ ตามรูปแบบของพระที่เข้าไปสอน เป็นการสอนในสิ่งที่วัยรุ่นไม่เคยได้ยินได้ฟัง ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนสุภาษิตหรือนิทานชาดกต่าง ๆ นำมาประยุกต์ใช้ให้เข้าสถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน เปรียบเทียบให้เห็นข้อดีข้อเสีย เช่น การนำเหตุการณ์ข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันมาชี้ให้เห็นว่าที่เกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้นเพราะคนขาดหลักธรรมข้อไหน ถ้าหากคนเรามีหลักธรรมข้อนี้มาใช้ประพฤติปฏิบัติในชีวิตจะเกิดผลดีอย่างไร เป็นต้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้อย่างประทับใจว่า “พระสอนศีลธรรมจะต้องสอนให้รู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ควรนำมาประพฤติปฏิบัติ สอนให้รู้และเข้าใจในเรื่องของการรักษาศีล ให้รู้จักการสวดมนต์ การฝึกสมาธิ เพื่อกำหนดจิตไม่ให้ฟุ้งซ่าน ตลอดจนสอนให้ตระหนักในการทำความดี ละเว้นความชั่ว และให้รู้จักคุณค่าแห่งชีวิต รู้ผิดชอบชั่วดี รู้สิ่งควรทำไม่ควรทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนทั้งในปัจจุบันและอนาคต” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559 ณ วัดมหาสวัสดิ์นาคพุฒาราม ตำบล มหาสวัสดิ์ อำเภอ พุทธมณฑล นครปฐม) ดังกล่าวมานี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “การละเว้นความชั่ว การทำแต่ความดี และการทำจิตให้ผ่องใส คือหัวใจสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่น”

2) ด้านการฝึกอบรม เป็นการจำลองสถานการณ์ให้เยาวชนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการฝึกอบรม

จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน รวมทั้งมีการฝึกฝนอบรมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วย ควรจัดให้มีกิจกรรมอบรมที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธ เช่น การไหว้ การกราบ เป็นต้น กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนพิธี เช่น การจัดงานมงคล การจัดงานอวมงคล เป็นต้น กิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม การให้ทาน การรักษาศีล การนั่งสมาธิเจริญวิปัสสนา เป็นต้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้อย่างประทับใจว่า “ควรกำหนดให้มีการฝึกสมาธิหรือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยอิริยาบถเริ่มต้น มีการพูดคุยอย่างใกล้ชิด ไม่ทอดธุระ ติดตามผลงาน และการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น เข้าค่ายคุณธรรม บรรพชาภาคฤดูร้อน เป็นต้น” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559 ณ วัดคลองอ้อมใหญ่ ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม) ดังกล่าวมานี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “พระสอนศีลธรรมเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการขัดเกลาเยาวชนโดยการนำหลักคุณธรรมแทรกลงไปในการอบรมเข้าค่ายพุทธบุตร จัดให้มีกิจกรรมที่สนุกสนานและการฝึกฝนตามแบบชาวพุทธที่ดี”

3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ควรสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ กิจกรรมที่นำเอาหลักธรรมเข้ามาบูรณาการให้เข้ากับวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น การสนับสนุนนั้นทำได้หลายวิธีไม่จำเป็นจะต้องให้เงินอุดหนุน การสนับสนุนอาคารสถานที่ ตลอดจนอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น ต้องสร้างกิจกรรมที่สามารถทำให้เด็กเกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ที่ถูกต้องทั้งในปัจจุบันและอนาคต มีการจัดกิจกรรมหรือการทำทัศนศึกษาในวัดหรือโบราณสถานซึ่งพระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยที่พระสอนศีลธรรมพาเยี่ยมชมหรืออธิบายให้เห็นรากเหง้าความเป็นมาของบรรพบุรุษอันเป็นการสร้างความรักความหวงแหนในชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักที่สำคัญของประเทศชาติ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้อย่างประทับใจว่า “นอกจากการสอนในชั้นเรียนตามปกติแล้ว พระสอนศีลธรรมควรจะมีกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้หลักธรรมเพิ่มเติม เช่น กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมจิตอาสาเพื่อส่วนรวมในชุมชน เป็นต้น เป็นการปลูกฝังจริยธรรมโดยการลงมือปฏิบัติ” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2559 ณ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม) ดังกล่าวมานี้ จึงสามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “กิจกรรมที่สร้างสรรค์คือสิ่งสำคัญในการเรียนรู้และการประพฤติปฏิบัติตนที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนาของวัยรุ่น”

4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การทำงานขององค์กรสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควรมีการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นที่เป็นเครือข่าย และมีการประสานงานอยู่เป็นประจำ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรม

เข้าค่ายคุณธรรม กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จะต้องมีการติดต่อประสานงานกัน ระหว่างบ้านวัดโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อของบประมาณ สนับสนุน ซึ่งการจัดกิจกรรมควรมีรูปแบบและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนไม่คลุมเครือ เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ และสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้พระสอนศีลธรรมยังสามารถประสานงานหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนเด็กวัยรุ่นแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้อย่างประทับใจว่า “พระสอนศีลธรรมต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถสร้างความเชื่อมโยง ระหว่างครูกับนักเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องมีการประสานงานกันอย่างจริงจัง เพื่อจะได้มีแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่กลุ่มวัยรุ่นได้อย่างถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2559 ณ วัดวังน้ำขาว อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม) ดังกล่าวนี้อาจสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “ความสามารถในการประสานงานเป็นรากฐานที่ดีของการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันทั้งบ้านวัดโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาวัยรุ่น”

4.7.4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล พบว่า พระสอนศีลธรรมซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป ได้กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า นอกจากการสอนและเผยแผ่หลักธรรมในชั้นเรียนอันเป็นหลักวิชาการแล้ว ควรจะมีการจัดรูปแบบกิจกรรมเชิงปฏิบัติการให้เยาวชนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วย เพราะจะทำให้มีความลึกซึ้งและประทับใจกว่ามาก อีกทั้งควรสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกสมาธิและปฏิบัติธรรมร่วมกัน เพื่อเป็นแบบอย่างให้เด็กได้เห็นสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน เป็นการสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาสร้างจิตสาธารณะต่อสังคม ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง ได้กล่าวไว้อย่างประทับใจว่า “ควรมีการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมทั้งเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการ มีการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพ การสร้างจิตอาสา มีต้นทุน และมีการวางแผนการจัดการที่ดี เพื่อให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2559 ณ วัดสิรินธรเทพรัตนาราม ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม) ดังกล่าวนี้อาจสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นจะต้องอาศัยการจัดการที่ดีมีรูปแบบชัดเจนเป็นรูปธรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของกลุ่มวัยรุ่น”

4.8 การสร้างรูปแบบ

จากผลการวิจัยที่ได้จากข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปเป็นรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น โดยกำหนดรูปแบบเป็นภาษาอังกฤษคือ SCOTT MODEL ซึ่งมีความหมายดังนี้

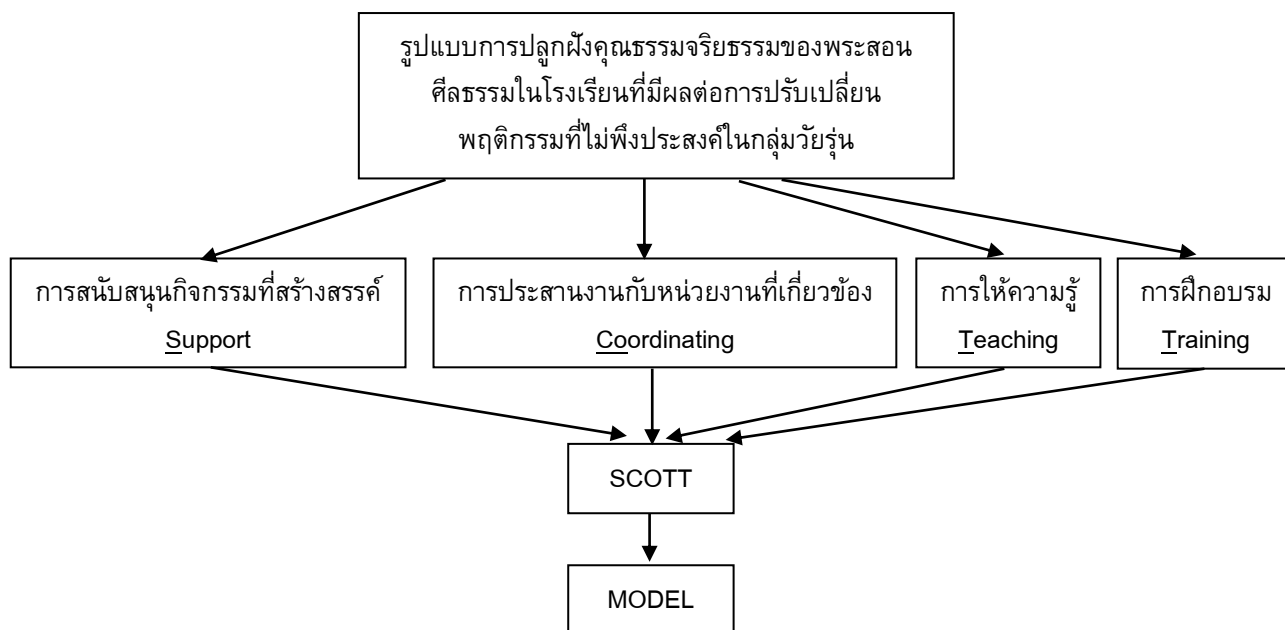
S = Support หมายถึง การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการกับวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี สร้างสรรค์กิจกรรมที่ทำให้เด็กเกิดจินตนาการ และการทัศนศึกษาตามวัดหรือโบราณสถานที่สำคัญทางศาสนา

Co = Coordinating หมายถึง ความสามารถในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างครูกับนักเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ไม่พึงประสงค์

T = Teaching หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาศีล การสวดมนต์ การฝึกสมาธิ เพื่อกำหนดจิตไม่ให้ฟุ้งซ่าน ตลอดจนสอนให้ตระหนักในการทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตให้ผ่องใส และให้รู้จักคุณค่าแห่งชีวิต รู้ผิดชอบชั่วดี รู้สิ่งควรทำไม่ควรทำ โดยการสอดแทรกพุทธศาสนสุภาษิต และชาดกต่าง ๆ ตลอดจนการให้คำปรึกษาที่ดี

T = Training หมายถึง การฝึกอบรมเกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธ การนั่งสมาธิเจริญภาวนา โดยการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม การปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการจำลองสถานการณ์เพื่อการเรียนรู้

จากความหมายของศัพท์ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเป็นรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ดังนี้

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

4.9 การทดลองและประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ

ในการทดลองและประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ผู้วิจัยดำเนินการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบโดยการฝึกอบรมตามแผนการทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental research) แบบ One group pretest-posttest design ซึ่งผลการทดลองมีดังนี้

4.9.1 การอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เข้าอบรม

ในการอบรมครั้งนี้ ผู้เข้าอบรม ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 30 รูป ทำการอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น และใช้การวิเคราะห์หาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.20 จำนวนและร้อยละปัจจัยส่วนบุคคลของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เข้าอบรม

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (30)	ร้อยละ (100)
พรรษา		
น้อยกว่า 5 พรรษา	14	46.70
5-15 พรรษา	7	23.30
มากกว่า 15 พรรษา	9	30.00
ระดับการศึกษาทางโลก		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	15	50.00
ปริญญาตรี	14	46.70
สูงกว่าปริญญาตรี	1	3.30
ระดับการศึกษาทางธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	2	6.70
นักธรรมชั้นโท	24	80.00
นักธรรมชั้นเอก	4	13.30

จากตารางที่ 4.20 พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เข้าอบรม มีพรรษาน้อยกว่า 5 พรรษา ร้อยละ 46.70 มีการศึกษาทางโลกต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 42.00 และมีการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นโท ร้อยละ 80.00 ตามลำดับ

2) ผลการอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ผลการอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น โดยการใช้การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรมด้วยการทดสอบค่าที่ (Paired-Samples t-test) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1) ผลการวิเคราะห์คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรม

การศึกษาวิเคราะห์คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์หาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย มีปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคะแนนก่อนและหลัง การเข้าอบรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ข้อความ	ก่อนการเข้าอบรม			หลังการเข้าอบรม		
	\bar{x}	SD	แปลผล	\bar{x}	SD	แปลผล
การให้ความรู้	3.36	.62	ปานกลาง	3.98	.47	มาก
การฝึกอบรม	3.19	.64	ปานกลาง	3.86	.58	มาก
การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์	3.07	.60	ปานกลาง	3.80	.56	มาก
การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.08	.68	ปานกลาง	3.85	.62	มาก
รวม	3.17	.57	ปานกลาง	3.87	.45	มาก

จากตารางที่ 4.21 พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนการเข้าอบรมโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.17$, $SD=.57$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้านคือด้านการให้ความรู้ ($\bar{x}=3.36$, $SD=.62$) รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม ($\bar{x}=3.19$, $SD=.64$), สุดท้ายคือด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x}=3.08$, $SD=.68$) และด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ($\bar{x}=3.07$, $SD=.60$) ตามลำดับ

คะแนนค่าเฉลี่ยหลังการเข้าอบรมโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.87$, $SD=.45$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านคือด้านการให้ความรู้ ($\bar{x}=3.98$, $SD=.47$) รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม ($\bar{x}=3.86$, $SD=.58$) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x}=3.85$, $SD=.62$) และสุดท้ายคือด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ($\bar{x}=3.80$, $SD=.56$) ตามลำดับ

2.2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังการเข้าอบรม

การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรมของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ใช้การทดสอบค่าที (Paired-Simples t-test) แล้วนำเสนอในรูปแบบ ตารางประกอบการบรรยาย มีปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.22 การเปรียบเทียบระดับคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรมของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม	ผู้เข้าอบรม (n=30)				t	Sig.
	ก่อน		หลัง			
	การเข้าอบรม		การเข้าอบรม			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
การให้ความรู้	3.36	.62	3.98	.47	-5.48	.00*
การฝึกอบรม	3.19	.64	3.86	.58	-5.75	.00*
การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์	3.07	.60	3.80	.56	-7.61	.00*
การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.08	.68	3.85	.62	-5.14	.00*
รวม	3.17	.57	3.87	.45	-7.83	.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.22 พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการอบรมทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่คะแนนค่าเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม

2.3) ความพึงพอใจของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อการเข้าอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

การวิเคราะห์ความพึงพอใจของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อการเข้าอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย มีปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคะแนนความพึงพอใจ
ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อการเข้าอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝัง
คุณธรรมจริยธรรม

ข้อ	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ		
		\bar{x}	SD	แปลผล
1.	วัตถุประสงค์ของการอบรม	3.57	.97	มาก
2.	เนื้อหาของการอบรม	3.87	.90	มาก
3.	กิจกรรมของการอบรม	3.97	.89	มาก
4.	การใช้สื่อประกอบการอบรม	4.03	.80	มาก
5.	ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม	3.87	.81	มาก
6.	วิทยากรในการอบรม	4.00	.94	มาก
7.	สถานที่จัดการอบรม	3.97	.80	มาก
8.	วิธีการวัดและประเมินผลการอบรม	3.77	.72	มาก
9.	ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่น	4.10	.84	มาก
10.	สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง	3.67	.80	มาก
รวม		3.88	.65	มาก

จากตารางที่ 4.23 พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อการเข้าอบรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.88$, $SD=.65$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อตามลำดับ คือ ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่น ($\bar{x}=4.10$, $SD=.84$) รองลงมา คือ การใช้สื่อประกอบการอบรม ($\bar{x}=4.03$, $SD=.80$) และสุดท้าย คือ วัตถุประสงค์ของการอบรม ($\bar{x}=3.57$, $SD=.97$)

4.9.2 การทดลองใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เข้าอบรม

ในการทดลองครั้งนี้ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 24 คน ทำการทดลองใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น และใช้การวิเคราะห์หาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปრაกฏดังตารางต่อไป

ตารางที่ 4.24 จำนวนและร้อยละปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนที่เข้าอบรม

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (24)	ร้อยละ (100)
เพศ		
ชาย	10	42.00
หญิง	14	58.00
ระดับชั้นเรียน		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	7	29.00
มัธยมศึกษาปีที่ 2	7	29.00
มัธยมศึกษาปีที่ 3	10	42.00

จากตารางที่ 4.24 พบว่า นักเรียนที่เข้าฝึกอบรม เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.00 และเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 42.00 ตามลำดับ

2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ผลการทดลองใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น โดยการจัดกิจกรรมอบรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ใช้การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรมด้วยการทดสอบค่าที (Paired-Simples t-test) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1) ผลการวิเคราะห์คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรม

การศึกษาวិเคราะห์คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรมของนักเรียน ใช้การวิเคราะห์หาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย มีปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.25 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคะแนนก่อนและหลัง การเข้าอบรมของนักเรียน

กิจกรรม	ก่อนการเข้าอบรม			หลังการเข้าอบรม		
	\bar{x}	SD	แปลผล	\bar{x}	SD	แปลผล
รักษาศีล 5	2.76	.32	ปานกลาง	4.30	.24	มาก
กตัญญูรู้คุณท่าน	2.85	.30	ปานกลาง	4.06	.38	มาก
ยึดมั่นระเบียบวินัย	2.66	.27	ปานกลาง	4.14	.32	มาก
ใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต	2.66	.29	ปานกลาง	4.20	.34	มาก
รวม	2.73	.23	ปานกลาง	4.18	.18	มาก

จากตารางที่ 4.25 พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนการเข้าอบรมโดยรวมทั้ง 4 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.73$, $SD=.23$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมก็พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกกิจกรรมคือกิจกรรมกตัญญูรู้คุณท่าน ($\bar{x}=2.85$, $SD=.30$) รองลงมาคือกิจกรรมรักษาศีล 5 ($\bar{x}=2.76$, $SD=.32$) สุดท้ายคือกิจกรรมยึดมั่นระเบียบวินัย ($\bar{x}=2.66$, $SD=.27$) และกิจกรรมใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x}=2.66$, $SD=.29$) ตามลำดับ

คะแนนค่าเฉลี่ยหลังการเข้าอบรมโดยรวมทั้ง 4 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.18$, $SD=.18$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรมคือกิจกรรมรักษาศีล 5 ($\bar{x}=4.30$, $SD=.24$) รองลงมาคือกิจกรรมใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x}=4.20$, $SD=.34$), กิจกรรมยึดมั่นระเบียบวินัย ($\bar{x}=4.14$, $SD=.32$) และสุดท้ายคือกิจกรรมกตัญญูรู้คุณท่าน ($\bar{x}=4.06$, $SD=.38$) ตามลำดับ

2.2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังการเข้าอบรม

การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ใช้การทดสอบค่าที (Paired-Samples t-test) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย มีปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.26 การเปรียบเทียบระดับคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรมของนักเรียน

กิจกรรม	ผู้เข้าอบรม (n=24)				t	Sig.
	ก่อน		หลัง			
	การเข้าอบรม		การเข้าอบรม			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
รักษาศีล 5	2.76	.32	4.30	.24	-18.39	.00*
กตัญญูรู้คุณท่าน	2.85	.30	4.06	.38	-12.44	.00*
ยึดมั่นระเบียบวินัย	2.66	.27	4.14	.32	-15.84	.00*
ใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต	2.66	.29	4.20	.34	-14.18	.00*
รวม	2.73	.23	4.18	.18	-20.77	.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.26 พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการอบรมทั้งโดยรวมและแต่ละกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่คะแนนค่าเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม

2.3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ต่อการเข้าอบรมกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ต่อการเข้าอบรมกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย มีปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.27 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าอบรมกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ข้อ	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ		
		\bar{x}	SD	แปลผล
1.	วัตถุประสงค์ของการอบรม	4.21	.72	มาก
2.	เนื้อหาของการอบรม	4.08	.77	มาก
3.	รูปแบบของกิจกรรมการอบรม	4.25	.73	มาก
4.	การใช้สื่อประกอบการอบรม	3.92	.83	มาก
5.	ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม	4.13	.85	มาก
6.	วิทยากรในการอบรม	3.92	.71	มาก
7.	สถานที่จัดการอบรม	3.88	.61	มาก
8.	วิธีการวัดและประเมินผลการอบรม	4.04	.75	มาก
9.	ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการประพฤติตน	4.08	.65	มาก
10.	สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้จริง	4.29	.62	มาก
รวม		4.07	.45	มาก

จากตารางที่ 4.27 พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเข้าอบรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.07$, $SD=.45$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้จริง ($\bar{x}=4.29$, $SD=.62$) รองลงมา คือ รูปแบบของกิจกรรมการอบรม ($\bar{x}=4.25$, $SD=.73$) และสุดท้าย คือ สถานที่จัดการอบรม ($\bar{x}=3.88$, $SD=.61$) ตามลำดับ

2.4) สรุปผลการทดลองรูปแบบ

จากการทดลองใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยการให้ความรู้และฝึกอบรมผ่านกิจกรรม 5 อย่าง คือ (1) รักษาศีล 5 (2) กตัญญูรู้คุณท่าน (3) ยึดมั่นระเบียบวินัย และ (4) ใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต พบว่า หลังการอบรมนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าก่อนการอบรม โดยเฉพาะกิจกรรมรักษาศีล 5 และกิจกรรมใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการอบรมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะรูปแบบของกิจกรรมการอบรม และความรู้ที่ได้รับก็จะนำไปเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสม ซึ่งจะเห็นได้จากนักเรียนมีความพึงพอใจข้อนี้สูงที่สุด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ มีประโยชน์และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กวัยรุ่นได้ตามความเหมาะสม

4.10 การจัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปจากผลการวิจัยมาจัดทำเป็นคู่มือเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐมและในจังหวัดอื่น ๆ ที่สนใจ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนต่าง ๆ ประกอบด้วย ความเป็นมาของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ กิจกรรม 4 อย่าง และนิทานชาดก 7 เรื่อง (มีรายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ข)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น” นี้ เป็นการทำวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม จำนวน 113 รูป ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลากด้วยวิธีหยิบบัตรละ 1 ใบ และนำไปที่หยิบบัตรที่เดิม แล้วจับสลากอีกจนครบตามจำนวนที่ต้องการในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 5 รูป โดยเลือกจากตัวแทนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถและเข้าใจในบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัยตามข้อค้นพบได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีอายุพรรษา 5-15 พรรษา ร้อยละ 46.90 มีการศึกษาทางโลกระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 46.00 และมีการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นเอก ร้อยละ 92.10

5.1.2 ผลการวิเคราะห์สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ พบว่า โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.82$, $SD=.54$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{x}=3.98$, $SD=.55$) รองลงมา คือ ด้านเพื่อน ($\bar{x}=3.75$, $SD=.78$) และสุดท้าย คือ ด้านครอบครัว ($\bar{x}=3.72$, $SD=.85$)

5.1.3 ผลการวิเคราะห์คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.75$, $SD=.71$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่า มีคุณสมบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านสืลาจารย์วัตร ($\bar{x}=3.89$, $SD=.77$) รองลงมา

คือ ด้านอุดมการณ์ ($\bar{x}=3.74$, $SD=.80$) และสุดท้าย คือ ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ($\bar{x}=3.62$, $SD=.76$)

5.1.4 ผลการวิเคราะห์บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.41$, $SD=.83$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการให้ความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.85$, $SD=.75$) รองลงมา คือ ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.39$, $SD=.95$) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.23$, $SD=.98$) และสุดท้าย คือ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.17$, $SD=1.03$) ตามลำดับ

5.1.5 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กันในทางบวกมากที่สุด ($r=.412$) รองลงมา คือ ด้านเพื่อน ($r=.315$) และน้อยที่สุด คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($r=.278$) และคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์มีความสัมพันธ์กันในทางบวกมากที่สุด ($r=.798$) รองลงมา คือ ด้านอุดมการณ์ ($r=.695$) และน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อบุคคล ($r=.642$) ตามลำดับ สรุปคือสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นและคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีผลต่อบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

5.1.6 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น พบว่า พระสอนศีลธรรมโรงเรียนต้องให้ความรู้โดยการปลูกฝังให้เด็กรู้จักรักษาศีล 5 มีความกตัญญูกตเวที มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ใ้รู้หน้าที่ของตนเอง การเลือกคบเพื่อน และสามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้จริงตามยุคสมัย ควรจัดให้มีการฝึกอบรมตามโอกาสอันควร เช่น เทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น อย่างต่อเนื่อง และควรเป็นผู้นำในสนับสนุนการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของเด็กวัยรุ่นหรือช่วยสนับสนุนกิจกรรมนั้น ๆ อย่างเต็มที่ ตลอดจนจะต้องสามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่นได้เป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชน

5.1.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล พบว่า

1) **สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์**
ด้านครอบครัว วัยรุ่นขาดความอบอุ่นในครอบครัว เนื่องจากผู้ปกครองมีภาระหน้าที่การงานหรืออาจติดภารกิจอย่างอื่น จึงทำให้ความสัมพันธ์ห่างเหินกับบุตรหลาน ไม่มีเวลาอบรมขัดเกลาหรือรับทราบพฤติกรรม จึงทำให้เด็กขาดความอบอุ่นและกระทำการต่าง ๆ ตามใจตัวเอง และทำให้เกิดปัญหาในสังคม เนื่องจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรืออารมณ์ชั่ววูบ **ด้านเพื่อน** การเลือกคบเพื่อนของวัยรุ่น หากคบเพื่อนที่ดีก็มักจะไม่ค่อยมีปัญหา แต่ถ้าคบเพื่อนไม่ดีปัญหาทางด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ เช่น มั่วสุมกันเสพยาเสพติด ติดเกมส์คอมพิวเตอร์ แข่งรถซึ่งการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร เป็นต้น ก็จะตามมา มีการจับกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามวัย ด้วยการขาดประสบการณ์ในการดำรงชีวิต จึงมักพากันทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมและมีผลกระทบด้านลบต่อสังคม **ด้านสังคมและชุมชน** การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมและชุมชนที่มีวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป รวมไปถึงสื่อที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ตลอดจนวิถีการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย หากไม่มีการควบคุมหรือดูแลอย่างเหมาะสมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็จะทำให้เกิดปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ตามมา

2) **คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ด้านอุดมการณ์** พระสอนศีลธรรมต้องเป็นผู้มีจิตใจตั้งมั่นในการที่จะนำหลักคำสอนที่ถูกต้องในทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้เด็กนักเรียนหรือบุคคลทั่วไปได้ทราบหรือเข้าใจ ไม่ปลอมปนลัทธิแปลกปลอม หรือไสยศาสตร์ พราหมณ์ ฮินดู เพื่อให้เยาวชนได้รับคำสอนที่บริสุทธิ์ ถูกต้อง ไม่สับสน เมื่อนำปฏิบัติจะทำให้เกิดความรักความศรัทธาในหลักธรรมคำสอน และสามารถนำไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ **ด้านสีลาจารวัตร** ต้องมีความสำรวมในสีลาจารวัตรของตนให้เป็นแบบอย่างมีกิริยามารยาทที่ดีงาม เป็นที่น่าเคารพนับถือและเลื่อมใสศรัทธาต่อผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส ผู้ที่มีความเลื่อมใสอยู่แล้วก็มีความเลื่อมใสศรัทธายิ่ง ๆ ขึ้นไป **ด้านความรู้ความสามารถ** จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในวิชาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี หมั่นแสวงหาความรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เร่งสร้างประสบการณ์ให้ตนเองต้องสอนได้ทั้งทางโลกและทางธรรม จึงนับได้ว่าเป็นผู้รู้และมีประสบการณ์อย่างแท้จริง

3) **บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น** ด้านการให้ความรู้ ต้องดูรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของสังคม การที่จะทำให้เด็กเข้าใจในศีลธรรมนั้น ไม่ได้เริ่มที่โรงเรียนเพียงอย่างเดียว จะต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว แล้วเราจึงค่อย ๆ ให้เด็กซึมซับไปที่ละเล็กละน้อย ๆ สอนโดยยกพุทธศาสนสุภาษิตหรือนิทานชาดกต่าง ๆ ขึ้นมาแล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้าสถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน เปรียบเทียบให้เห็นข้อดีข้อเสีย **ด้านการฝึกอบรม** เป็นการ

จำลองสถานการณ์ให้เยาวชนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ควรจัดให้มีกิจกรรมอบรมที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี การปฏิบัติธรรม การให้ทาน การรักษาศีล การนั่งสมาธิเจริญวิปัสสนา เป็นต้น **ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์** ควรสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ และนำหลักธรรมมาบูรณาการให้เข้ากับวิถีชีวิตชนบทรอบมณฑล ประเพณี ต้องสร้างกิจกรรมที่สามารถทำให้เด็กเกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ที่ถูกต้องทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาตามวัดหรือโบราณสถานต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา **ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควรมีการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นที่เป็นเครือข่ายอันประกอบด้วยบ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อขอขบประมาณสนับสนุน และประสานงานหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนเด็กวัยรุ่นแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

4) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ควรจะมีการจัดรูปแบบกิจกรรมการสอนและเผยแพร่หลักธรรมเชิงปฏิบัติการให้เยาวชนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วย เพราะจะทำให้มีความลึกซึ้งและประทับใจอย่างมาก อีกทั้งควรสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกสมาธิและปฏิบัติธรรมร่วมกัน เพื่อเป็นแบบอย่างให้เด็กได้เห็นสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน เป็นการสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาสร้างจิตสาธารณะต่อสังคม

จากประเด็นดังกล่าวมานี้ สามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นจะต้องอาศัยการจัดการที่ดีมีรูปแบบชัดเจนเป็นรูปธรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของกลุ่มวัยรุ่น พระสอนศีลธรรมจะต้องเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยอุดมการณ์ มีสีลาจารวัตรที่งดงาม มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการให้ความรู้ การฝึกอบรม การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และสามารถประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี ตลอดจนต้องมีการเรียนรู้สภาพครอบครัว เพื่อน สังคมและชุมชนของวัยรุ่นด้วย”

5.1.8 ผลการสร้างรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น โดยกำหนดรูปแบบเป็นภาษาอังกฤษคือ **SCOTT MODEL** ซึ่งมีความหมายดังนี้

S = Support หมายถึง การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีบูรณาการกับวิถีชีวิตชนบทรอบมณฑล ประเพณี สร้างสรรค์กิจกรรมที่ทำให้เด็กเกิดจินตนาการ และการทัศนศึกษาตามวัดหรือโบราณสถานที่สำคัญทางศาสนา

Co = Coordinating หมายถึง ความสามารถในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างครูกับนักเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ไม่พึงประสงค์

T = Teaching หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาศีล การสวดมนต์ การฝึกสมาธิ เพื่อกำหนดจิตไม่ให้ฟุ้งซ่าน ตลอดจนสอนให้ตระหนักในการทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตให้ผ่องใส และให้รู้จักคุณค่าแห่งชีวิต รู้ผิดชอบชั่วดี รู้สิ่งควรทำไม่ควรทำ โดยการสอดแทรกพุทธศาสนสุภาษิต และชาดกต่าง ๆ ตลอดจนการให้คำปรึกษาที่ดี

T = Training หมายถึง การฝึกอบรมเกี่ยวกับมารยาทชาวพุทธ การนั่งสมาธิ เจริญภาวนา โดยการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม การปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการจำลองสถานการณ์เพื่อการเรียนรู้

5.1.9 ผลการทดลองและประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ

1) ผลการอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เข้าอบรม มีพรรษาน้อยกว่า 5 พรรษา ร้อยละ 46.70 มีการศึกษาทางโลกต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 42.00 และมีการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นโท ร้อยละ 80.00 และมีคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรม คือ คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนการเข้าอบรมโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.17$, $SD=.57$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านคือด้านการให้ความรู้ ($\bar{x}=3.36$, $SD=.62$) รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม ($\bar{x}=3.19$, $SD=.64$) สุดท้ายคือด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x}=3.08$, $SD=.68$) และด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ($\bar{x}=3.07$, $SD=.60$) ส่วนคะแนนค่าเฉลี่ยหลังการเข้าอบรมโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.87$, $SD=.45$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านคือด้านการให้ความรู้ ($\bar{x}=3.98$, $SD=.47$) รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม ($\bar{x}=3.86$, $SD=.58$) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x}=3.85$, $SD=.62$) และสุดท้ายคือด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ($\bar{x}=3.80$, $SD=.56$) ซึ่งผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ย พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการอบรมทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่คะแนนค่าเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม นอกจากนี้ยังพบว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความพึงพอใจต่อการเข้าอบรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.88$, $SD=.65$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อตามลำดับ คือ ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อ

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่น ($\bar{x}=4.10$, $SD=.84$) รองลงมา คือ การใช้สื่อประกอบการอบรม ($\bar{x}=4.03$, $SD=.80$) และสุดท้าย คือ วัตถุประสงค์ของการอบรม ($\bar{x}=3.57$, $SD=.97$)

2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น พบว่า นักเรียนที่เข้าอบรม เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.00 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 42.00 และมีคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าอบรม คือ คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนการเข้าอบรมโดยรวม ทั้ง 4 กิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.73$, $SD=.23$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมก็พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกกิจกรรมคือกิจกรรมกตัญญูรู้คุณท่าน ($\bar{x}=2.85$, $SD=.30$) รองลงมาคือกิจกรรมรักษาศีล 5 ($\bar{x}=2.76$, $SD=.32$) สุดท้ายคือกิจกรรมยึดมั่นระเบียบวินัย ($\bar{x}=2.66$, $SD=.27$) และกิจกรรมใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x}=2.66$, $SD=.29$) ส่วนคะแนนค่าเฉลี่ยหลังการเข้าอบรมโดยรวมทั้ง 4 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.18$, $SD=.18$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรมคือกิจกรรมรักษาศีล 5 ($\bar{x}=4.30$, $SD=.24$) รองลงมาคือกิจกรรมใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x}=4.20$, $SD=.34$), กิจกรรมยึดมั่นระเบียบวินัย ($\bar{x}=4.14$, $SD=.32$) และสุดท้ายคือกิจกรรมกตัญญูรู้คุณท่าน ($\bar{x}=4.06$, $SD=.38$) ซึ่งผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ย พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการอบรมทั้งโดยรวม และแต่ละกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่คะแนนค่าเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเข้าอบรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.07$, $SD=.45$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้จริง ($\bar{x}=4.29$, $SD=.62$) รองลงมา คือ รูปแบบของกิจกรรมการอบรม ($\bar{x}=4.25$, $SD=.73$) และสุดท้าย คือ สถานที่จัดการอบรม ($\bar{x}=3.88$, $SD=.61$)

5.1.10 ผลการจัดทำคู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น พบว่า คู่มือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ประกอบด้วย ความเป็นมาของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ กิจกรรม 4 อย่าง และนิทานชาดก 7 เรื่อง

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

5.2.1 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ พบว่า โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.82$, $SD=.54$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{x}=3.98$, $SD=.55$)

รองลงมา คือ ด้านเพื่อน ($\bar{x}=3.75$, $SD=0.78$) และสุดท้าย คือ ด้านครอบครัว ($\bar{x}=3.72$, $SD=0.85$) ทั้งนี้อธิบายได้ว่าในปัจจุบันสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นทั้งในด้านสังคม ครอบครัว และเพื่อนล้วนมีความเกี่ยวเนื่องกัน โดยเฉพาะสังคมและวัฒนธรรมนั้นมักจะมีส่วนที่ทำให้วัยรุ่นได้รับอิทธิพลมากกว่าด้านอื่น ๆ เพราะสภาพแวดล้อมเป็นส่วนที่วัยรุ่นจะต้องประสบอยู่เป็นประจำในการดำเนินชีวิตประจำวัน อีกทั้งความเหลื่อมล้ำทางสังคมก่อให้เกิดความแตกต่างกันทั้งด้านความคิดและการดำเนินชีวิต ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงการให้บริการต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนการนำเสนอข่าวสารข้อมูลจากตัวแบบในสังคมหรือทิศทางความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางสังคม ย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น นอกจากนี้เพื่อนก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมต่าง ๆ จากการชักจูงหรือคำแนะนำจากเพื่อน ซึ่งหากรู้จักเลือกคบเพื่อนที่ดีก็มีคุณประโยชน์ แต่หากเลือกคบเพื่อนไม่ดีก็จะมีผลต่อพฤติกรรมในทางไม่ดีเช่นกัน ดังนั้นสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นจึงมีผลก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น⁷² ซึ่งประกอบด้วย 1) อิทธิพลของครอบครัว เนื่องจากเป็นสถาบันแห่งแรกที่อบรมทางด้านจิตใจและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพให้แก่เด็ก ครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของวัยรุ่น ถ้าครอบครัวใดที่พ่อแม่และบุคคลในครอบครัวมีการศึกษาและถ่ายทอดสิ่งที่ดีมีคุณค่ากับเด็ก เด็กก็จะได้รับการซึมซับสิ่งที่ดีมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ แต่เด็กที่เกิดในครอบครัวที่เป็นแบบอย่างในทางตรงข้าม เช่น พ่อ แม่ หรือบุคคลในครอบครัวมีการศึกษาน้อย ยากจน พ่อแม่มีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง เช่น พุดจาหายาบคาย ไม่สุภาพ และมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมเด็กก็จะซึมซับเอาพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องนั้นมาเป็นพฤติกรรมของตนเอง 2) อิทธิพลของเพื่อน การคบเพื่อนมีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตของวัยรุ่นเพราะเพื่อนจะมีอิทธิพลในเรื่องความคิดความเชื่อ ตลอดจนให้คำปรึกษาหรือแนะนำในเรื่องต่าง ๆ และอาจชักจูงไปในทางที่ดีและไม่ดี ดังนั้นการเลือกคบเพื่อนที่ดีจะช่วยแนะนำเรื่องพฤติกรรมในทางที่เหมาะสม เด็กที่รู้จักคบเพื่อนที่ดีมาจากครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดี เด็กก็จะได้เพื่อนที่ดีชักชวนกันทำกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์ เช่น รักเรียน ช่วยเหลือผู้อื่น อยู่ในกรอบระเบียบที่ดีของสังคม และ 3) อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรม อิทธิพลของสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น มีดังนี้ (1) สถานภาพทางสังคม ปัจจุบันสถานภาพทางสังคมไทยมีความเหลื่อมล้ำและช่องว่างทางฐานะทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้นนับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ทำให้มีภาวะคนตกงานช่องว่างระหว่างหารายได้ที่ได้รับระหว่างคนรวยและคนจนมีมากขึ้นการประกอบอาชีพบางอย่างจึงก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง (2) สื่อมวลชน มีอิทธิพลต่อกระแสแนวคิดและทิศทางความเคลื่อนไหวในสังคม การเสนอข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศในทางที่เสื่อมเสีย

⁷²<<https://sites.google.com/site/healtheducation51/bth-thi-2/2-1-paccay-thi-mi-phl-tx-phvtikrrm-thang-phes>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

เช่น การถูกข่มขืนที่ลึงภาพผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออย่างชัดเจน พร้อมบอกรายละเอียดต่าง ๆ ของการกระทำ และ (3) อิทธิพลของวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิตที่คนสร้างขึ้น และปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป วัฒนธรรมจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโดยมีความเชื่อทางศาสนาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากของวัฒนธรรมในแต่ละสังคม และสอดคล้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น ดังที่ **บุษบาณ์ ญาณสมเด็จ**⁷³ กล่าวไว้ในข้อหนึ่งว่า ความผูกพันในครอบครัวก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น เนื่องจากความผูกพันในครอบครัวเป็นความรู้สึกใกล้ชิดต่อบิดามารดา การรับรู้ถึงการดูแลเอาใจใส่ที่ได้รับจากครอบครัว การมีความพึงพอใจต่อสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวรวมถึงความรู้สึกว่ามีความสำคัญเป็นที่รักและต้องการของครอบครัว ทั้งนี้ครอบครัวที่มีบุตรเป็นวัยรุ่นต้องมีความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการในช่วงวัยรุ่นด้วย หากครอบครัวไม่เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็จะมีผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความผูกพันทางด้านจิตใจที่มีต่อกัน ทำให้วัยรุ่นชอบอยู่คนเดียวมากกว่าอยู่กับครอบครัวและมีแนวโน้มที่จะทำตามกลุ่มเพื่อนและมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ อีกประการหนึ่งคือการรับรู้บรรทัดฐานกลุ่ม ในระยะวัยรุ่นเพื่อนจะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องเพศและการมีเพศสัมพันธ์ซึ่งเพื่อนสนิทมักจะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ เพราะเพื่อนในกลุ่มเดียวกันมักมีลักษณะคล้ายกัน และมีอายุใกล้เคียงกัน และอิทธิพลจากตัวแบบในสังคมหรือเพื่อนในกลุ่มเดียวกันมีผลต่อพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพของวัยรุ่นได้เช่นกัน

5.2.2 คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.75$, $SD=.71$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านศีลาจารวัตร ($\bar{x}=3.89$, $SD=.77$) รองลงมา คือ ด้านอุดมการณ์ ($\bar{x}=3.74$, $SD=.80$) และสุดท้าย คือ ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ($\bar{x}=3.62$, $SD=.76$) ทั้งนี้อธิบายได้ว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นจะต้องเป็นผู้ที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติของการเป็นผู้สอนที่ดีทั้งในแง่ของวิชาและจรรยาจะต้องเป็นผู้ที่มีทั้งความรู้และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่วัยรุ่น สามารถที่จะสั่งสอนแนะนำให้วัยรุ่นได้ปฏิบัติตามให้เกิดผลเป็นที่ประจักษ์มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวัยรุ่นให้เป็นไปในทางที่ดีได้ โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีศีลาจารวัตรที่งดงามเป็นแบบอย่าง มีอุดมการณ์ มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ที่ดีในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีเทคนิคเฉพาะตัวที่ดีในการสอน ตลอดจนสามารถแนะนำบุคคลอื่นให้นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

⁷³บุษบาณ์ ญาณสมเด็จ, “พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น”,

<<http://www.sahavicha.com/?name=knowledge&file=readknowledge&id=388>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

จริง ดังนั้นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงต้องมีคุณสมบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติขั้นพื้นฐานของพระสอนศีลธรรมในฐานะของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา⁷⁴ ซึ่งประกอบด้วย **1) อุตมการณ์** คือ มีเป้าหมายในการบวชที่ชัดเจน มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น ตั้งใจปฏิบัติธรรม ผูกพันตนเอง มุ่งพระนิพพาน และเผยแผ่ธรรมะแก่บุคคลอื่น บำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านตามโอวาทของพระบรมศาสดา การมีอุตมการณ์ถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะหากไม่มีอุตมการณ์อันมั่นคง เมื่อทำงานไปแล้วประสบปัญหาใด ๆ ก็เกิดความท้อถอย เบื่อหน่าย มักจะทำงานไปไม่ได้ตลอด จนถึงกับลาสิกขา หรือมีเป้าหมายที่เบี่ยงเบนไป เช่น แทนที่จะมุ่งไปนิพพานกลับมุ่งแสวงหาลาภสักการะ เป็นต้น **2) สีลาจารวัตรตรงดงาม** ด้วยการสำรวมกาย วาจา ใจ ให้เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา ต้องพยายามรักษาศีลและอาจารย์ของตนให้ดี ไม่ให้เผลอลงไปในทางที่เสื่อมได้ ทั้งต้องหมั่นเตือนตนอยู่เสมอว่ากิจหลักของสงฆ์คือการปราบกิเลสในตัวเพื่อมุ่งพระนิพพานนั้น เรายังทำไม่สำเร็จ จึงต้องมีสติระมัดระวังตั้งใจฝึกตัวเองต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง **3) ความรู้ความสามารถ** ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องมีความรู้ทั้งพระปริยัติธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา จะต้องรู้หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาอย่างดี มีความรอบรู้ที่กว้างขวาง รู้จักโลก เข้าใจโลก สามารถแนะนำบุคคลอื่นให้นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ แนะนำการปฏิบัติธรรมได้ นอกจากนี้คำสอนที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่าเป็นคุณสมบัติของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นลักษณะความประพฤติที่แสดงถึงคุณสมบัติภายในและภายนอก ได้แก่ (1) การไม่กล่าวร้ายใคร คำพูดเป็นสมบัติขั้นสำคัญสำหรับนักเผยแผ่ จะต้องเป็นไปเพื่อการไม่กล่าวร้าย ให้ร้ายผู้อื่น (2) การไม่ทำร้ายใคร การไม่ทำร้าย ก็เช่นเดียวกัน ถือว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญที่นักเผยแผ่จะต้องคำนึงเสมอ (3) การสำรวมสังวรในพระปาติโมกข์ ปาติโมกข์ หรือปาฏิโมกข์ ซึ่งหมายถึงศีล หรือข้อกำหนดความประพฤติสำหรับพระภิกษุสงฆ์ (4) เป็นผู้รู้จักประมาณในภัตตาหาร หมายถึง การรับประทานอาหารอย่างพอดีกับร่างกาย ไม่ให้อิ่มเกินไป การรู้จักบริโภคอุปโภคอย่างพอเพียง ซึ่งข้อนี้เทียบได้กับกระแสพระราชดำรัสเรื่อง “ความพอเพียง” ได้อย่างตรงกันพอดี (5) อาศัยอยู่ในที่นอนที่หนึ่งอันสงัด หมายถึง การอยู่ในที่ซึ่งมีความสงบ อยู่ในมุมที่ไม่มีเสียงอึกทึกคึกโครมเหมาะแก่การสร้างสมาธิได้ง่าย (6) การประกอบความเพียรในอธิจิต หมายถึง การรู้จักใช้เวลาในการทำความเพียรทางจิต ได้แก่ การทำสมาธิ ภาวนานั่นเอง เป็นการหมั่นสำรวจจิตตนเองไม่ให้จิตตกไปสู่กระแสกิเลสจนไม่รู้จักตนเอง ไม่ปล่อยให้ความโลภ โกรธ หลง เข้าครอบงำจิตอยู่ตลอดเวลา

⁷⁴ที่.ม. 10/90/50-51.

5.2.3 บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.41$, $SD=.83$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการให้ความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.85$, $SD=.75$) รองลงมา คือ ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.39$, $SD=.95$) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.23$, $SD=.98$) และสุดท้าย คือ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.17$, $SD=1.03$) ตามลำดับ ทั้งนี้อธิบายได้ว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจากการเข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งเป็นการให้ความรู้แก่นักเรียนทั้งในด้านพระพุทธศาสนาและการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม อยู่ในกรอบวินัยของนักเรียน โดยการสอนให้รู้จักรักษาศีล ให้มีความกตัญญูกตเวที รู้จักละอายต่อบาป นอกจากนี้พระสอนศีลธรรมยังสามารถที่จะรับฟังปัญหาและคอยแนะนำสั่งสอนตลอดจนให้คำอธิบายตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวัยรุ่นให้รับรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการฝึกอบรมซึ่งพระสอนศีลธรรมจะมีบทบาทบ้างตามเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ โดยผ่านการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้กลุ่มวัยรุ่นมีส่วนร่วม เช่น การเข้าค่ายคุณธรรม เป็นต้น เพื่อเป็นการฝึกฝนอบรมและปลูกฝังให้วัยรุ่นในพื้นที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมและรู้จักนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ตามสมควร และมีการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์บ้างในบางโอกาส เช่น การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ ให้แก่กลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณบางส่วนเพื่อการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นบางครั้ง เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่กลุ่มวัยรุ่นในชุมชน หรืออาจจะเป็นการประสานงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้พระสอนศีลธรรมมีบทบาทมากในเรื่องการให้ความรู้ แต่ในประเด็นการฝึกอบรม การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ยังอยู่แค่ระดับปานกลาง เพราะยังไม่สามารถทำได้เต็มที่ เนื่องจากเวลาและสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังที่ **กรมการศาสนา**⁷⁵ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ เข้าไปอบรมสั่งสอนนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังหลักธรรมทางศาสนาแก่นักเรียนจนเกิดความรู้คู่คุณธรรม

⁷⁵กรมการศาสนา, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2555), หน้า 3.

ด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน นำหลักธรรมคำสอนเข้าสู่สถานศึกษา ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศ และให้การอบรมแก่ประชาชนพร้อมกันด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูประสิทธิ์วรกิจการ (ณรงค์ ธรรมสุนทรโร) (2555)**⁷⁶ เรื่อง “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกรณีศึกษา อำเภอคลอง จังหวัดแพร่” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ในการพัฒนาชุมชนและปลูกฝังความมีคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนแล้ว พระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นด้วย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาและการอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับภาพลักษณ์แห่งความดี ความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อส่งเสริมการให้การศึกษา ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน เป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการให้ความรู้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความคาดหวังให้พระสงฆ์ให้ความรู้ในทางธรรม และด้านการฝึกอบรมข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดฝึกอบรมเฉพาะด้านแก่เยาวชนในพื้นที่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ให้การสนับสนุนพื้นที่บริเวณวัด แก่เยาวชนเพื่อจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ระพีณ ชูชื่น**⁷⁷ (2533) เรื่อง “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านการสั่งสอนอบรมทางด้านจริยธรรมของนักเรียนภายในสถานศึกษา พระสงฆ์ส่วนมากเคยเข้ามาสั่งสอนอบรมทางด้านจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน และพระสงฆ์ให้การสั่งสอนอบรมแก่นักเรียน

⁷⁶พระครูประสิทธิ์วรกิจการ (ณรงค์ ธรรมสุนทรโร), “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกรณีศึกษา อำเภอคลอง จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2555.

⁷⁷ระพีณ ชูชื่น, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 2533.

มากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง วิธีการส่งสอนอบรมของพระสงฆ์ ส่วนมากเข้ามาเป็นครูสอนจริยศึกษาประจำในโรงเรียน รองลงมาคือเป็นวิทยากรรับอาราธนามาแสดงธรรมเทศนา หรือแสดงปาฐกถาธรรมในโรงเรียนตามโอกาสพิเศษ เช่น วันไหว้ครู เนื้อหาทางจริยธรรมที่พระสงฆ์ส่งสอนอบรมในโรงเรียนที่ตรงกับคุณธรรม 30 ประการ คือ เรื่องความเมตตา กรุณา มากที่สุด รองลงมา มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ การสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา พระสงฆ์ส่วนมากเคยมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกับโรงเรียน กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่พระสงฆ์เข้าร่วมมากที่สุดคือกิจกรรมในวันวิสาขบูชา รองลงมาคือวันอาสาฬหบูชา พระสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกับโรงเรียน โดยเป็นผู้ให้ความร่วมมือแก่คณะครู-อาจารย์และผู้จัดมากที่สุด การสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมภายในสถานศึกษา พระสงฆ์ส่วนมากมีส่วนร่วมในกิจกรรม กิจกรรมที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการจัดมากที่สุดคือรายการตอบปัญหาทางจริยธรรมในโอกาสพิเศษของโรงเรียน รองลงมาคือโครงการอบรมศีลธรรมนักเรียนภาคฤดูร้อน บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรม พระสงฆ์ส่วนมากให้ความร่วมมือกับคณะครู-อาจารย์ผู้จัด และรองลงมาคือให้คำแนะนำแก่คณะครู-อาจารย์ผู้จัด การสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมภายนอกสถานศึกษา พระสงฆ์ส่วนมากเคยจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนนอกสถานศึกษา กิจกรรมที่พระสงฆ์จัดขึ้นเป็นส่วนมากคือโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน วิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม พระสงฆ์ส่วนมากจะให้คำแนะนำปรึกษาแก่คณะครู-อาจารย์ผู้จัด (2) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาจริยศึกษาในโรงเรียน พระสงฆ์ส่วนมากเคยให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางด้านจริยศึกษาแก่นักเรียน โดยพระสงฆ์จะให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนเกี่ยวกับปัญหาทางด้านจริยศึกษาที่ตรงกับคุณธรรม 30 ประการ ในเรื่องความกตัญญู กตเวทิตา มากที่สุด รองลงมาคือความเมตตา กรุณา อุเบกขา การให้คำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาทั่วไป พระสงฆ์ได้ให้คำแนะนำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ คือปัญหาครอบครัว ที่ให้คำแนะนำปรึกษามากที่สุดเกี่ยวกับเรื่องสภาพแวดล้อมทางบ้านไม่ดี เช่น มีแหล่งมั่วสุมการพนัน มีขโมย ปัญหาทางการเรียนที่ให้คำแนะนำปรึกษามากที่สุดคือเรื่องนักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน ปัญหาทางการเงิน ที่ให้คำปรึกษามากที่สุดคือเรื่อง การขาดทุนทรัพย์ในการเรียน ปัญหาสุขภาพที่ให้คำแนะนำปรึกษามากที่สุดคือเรื่องนักเรียนมีความบกพร่องทางด้านร่างกาย เช่น สายตา วิธีการให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา โดยส่วนมากวิธีที่พระสงฆ์ปฏิบัติมากที่สุดคือการให้คำแนะนำปรึกษาที่วัด เมื่อ นักเรียนไปปฏิบัติกิจกรรมที่วัด รองลงมาคือให้คำแนะนำปรึกษาที่โรงเรียนเมื่อคณะครู-อาจารย์ นิมนต์ไป และ 3) ด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พระสงฆ์ส่วนมากเคยมีส่วนร่วมในการชักชวนสมาชิกในชุมชนให้เข้าร่วมกิจกรรมทาง จริยธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยมีพระสงฆ์ที่ให้การชักชวนเป็นบางครั้ง กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาที่พระสงฆ์ให้การชักชวนแก่สมาชิกในชุมชนมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมวันวิสาขบูชา และรองลงมาคือวันมาฆบูชา และวัน

อาสาพหุวิชา กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาพิธีของโรงเรียนที่พระสงฆ์ให้การชักชวนแก่สมาชิกมากที่สุดคือการตักบาตร รองลงมาคือการฟังเทศน์ กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนที่พระสงฆ์ให้การชักชวนแก่สมาชิกส่วนมากคือพิธีพุทธมาฆะ รองลงมาคือการบรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อน วิธีการที่พระสงฆ์ใช้ในการชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดคือการบอกกล่าวแก่สมาชิกในชุมชนที่วัด เมื่อสมาชิกในชุมชนมาประกอบกิจกรรมทางศาสนาที่วัด

5.2.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กันในทางบวกมากที่สุด ($r=.412$) รองลงมา คือ ด้านเพื่อน ($r=.315$) และน้อยที่สุด คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ($r=.278$) ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นนั้นครอบครัวจะมีบทบาทสำคัญที่สุด เนื่องจากมีความใกล้ชิดคุ้นเคยมากที่สุด เป็นหน่วยที่เป็นจุดเริ่มต้นของการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังพฤติกรรมขั้นพื้นฐานของวัยรุ่น หากพื้นฐานการเลี้ยงของครอบครัวดีมีความอบอุ่น ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของวัยรุ่น แต่ตรงกันข้ามหากครอบครัวขาดความอบอุ่นก็ย่อมส่งผลให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ นอกจากนี้ครอบครัวแล้วเพื่อนก็มีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มวัยรุ่นพอสมควร เนื่องจากการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่วัยรุ่นมักจะทำติดเพื่อนและทำตามแบบเพื่อน จึงถือได้ว่าเพื่อนเป็นสถานภาพหนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น อีกทั้งสังคมและวัฒนธรรมก็มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมของวัยรุ่น เนื่องจากวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่ก็มักจะเป็นไปตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมหรือชุมชนที่วัยรุ่นอาศัยอยู่ ดังนั้นสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นทั้งด้านครอบครัว เพื่อน และสังคม วัฒนธรรม จึงสัมพันธ์กันกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ นอกจากนี้คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ก็มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์มีความสัมพันธ์กันในทางบวกมากที่สุด ($r=.798$) รองลงมา คือ ด้านอุดมการณ์ ($r=.695$) และน้อยที่สุด คือ ด้านสีลาจารวัตร ($r=.642$) ตามลำดับ ทั้งนี้อธิบายได้ว่าคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ อุดมการณ์ และสีลาจารวัตร หรือความประพฤติปฏิบัติ นั้น มีส่วนสำคัญในการที่จะเข้าไปสอนหรือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่น เนื่องจากคุณสมบัติเหล่านี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงมาตรฐานของพระที่เข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งจะต้องปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และพร้อมที่จะรับฟังและนำหลักคำสอนไปประพฤติปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีที่ถูกต้องและเหมาะสมได้ ดังนั้นคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนดังกล่าวมานี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลทำให้เด็ก

สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดกิจเมธี ดิग्ขวีโร (เพื่อนฝูง)⁷⁸** (2555) เรื่อง “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในเขตตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ควรปรับปรุงบทบาทของตนในเรื่องของการเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านจริยธรรมให้สมาชิกในสังคม เกิดการยอมรับและเลื่อมใส ซึ่งจะทำให้การสั่งสอนอบรมของพระสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

5.2.5 ผลการทดลองและประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ผ่านการอบรมการใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้นกว่าตอนที่ยังไม่ได้อบรม ทั้งในด้านการให้ความรู้ การฝึกอบรม การจัดและสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้มีการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับรูปแบบการสอนและฝึกอบรมเด็ก ตลอดจนรู้แนวทางในการนำหัวข้อหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ไปใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่นในโรงเรียนที่ทำหน้าเข้าไปสอนได้อย่างถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กได้ตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้จากการนำรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการฝึกอบรมตามกิจกรรม 5 อย่าง คือ (1) รักษาศีล 5 (2) กตัญญูรู้คุณท่าน (3) ยึดมั่นระเบียบวินัย และ (4) ใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต พบว่า หลังการอบรมนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าก่อนการอบรม โดยเฉพาะกิจกรรมรักษาศีล 5 และกิจกรรมใฝ่ใจซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของศีล 5 ได้รู้ซึ่งถึงความกตัญญูกตเวทิต่างที่จะต้องฝึกให้มีในตน เพราะเป็นเครื่องหมายของคนดี ได้ฝึกระเบียบวินัย และได้ฝึกฝนจิตใจในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต จึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการอบรมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะรูปแบบของกิจกรรมการอบรม และความรู้ที่ได้รับก็สามารถที่จะนำไปเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมต่อไปได้

⁷⁸พระครูปลัดกิจเมธี ดิग्ขวีโร (เพื่อนฝูง), “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในเขตตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2555.

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปผลเป็นข้อเสนอแนะ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ ควรกำหนดนโยบายให้ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่น โดยนำรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการให้ความรู้ การฝึกอบรม โดยใช้กิจกรรมที่สร้างสรรค์ และกระบวนการของเครือข่ายภาคประชาสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ทุกหน่วยงานมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ คือ

1) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรนำรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนี้ไปใช้และปรับปรุงบทบาทในด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นอย่างทั่วถึงครอบคลุมทุกภาคส่วน

2) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรนำรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนี้ไปใช้อย่างจริงจังโดยเฉพาะการให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นอย่างทั่วถึง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นของวัยรุ่น

3) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้และจัดฝึกอบรมแก่วัยรุ่นโดยใช้กิจกรรมตามรูปแบบนี้ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ถูกต้องอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่น

2) ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่วัยรุ่นโดยการใช้ภาคประชาสังคม “บวร” เป็นฐาน

3) ควรวิจัยเกี่ยวกับบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของวัยรุ่นในยุคโลกาภิวัตน์

บรรณานุกรม

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. พระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535.

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

การศาสนา, กรม. คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2548.

งามพิศ สัตย์สงวน. “การจัดระเบียบสังคม” ในสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2535.

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

_____. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2543.

ชัยพร วิชชาวุธ. มุสสารจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิต, 2541.

ณรงค์ เส็งประชา. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2530.

ถวิล ธาราโกชน และศรัณย์ ดำริสุข. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ,

2543.

ทัศนีย์ ทองสว่าง, รศ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2549.

ทัศนีย์ สุภเมธี. หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการ

สอนวิทยาลัยครุชนบุรี, 2531.

ทิตยา สุวรรณชฎ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2547.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ, รองศาสตราจารย์. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS.

พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: บิสมิเนสอาร์แอนด์ดี, 2551.

ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ. เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา. นครปฐม:

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม. จิตวิทยาสังคม. ภูเก็ต: ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์, 2524.

- ประภาศรี สีหอำไพ. **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ประภาส ศิลปรัศมี. **บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล**. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน, 2529.
- ประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, สำนักงาน. **คู่มือฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบหน่วยบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์**.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย. **งานปฐมนิเทศพระธรรมวิทยากร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุรวัดณ์, 2542.
- เมธาวี อุดมธรรมมานุภาพ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. และคณะ. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2544.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546.
- รุ่งทิวา จักรกร. **การเรียนมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2526.
- วันัดดา ปิยะศิลป์. **ครอบครัวกับวัยรุ่น การพัฒนาครอบครัว**. กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539.
- วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. **แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้อัตโนมัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2540.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่เขตตรวจราชการที่ 6 และ 7 ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ**, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2549
- สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา, 2520.
- _____. **จิตวิทยาเกร (Psychology of Juvenile Delinquency)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิชย์ จำกัด, 2541.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2545.
- แสง จันทร์งาม. **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กมลการพิมพ์, 2526.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. **โครงการอบรมครูพระช่วยสอนวิชาจริยศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2533.
- อรุณ รักธรรม. **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2546.
- อุทัย หิรัญโต. **สังคมวิทยาประยุกต์**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2530.

2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

กิจเมธี ดิคุขวีโร, พระครูปลัด (เพื่อนฝูง). “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในเขตตำบลดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

ชุติมา คูหาทอง. “การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทงานอนามัยแม่และเด็กและงานวางแผนครอบครัวแม่ตัวอย่างที่อบรมแล้วในจังหวัดขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

ประสิทธิ์วีรการ, พระครู (ณรงค์ ธมมสุนทรโร). “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนกรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

ปราณี หมอนทอง. “ทิศทางการพึ่งตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป”. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ระพีณ ชูชื่น. “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ศักดิ์ชัย คำชู. “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร: ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2550.

สิรฎา บุญกาญจน์วนิษา. “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 4 ส ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548.

สุนทร ทองคง. “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.

3) บทความจากวารสาร

โสภา สปิลงมันท์. “รูปแบบครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย”. วารสารต่อต้านยาเสพติด. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2536) : 19.

4) บทความจากเว็บไซต์

“บรรยายสรุปจังหวัดนครปฐม ปี 2555”,

<<http://123.242.156.6/Nakhonpathom/file/Recapitulate2555.pdf>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2557)

บุษบาณี ญาณสมเด็จ, “พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น”,

<<http://www.sahavicha.com/?name=knowledge&file=readknowledge&id=388>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

“ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ลูกก่อนสายเกินไป”, คอลัมน์ พ่อแม่ปลูกปลูกรัก,

<<http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9560000146885>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2558)

พิมพ์วรรณ แกมรัตน์, “บทบาทของศูนย์คุณธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชน : กรณีศึกษาโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การปลูกฝังคุณธรรมโดยการมีส่วนร่วม โรงเรียนวัดละมุด จังหวัดนครปฐม”, รายงานการวิจัย,

<www.crs.mahidol.ac.th/news/minithesis/2551/025.doc> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

“สถิติการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร”, 12 กุมภาพันธ์ 2557,

<<http://www.naewna.com/local/90108>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

สำราญ ศรีคำมูล, ดร. “จริยธรรม”.

<http://www.baanjomyut.com/library_3/extension-2/ethics/01.html> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2558)

<<http://www.coc.nida.ac.th/node.8522>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557)

<http://mbukruphra.com/plugin.php?id=aiview_dzx:pages&do=contact> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

<<http://www.nakhonpathom.go.th/npt/index.php/component/content/article/80-2013-12-10-14-33-12/858-61-679>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

<<http://www.nakhonpathom.go.th/npt/index.php/component/content/article/80-2013-12-10-14-33-12/1016-61-837>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

<<http://putruksa.blogspot.com/2013/08/blog-post.html>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

<<http://www.riskcomthai.org/th/news/region-detail.php?id=32192&pcid=76&pcpage=20>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558)

<<https://sites.google.com/site/healtheducation51/bth-thi-2/2-1-paccay-thi-mi-phl-tx-phvtikrrm-thang-phes>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

5 เอกสารอื่น ๆ

ราชกิจจานุเบกษา, ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกตาม กรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2556, เล่ม 131, ตอน 41 ง , 4 มีนาคม พ.ศ. 2557, หน้า 1.

รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย, หน้า 2-11.

สภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, “พระราชดำรัสในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2542 การวิเคราะห์คุณธรรม 4 ประการ”, พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2543, (อัดสำเนา).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

1. พระครูศรีปริยัติคุณากรณ์, ผศ.ดร.

วุฒิการศึกษา Ph.D. (Buddhist Studies) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ประเทศอินเดีย
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสน์ศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
จังหวัดนครปฐม

2. พระสมชาย กิตติญาโณ, ดร.

วุฒิการศึกษา Ph.D. (Buddhist Studies) มหาวิทยาลัยมคธ ประเทศอินเดีย
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
จังหวัดนครปฐม

3. พระพงษ์ศิริ สิริสมปโน

วุฒิการศึกษา ศน.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน เจ้าหน้าที่โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
จังหวัดนครปฐม

4. นางสาวปราณี อังติลาหนท์

วุฒิการศึกษา ศน.ม. (พุทธศาสน์ศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน ครู คศ.3 (วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ)
โรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์
ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

5. นางสุดารัตน์ เกิดบัวเพชร

วุฒิการศึกษา ศน.ม. (พุทธศาสน์ศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน ครูชำนาญการ 1 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์
ตำบลท่าข้าม อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

ภาคผนวก ข
เครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

คำชี้แจง

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ()
หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำไปวิเคราะห์
เพื่อนำผลการวิจัยไปแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ให้ดียิ่งขึ้น
ต่อไป

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 บัณฑิตส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ตอนที่ 3 คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ตอนที่ 4 บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

ดร.วิญญู กิณะเสน

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยญาณสังวร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สำหรับผู้วิจัย

เลขที่แบบสอบถาม.....

1 2 3

 4

1. อายุพรรษา.....พรรษา

2. ระดับการศึกษาทางโลก

1 () ต่ำกว่าปริญญาตรี

2 () ปริญญาตรี

5

3 () สูงกว่าปริญญาตรี

3. ระดับการศึกษาทางธรรม

1 () นักธรรมชั้นตรี

2 () นักธรรมชั้นโท

6

3 () นักธรรมชั้นเอก

ตอนที่ 2 สถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ท่านคิดว่าสถานภาพความสัมพันธ์ของวัยรุ่นตามข้อความต่อไปนี้ มีผลก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อยู่ในระดับใด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการมีผล					สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ด้านครอบครัว							
1)	การดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว						7 ☐
2)	ความรักความอบอุ่นและความผูกพันในครอบครัว						8 ☐
3)	การปลุกฝังและถ่ายทอดพฤติกรรมกันในครอบครัว						9 ☐
4)	การประพฤติที่เป็นแบบอย่างของครอบครัว						10 ☐
5)	การส่งเสริมและสนับสนุนทางการศึกษาของครอบครัว						11 ☐
2. ด้านเพื่อน							
1)	การเลือกคบเพื่อนของวัยรุ่น						12 ☐
2)	การชักจูงจากเพื่อน						13 ☐
3)	การให้คำปรึกษาหรือแนะนำจากเพื่อน						14 ☐
4)	การแสวงหาความเป็นตัวของตัวเองและต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน						15 ☐
5)	ความคิดความเชื่อต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลเพื่อน						16 ☐

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการมีผล					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม							
1)	สถานภาพทางสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำ						17 ☐
2)	สิ่งแวดล้อมที่ง่ายต่อการเข้าถึงแหล่งบริการต่าง ๆ						18 ☐
3)	อิทธิพลจากตัวแบบในสังคมหรือทิศทางความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในสังคม						19 ☐
4)	การเสนอข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมในทางที่เสื่อมเสีย						20 ☐
5)	ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร						21 ☐

ตอนที่ 3 คุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านคิดว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีคุณสมบัติตามข้อความต่อไปนี้ อยู่ในระดับใด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับคุณสมบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ด้านอุดมการณ์							
1)	มีเป้าหมายในการบวชที่ชัดเจน						22 ☐
2)	มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น						23 ☐
3)	ตั้งใจปฏิบัติธรรม ฝึกฝนตนเอง มุ่งพระนิพพาน						24 ☐
4)	เผยแผ่ธรรมะแก่บุคคลอื่น						25 ☐
5)	บำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านตามโอวาทของพระบรมศาสดา						26 ☐
2. ด้านสีลาจารวัตร							
1)	การสำรวมกายวาจาใจให้เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา						27 ☐
2)	รักษาศีลและอาจาระของตนให้ดีไม่ให้เกิดมลทินไปในทางที่เสื่อม						28 ☐
3)	มีความสะอาดทั้งด้านร่างกายและเครื่องแต่งกาย						29 ☐
4)	มีสติระมัดระวังและหมั่นเตือนตนอยู่เสมอ						30 ☐
5)	มีความรับผิดชอบสูง ไม่ทิ้งธุระ						31 ☐

ข้อที่	ข้อความ	ระดับคุณสมบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
3. ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์							
1)	มีความรู้ทั้งพระปริยัติธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติ						32 ☐
2)	มีความรอบรู้ที่กว้างขวาง รู้จักโลก เข้าใจโลก						33 ☐
3)	มีความตื่นตัวช่างสังเกตและเฝ้าหาความรู้ใหม่ ๆ เสมอ						34 ☐
4)	ฉลาดในการใช้เทคนิคอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการสอน						35 ☐
5)	สามารถแนะนำบุคคลอื่นให้นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้						36 ☐

ตอนที่ 4 บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ท่านคิดว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นตามข้อความต่อไปนี้ อยู่ในระดับใด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับบทบาท					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ด้านการให้ความรู้							
1)	ให้ความรู้ทางธรรม เช่น เรื่องศีล 5 ความกตัญญูกตเวที ความละเอียดรอบาป สติ และการระลึกได้ เป็นต้น แก่กลุ่มวัยรุ่นได้อย่างชัดเจน						37 ☐
2)	สามารถให้คำแนะนำหรือจัดหาความรู้เกี่ยวกับทางโลกในเรื่องที่กลุ่มวัยรุ่นข้องใจสงสัยหรือต้องการได้ เช่น การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยจากพฤติกรรมเสี่ยง เป็นต้น						38 ☐
3)	รับฟังปัญหาและสามารถแนะนำสั่งสอนให้คำอธิบายตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวัยรุ่นได้						39 ☐
4)	สามารถตอบคำถามและอธิบายในสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้กลุ่มวัยรุ่นได้รู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้						40 ☐
5)	ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่ได้รับจากครูพระสอนศีลธรรมสามารถเป็นข้อมูลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวัยรุ่นได้						41 ☐

ข้อที่	ข้อความ	ระดับบทบาท					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
2. ด้านการฝึกอบรม							
1)	จัดการฝึกอบรมให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่อย่างทั่วถึง						42 ☐
2)	มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์						43 ☐
3)	จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้กลุ่มวัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น						44 ☐
4)	จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเพื่อการฝึกฝนและพัฒนาตนเองให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่						45 ☐
5)	จัดการบรรพชาอุปสมบทให้แก่กลุ่มวัยรุ่นเพื่อให้ได้เข้ารับการศึกษาและการฝึกอบรมตามหลักธรรม						46 ☐
3. ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์							
1)	ให้การสนับสนุนพื้นที่วัดแก่กลุ่มวัยรุ่นในการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เช่น การแสดงดนตรี การร้องเพลง การแสดงงานฝีมือ เป็นต้น						47 ☐
2)	ส่งเสริมให้กลุ่มวัยรุ่นใช้พื้นที่วัดเพื่อการกีฬาและการนันทนาการ ตลอดจนเพื่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์						48 ☐
3)	สนับสนุนงบประมาณบางส่วนเพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมของกลุ่มวัยรุ่น						49 ☐
4)	ให้ความร่วมมือในกิจการงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวัยรุ่น เช่น อุปกรณ์ สถานที่ บุคลากร เป็นต้น						50 ☐
5)	เป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมของชุมชนที่เน้นการให้กลุ่มวัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วม						51 ☐
4. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง							
1)	เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เป็นต้น ในการให้ความรู้แก่กลุ่มวัยรุ่นในเรื่องต่าง ๆ						52 ☐
2)	เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่						53 ☐

ข้อที่	ข้อความ	ระดับบทบาท					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
3)	เป็นผู้ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้การดูแลช่วยเหลือกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่จากปัญหาที่เกิดขึ้น						54 ☐
4)	เป็นผู้ประสานงานด้านสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่กลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น						55 ☐
5)	เมื่อกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่เกิดปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือจากพระสอนศีลธรรมเพื่อเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้						56 ☐

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

1) ด้านการให้ความรู้.....

.....

.....

.....

2) ด้านการฝึกอบรม.....

.....

.....

.....

3) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์.....

.....

.....

.....

4) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....

.....

.....

.....

1.3) ด้านสังคมและชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) ท่านคิดว่าคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรเป็นอย่างไรบ้าง
ในประเด็นดังต่อไปนี้

1.1) ด้านอุดมการณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2) ด้านสีลาจารวัตร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.3) ด้านความรู้ความสามารถและประสบการณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.4) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับบทบาทการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขออนุโมทนาขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

ดร.วิญญู กิณะเสน

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยญาณสังวร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบประเมินโครงการ

การใช้รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

คำชี้แจง

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ()
หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ตามความพึงพอใจของท่านต่อรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ใน
กลุ่มวัยรุ่น

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผล
ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สำหรับผู้วิจัย

เลขที่แบบสอบถาม.....

1 2 3

1. อายุพรรษา.....พรรษา

4

2. ระดับการศึกษาทางโลก

1 () ต่ำกว่าปริญญาตรี

2 () ปริญญาตรี

5

3 () สูงกว่าปริญญาตรี

3. ระดับการศึกษาทางธรรม

1 () นักธรรมชั้นตรี

2 () นักธรรมชั้นโท

6

3 () นักธรรมชั้นเอก

ตอนที่ 2 รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผล ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ท่านมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ในระดับใด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	วัตถุประสงค์ของการอบรม						7 ☐
2	เนื้อหาของอบรม						8 ☐
3	กิจกรรมของอบรม						9 ☐
4	การใช้สื่อประกอบการอบรม						10 ☐
5	ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม						11 ☐
6	วิทยากรในการอบรม						12 ☐
7	สถานที่จัดการอบรม						13 ☐
8	วิธีการวัดและประเมินผลการอบรม						14 ☐
9	ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่วัยรุ่น						15 ☐
10	สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง						16 ☐

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

ดร.วิญญู กิณะเสน

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยญาณสังวร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบประเมินโครงการ

กิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

คำชี้แจง

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ()
หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ตามความพึงพอใจของท่านต่อกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ใน
กลุ่มวัยรุ่น

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 กิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผล
ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สำหรับผู้วิจัย

เลขที่แบบสอบถาม.....

1 2 3

1. เพศ

1 () ชาย

2 () หญิง

4

3. ระดับชั้นเรียน

1 () มัธยมศึกษาปีที่ 1

2 () มัธยมศึกษาปีที่ 2

5

3 () มัธยมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 2 กิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผล ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น

ท่านมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยรุ่น ในระดับใด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	วัตถุประสงค์ของการอบรม						6 ☐
2	เนื้อหาของอบรม						7 ☐
3	รูปแบบของกิจกรรมการอบรม						8 ☐
4	การใช้สื่อประกอบการอบรม						9 ☐
5	ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม						10 ☐
6	วิทยากรในการอบรม						11 ☐
7	สถานที่จัดการอบรม						12 ☐
8	วิธีการวัดและประเมินผลการอบรม						13 ☐
9	ได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการประพฤติตน						14 ☐
10	สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ได้จริง						15 ☐

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

ดร.วิญญู กิณะเสน

หัวหน้าโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยญาณสังวร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม